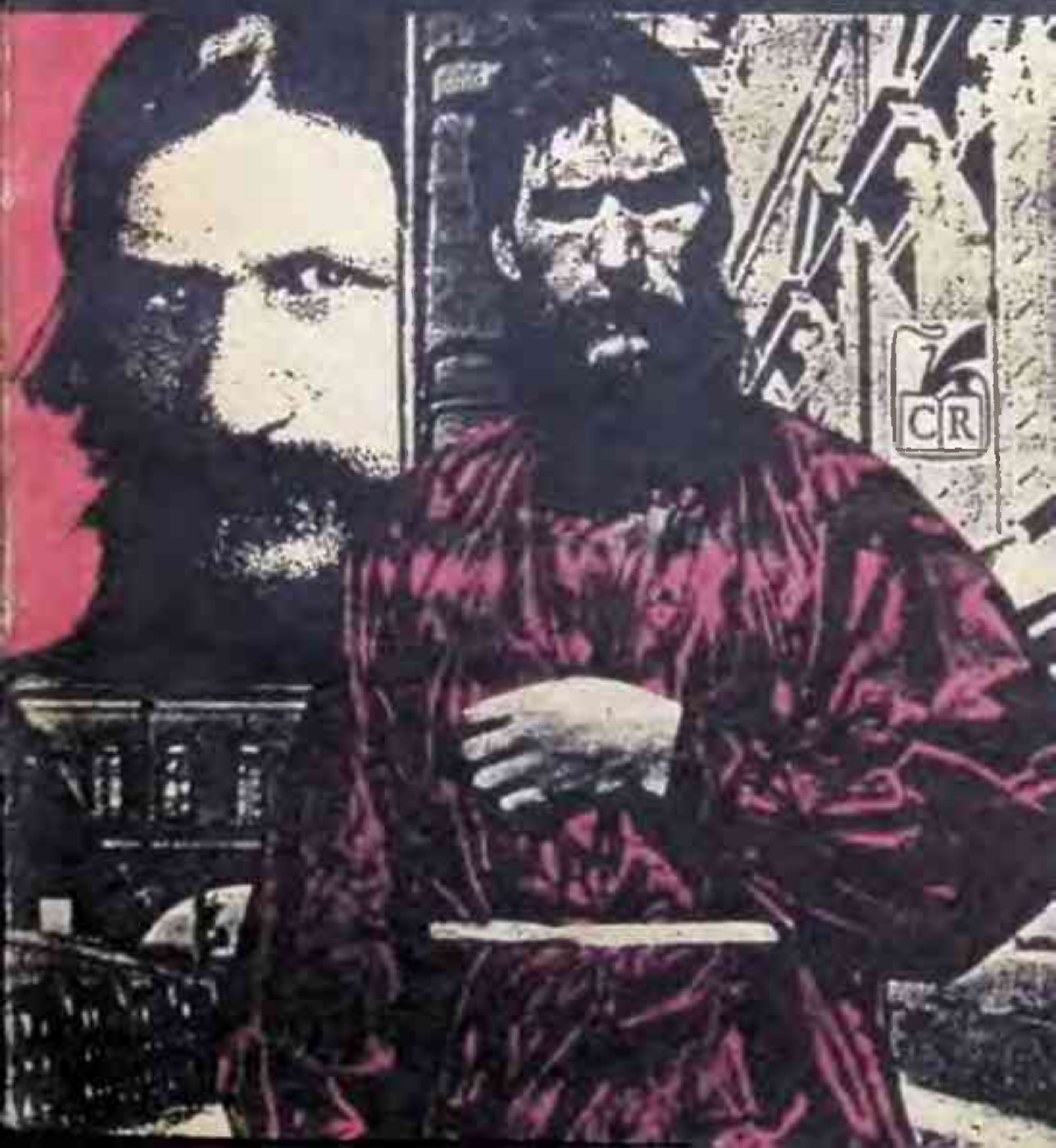
Prințul FELIX IUSUPOV

Moartea lui RASPUTIN

Prințul Felix Iusupov / Moartea lui Rasputin

Coperta : Dan Stanciu

Prinţul Felix Iusupov

Moartea lui Rasputin

În româneşte de Sergiu Adam şi Tiberiu Ionescu

CARTEA ROMÂNEASCA

1991

ISBN 973-23-0354-9

M-AM HOTĂRÎT CU GREU SĂ-MI PUBLIC ÎN-semările despre Rasputin.

Consider că nu avem dreptul să împovărăm conștiința tinerilor cu legende, căci nu prin ele vom zămisli adevărata dragoste față de patrie.

Spre a evita deziluziile și greșelile grave în viitor este nevoie să cunoaștem greșelile trecutului, să aflăm adevărul despre ziua de ieri. Ca participant direct la unele evenimente din acea zi de ieri, mă simt dator să povestesc tot ce am văzut și am auzit. Mă voi strădui să-mi reprim acel sentiment apăsător, obsedant, statornicit în sufletul meu în urma legăturii atît de intime cu întîmplările de atunci.

* * *

În vremea cînd umbra întunecată a lui Rasputin împresura tronul, întreaga Rusie era cuprinsă de indignare. Reprezentanții autentici ai înaltului cler își ridicau glasurile întru apărarea bisericii și a țării împotriva uneltirilor acestui impostor. Înlăturarea lui era

cerută insistent şi de persoane importante din anturajul familiei imperiale.

Totul părea a fi, însă, în zadar. Influenţa lui nefastă se întărea din ce în ce mai mult, determinînd, în chip firesc, creşterea nemulţumirii chiar şi în cele mai îndepărtate colţuri ale Rusiei. Cu instinctul lor nealterat, oamenii simpli de pretutindeni înţelegeau că în vîrful puterii se petreceau lucruri murdare.

Rasputinismul a reprezentat un ghem de intrigi sumbre, de calcule egoiste, de nebunie isterică, de trafic supărător şi sfidător de influenţă. De aceea, moartea lui Rasputin a fost întîmpinată cu un sentiment de uşurare şi de bucurie generală.

Viaţa particulară a familiei imperiale se intersecta, inevitabil, cu evenimentele politice. Trăsăturile de caracter ale ţarului Nicolae al II-lea şi ale ţarinei Alecsandra Feodorovna, care în alte împrejurări n-ar fi exercitat, probabil, o înrîurire atît de puternică asupra guvernării lor, au jucat un rol tragic, atît în destinul Rusiei, cît şi în cel al întregii dinastii. Chiar din primii ani de viaţă în Rusia, împărăteasa a început să se amestece în treburile de stat. Societatea rusă a primit acest fapt cu dezaprobare : pe de o parte, se vorbea despre voinţa slabă a suveranului, iar pe de altă parte, suverana era blamată pentru dorinţa acerbă de putere. Tînăra ţarină motiva lipsa ei de popularitate prin faptul că în locul aşteptatului fiu — urmaş la tron — născuse patru fete.

După trecerea la ortodoxie, cu exaltările caracteristice noului convertit, ea s-a consacrat, plină de zel, îndeplinirii tuturor postulatelor formale, exterioare,

ale noii credințe, fără să-i pătrundă esența intimă, complexitatea și profunzimea. Înclinația congenitală spre religiozitate a dus-o curînd la misticism. Era irezistibil atrasă de forțele oculte, de spiritism și de magia de orice fel și o interesau maniacii, alienații și profeții.

Cînd și-a făcut apariția, la Petersburg, un oarecare „doctor" Philippe, ocultist francez, despre care se spunea că era trimis în secret, la curtea țarului, de anumite loji masonice, ea l-a primit cu cea mai mare încredere. Philippe a apărut înainte de nașterea moștenitorului și împărăteasa și-a pus în puterile lui miraculoase, supranaturale, toate speranțele ei materne. „Doctorul" a plecat pe neașteptate. Se vorbea că organizațiile care îl trimiseseră erau nemulțumite de ceea ce făcuse aici și din această cauză l-au rechemat.

La puțin timp după plecarea lui Philippe, s-a ivit la Petersburg un nou „prooroc" — Grigorii Rasputin —, țăran siberian, care își confecționase aureola unui peregrin evlavios și fără prihană. Acesta a produs asupra împărătesei o impresie extraordinară. Mai tîrziu, cei care au ocrotit primii pași ai lui Rasputin în Petersburg au înțeles adevăratele sale trăsături morale și s-au străduit să-l înlăture de la curte. N-au putut face, însă, nimic. Poziția lui era de neclintit.

Începutul influenței lui Rasputin asupra împărătesei se leagă de numele Vîrubovei, care ocupa un loc de o importanță excepțională la Țarskoe Selo.

Prezența Vîrubovei pe lîngă împărăteasă și însemnătatea pe care a căpătat-o în familia imperială constituia o dramatică fatalitate, ca și prezența lui Rasputin.

Împrejurările în care țarina s-a apropiat de ea sînt următoarele : Vîrubova (pe atunci încă Taneeva), fiica șefului cancelariei imperiale, s-a îmbolnăvit grav de tifos și a visat că țarina a venit s-o vadă și i-a ținut un timp mîna în mîinile ei. După visul acesta, a început să se însănătoșească și nu-și dorea nimic altceva decît să o întîlnească pe mărita ei binefăcătoare.

Firește, visul i-a fost povestit împărătesei, iar aceasta, milostivă din fire, i-a făcut o vizită convalescentei. Din acea clipă Vîrubova a început s-o idolatrizeze.

Capacitatea intelectuală a Vîrubovei era foarte redusă. Această insuficiență era, însă, suplinită de viclenie, de paranoia și de înclinația de a-și exacerba sentimentele. Devotamentul sincer și total al Vîrubovei, precum și căsătoria ei nefericită au determinat compasiunea împărătesei față de „sărmana Anna" și i-au sedimentat, treptat, atașamentul față de o asemenea ființă meschină.

În pofida faptului că ajunsese confidenta favorită a suveranei, Vîrubova era, prin psihologia ei, mai curînd o cameristă abilă, care urmărea să obțină, prin toate mijloacele, încrederea absolută a stăpînei. Arătîndu-și zi de zi devoțiunea nemărginită și venerația oarbă, Vîrubova îi sugera, în același timp, împărătesei ostilitatea față de tot restul celor care o mai înconjurau. Adesea îi spunea, spre exemplu, că nu numai străinii sînt incapabili să o prețuiască, ci și o bună parte dintre rude, unele chiar de la curtea imperială. Numai ea, Vîrubova, își diviniza stăpîna, numai ea era în stare să o înțeleagă cu adevărat. În jurul acestei prietenii, Vîrubova a țesut apoi o întreagă plasă de intrigi.

Ea a fost omul providențial în apropierea dintre Rasputin și împărăteasă. Abilului „stareț" nu i-a fost greu să obțină încrederea acestei psihopate în sfințenia lui și s-o determine să-i vorbească stăpînei despre el. După ce Rasputin a căpătat autoritate în fața împăratului, iar împărăteasa a început să-l considere un sfînt, Vîrubova a înțeles cu precizie șansele uriașe ce i se deschideau. În această femeie mizerabilă s-a trezit o sete acerbă de putere. Prietenia cu împărăteasa îi oferise, prin ea însăși, o poziție de excepție, dar o dată cu apariția lui Rasputin importanța ei avea să crească încă și mai mult. Ea a devenit ființa cea mai apropiată a suveranei și unica mijlocitoare între aceasta și „stareț".

La rîndul său, Rasputin vedea în Vîrubova o unealtă comodă și eficientă și, în consecință, stimula încrederea împărătesei în ea.

Influența lui Rasputin asupra treburilor statului s-a insinuat progresiv și a fost posibilă doar în atmosfera închisă și stătută în care se desfășura viața familiei imperiale, în special după ce suveranul își alesese ca reședință permanentă Țarskoe Selo. Aici își petrecea el cea mai mare parte din timp, înconjurat de militari și de miniștrii care își prezentau periodic rapoartele.

Țarina suferea de nevroză și de o gravă boală de inimă. Aceste boli aveau influență asupra stării ei sufletești și deseori umbreau atmosfera din familie. Indispozițiile împărătesei îl nelinișteau și îl mihneau pe suveran. Dar supărarea sa cea mai adîncă era provocată de boala incurabilă a unicului lor fiu, atît de mult așteptat, țareviciul Aleksei, căruia i se descoperise o he-

mofilie, boală ereditară, transmisă de mamă copiilor de sex masculin.

Se făceau eforturi ca boala urmașului să rămînă o taină. Era, însă, imposibil ca aceasta să fie păstrată cu desăvîrșire, iar tăinuirea îndelungată naște tot soiul de zvonuri.

Vălul misterios aruncat asupra familiei țarului stîrnea curiozitatea, întărita fantezia.

În aceste condiții, Rasputin avea în față un cîmp larg de acțiune.

Împărăteasa credea fără rezerve în puterile lui divine și se străduia să-l convingă de aceasta și pe suveran. Ea era convinsă că numai o minune putea să-i salveze fiul. La rîndu-i, Rasputin îi sugera că era singurul în stare să săvîrșească acea minune și că atîta vreme cît el se afla în apropierea familiei imperiale, țareviciul avea să rămînă în viață și sănătos.

Mai mult încă, ea credea că însăși Rusia putea fi salvată numai de Rasputin, căruia îi fuseseră hărăzite „înțelepciunea superioară, cunoașterea oamenilor și prezicerea tuturor evenimentelor."

În această ambianță maladiv-mistică se scurgeau zilele și acțiunile împăratului Nicolae al II-lea : alături de o împărăteasă bolnavă și înconjurat de niște escroci ca Vîrubova și Rasputin.

Începutul războiului, care se vestea de lungă durată, n-a schimbat cu nimic existența familiei suverane. I-a facilitat, în schimb, lui Rasputin, posibilitatea de a ajunge la Țarskoe Selo...

Oamenii erau încruntați din pricina eșecurilor militare. Pe ici pe colo se auzea cuvîntul primejdios „tră-

dare." Mulţimea era agitată şi, sub influenţa propagandei germane secrete, îi atribuia împărătesei crime cumplite. (Zvonurile defăimătoare la adresa ei erau judicios răspîndite în Rusia de către agenţi germani). Cel mai infam procedeu al acestei propagnade îl reprezenta repetarea obstinată a originii germane a împărătesei şi acuzaţia că nutrea sentimente de dragoste faţă de fosta patrie. Acest din urmă aspect era cu totul neadevărat deoarece Alecsandra Feodorovna nu iubea Prusia şi îl ura pe împăratul Wilhelm. Denigrarea nu-l ocolea nici pe Nicolae al II-lea : se spunea, bunăoară, că sub înrîurirea împărătesei, care ar fi condus, chipurile, partida progermană, se pregătea să semneze pacea separată.

Adevărul este că Nicolae al II-lea a respins ideea păcii separate atît cîtă vreme a fost pe tron, cît şi după abdicare, în cuvîntul de adio adresat armatei (nepublicat din dispoziţia Guvernului provizoriu), cuvînt în care el chema armata şi întreaga Rusie să lupte pînă la capăt, alături de aliaţi, împotriva inamicului.

Era absolut necesar să fie înlăturate, prin cele mai ferme măsuri, toate pretextele care generau suspiciuni şi calomnii. Drept urmare, suveranul a luat comanda supremă în propriile-i mîini. Dar locuind în permanenţă la cartierul general, slăbit sufleteşte şi marcat de o acută epuizare fizică, aproape că a cedat puterea împărătesei.

Din momentul acela, clica lui Rasputin şi-a înălţat capul, sigură de victorie, iar ţarina a fost cuprinsă de o energie febrilă. În ignoranţa-i maladivă, era ferm convinsă că, sprijinită de „stareţul ales al lui Dumnezeu", ea va fi aceea care va salva Rusia.

* * *

Satul Pokrovskoe se află pe malul înalt și sterp al rîului Tura. Pe o colină, în mijlocul satului, se află biserica. La poalele colinei sînt risipite, în toate direcțiile, casele țărănești, trainice, construite din arbori seculari.

Cum ieși din sat și urmezi malul Turei, ți se deschide înaintea ochilor nemărginirea siberiană, unică în lume : cîmpii și stepe necuprinse, colorate, din loc în loc, de crînguri de mesteceni.

Dincolo de ele domnesc pădurile de conifere și de foioase, numite în Siberia „urman." Vara, în „urman" te întîmpină un adevărat rai al fructelor : zmeură, coacăze negre și roșii, mure, covoare roșii de căpșuni înțesînd poienele. Vînat se găsește din belșug, iarba și florile cresc aproape cît un stat de om.

Satele sînt, în schimb, rare, ca peste tot în Siberia. Uneori la sute de verste unele de altele. Orașele sînt încă și mai rare. Calea ferată care străbate orașul Tiumeni trece la foarte mare distanță de Pokrovskoe. Iarna, legăturile se mențin numai cu săniile ușoare, trase de cai pe drumeagurile săpate în zăpada strălucitoare. Peste șuba obișnuită trebuie să-ți pui atunci șuba de cîine, care te apără cel mai bine de frigul năprasnic de aici. Caii sînt iuți și nu știu ce-i oboseala, zurgălăii sună monoton, întinderile albe sclipesc, apoi pădurea de cedri și de pini te înconjoară din toate părțile aidoma unor coloane gigantice. Ziua, soarele devine orbitor din cauza zăpezii, noaptea veghează luna și îndepărtatele stele, iar uneori izbucnește pe cer au-

rora boreală ca o vîlvătaie verde-albăstrie și totul pare neverosimil, ca o poveste.

Vara, din Pokrovskoe poți ajunge, dacă mergi în sus, pe apa Turei, pînă la Tiumeni, iar dacă o iei în jos, tot Tura te duce pînă la apele Tobolului, pe care circulă vapoare spre orașul gubernial Tobolsk. Către Tobolsk nu duce nici o cale ferată. E un orășel uitat de lume, dar în el s-a concentrat administrația imensei gubernii Tobolsk, care cuprinde partea de nord-vest a Siberiei și este egală, ca dimensiuni, cu un stat european.

Din Tiumeni spre Tobolsk, pe Tura și pe Tobol, au fost trimiși în surghiun împăratul Nicolae al II-lea și membrii familiei sale, în vara anului 1917. Vaporul a trecut pe lîngă Pokrovskoe și, după cum a povestit mai tîrziu unul dintre însoțitori, împărăteasa a privit de pe punte îndelung și cu tristețe înalta clopotniță albă și acoperișurile caselor țărănești pierzîndu-se în depărtare.

În satul Pokrovskoe se născuse și crescuse Grigorii Rasputin. De aici pleca el în peregrinările-i misterioase, de aici a ajuns la Petersburg.

Obîrșia siberienilor este eterogenă. Bunicii și părinții lor au fost duși de valurile vieții în ținutul acesta bogat, tot așa cum torentul unui fluviu poartă cu el pietre și nisip. În Siberia Occidentală, îndeobște în păduri și în locuri izolate, trăiesc, păstrîndu-și cu străşnicie obiceiurile tradiționale și o formă de viață strict religioasă, credincioși de rit vechi, din diferite secte. Veniseră pe vremuri pentru a scăpa de persecuțiile legii. Viețuiesc izolați — cum spuneam — și se străduiesc

să-şi ocrotească nu doar cărţile sacre, ferecate în aur şi argint, ci şi amintirea trecutului, despre care nu le place să vorbească.

Alţi siberieni sînt urmaşii ocnaşilor, surghiuniţilor şi ai evadaţilor. Pe cine să intereseze şi de ce faptul că strămoşii unora dintre ei au străbătut în lanţuri întreaga Siberie ? Căci acum trăiesc în slobozenie şi îndestulare, au crescut cum i-a dus capul, departe de stăpînire şi nu sînt deprinşi să se ploconească în faţa nimănui. Sînt curajoşi, aspri şi, cei mai mulţi, foarte cinstiţi. Stigmatizează hoţia şi o pedepsesc după legi proprii. Singurul om pe care îl jignesc amintindu-i obîrşia este hoţul, mai ales hoţul de cai. „Varnak" este un străvechi cuvînt siberian şi înseamnă haimana, ocnaş fugar. Este cuvîntul cel mai înjositor cu putinţă. Cu acest cuvînt a fost „gratulat", încă de pe cînd era tînăr, Grigorii Rasputin. Îl meritau atît străbunii săi, în venele cărora curgea sînge de criminal, cît şi Rasputin, devenit el însuşi hoţ de cai şi uzurpator al legii. În această „meserie" ruşinoasă şi riscantă şi-a pus el la încercare iscusinţa, viclenia şi pornirea spre jaf. Deseori a fost prins asupra faptului şi bătut crîncen. Au fost cazuri în care jandarmii cu greu reuşeau să-l scoată din mîinile vînjoase ale sătenilor, plin de sînge, schilodit, abia respirînd.

Altul ar fi murit în urma acestor bătăi. Rasputin le suporta, însă, cu stoicism, şi se călea ca fierul sub loviturile de baros, pe nicovală.

Condiţia de ţăran şi viaţa sedentară nu se împăcau cu firea lui de bandit. Îi plăcea să hoinărească. Pleca din Pokrovskoe, fără să spună unde şi pentru cît timp.

Odată, lipsind mai mult, a ajuns în sat zvonul că se pripășise într-un schit de rascolnici sau într-o mînăstire îndepărtată, unde își căuta mîntuirea, trăind ca un ascet.

Poate că în sufletul lui neliniștit să se fi născut unele întrebări tulburi și chiar să fi fost atras, un timp, de credință. Dar principiile morale ale bisericii ortodoxe erau cu totul străine structurii sale intime. Mult mai ușor putea fi atras de misticismul primitiv al celei mai pervertite secte.

Nu există informații exacte referitoare la spațiul prin care a hoinărit Rasputin. Nu se știe nici cu cine se întîlnea. S-a stabilit cu certitudine doar că vizita adesea o mînăstire ortodoxă în care se aflau sectanți surghiuniți pentru „îndreptare".

Mînăstirile siberiene semănau mai curînd cu niște moșii întinse și bogate decît cu niște lăcașuri de sihaștri, peste măsură de pioși. Puțini la număr și preocupați cu precădere de treburile gospodărești, monahii nu acordau atenția cuvenită sectanților aciuați în mînăstire. Rasputin a avut, probabil, cu acești sectanți discuții foarte sincere, a descifrat tainele cultului lor, dar a rămas, cel puțin în aparență, același peregrin zelos și umil.

Forța interioară uriașă, cu care natura îl înzestrase pe acest om cu suflet neguros, cu siguranță o excepție de la regulă, proiecta asupră-i, în pofida imoralității învederate, un interes deosebit. Aidoma unui fachir hindus, putea să nu mănînce și să nu doarmă zile în șir, putea să pară, cu maximă ușurință, un

„sfînt", în vreme ce în sufletul lui domnea o beznă impenetrabilă, diavolească. Pentru sectanți el reprezenta o „comoară", un trimis al providenței și i-au acordat, în consecință, smerita lor considerație.

Dar și clerul ortodox se interesa de Rasputin fără să bănuiască nici o clipă că schimnicul plin de evlavie era, de fapt, duplicitar. Nu e mai puțin adevărat că și „starețul" făcea eforturi să se apropie de reprezentanții bisericii, tăinuindu-și, firește, preferința pentru sectanți. (Apropierea de biserica ortodoxă îi era necesară în vederea realizării unor scopuri pe care, atunci, doar el le știa).

Rasputin se străduia să-și însușească, mai mult de ochii lumii, cîte ceva din Sfînta Scriptură, din preceptele ei spirituale și morale și să dobîndească astfel aureola „omului lui Dumnezeu", a unui „stareț" înțelept și clarvăzător.

Memoria bună, excepționalul simț de observație și enorma capacitate de a simula l-au ajutat să-și îndeplinească aceste aspirații.

E neîndoielnic că atunci el nu-și imagina cituși de puțin amploarea viitoarei lui cariere. Mai mult încă, nu avea intenția de a ajunge nici la Petersburg, nici măcar în Rusia europeană, de care siberienii se simt complet izolați. Cert este, însă, că viața trîndavă și hoinară de peregrin îi părea infinit mai plăcută decît munca grea, de fiecare zi, a țăranului, în propria-i gospodărie.

Decisivă pentru destinul său a fost întîlnirea cu un tînăr călugăr misionar, devenit ulterior episcop. Acesta

era un om foarte instruit, profund evlavios, neprihănit şi naiv ca un copil. El a crezut în sinceritatea lui Rasputin şi l-a prezentat episcopului Teofan, care l-a adus pe falsul ascet la Petersburg.

Un mujic obişnuit s-ar fi pierdut repede în capitală. Doar curajul nu l-ar fi putut ajuta să nu se încurce în iţele şi urzeala complicată a relaţiilor de la curte, mondene şi de stat, şi să fie atît de sigur pe sine şi dezinvolt cum s-a dovedit Rasputin. Nu e mai puţin adevărat că la succesul lui au contribuit în mare măsură comportarea libertină şi tonul familiar pe care şi-l permitea chiar şi în raporturile cu persoanele din vîrful piramidei sociale.

Rasputin a intrat în palatul imperial liniştit şi fără complexe, ca în propria-i casă din satul Pokrovskoe. Comportamentul său a produs o puternică impresie şi i-a determinat pe cei mai mulţi să creadă că numai o smerenie autentică îl poate situa pe un simplu mujic siberian mai presus de orice formă de slugărnicie faţă de puterea pămîntească.

În Petersburgul zgomtos şi aglomerat, Rasputin observa, reţinea şi calcula tot ce i-ar fi fost de folos.

Se descurca ireproşabil în descifrarea caracterelor umane, descoperea cu repeziciune punctele vulnerabile ale celor pe care intenţiona să-i influenţeze şi îşi adapta comportamentul după cum îi dictau împrejurările : la Ţarskoe Selo apărea sub masca evlaviosului care s-a dedicat cu totul lui Dumnezeu ; în saloanele mondene, înconjurat de admiratoare, nu era cîtuşi de puţin sfios : în fine, acasă ori în separeul unui restaurant, într-o com-

panie intimă, dădea frîu liber înclinării spre beţie, corupţie şi depravare.

În cercurile înalte din societatea petersburgheză, din fericire extrem de restrînse, unde misticismul se afla la mare preţ, iar oamenii căutau senzaţii tari în şedinţele de spiritism şi se simţeau atraşi de tot ce era picant şi excentric, Rasputin se bucura de un succes extraordinar.

Oricîte eforturi depunea „stareţul" pentru a-şi ascunde apartenenţa la o anumită sectă, cei care se găseau în intimitatea sa simţeau, uneori inconştient, că pe lîngă forţa enigmatică recunoscută, exista în el un spirit malefic, care exercita asupra lor o atracţie magnetică. Această atracţie îşi avea sorgintea în secta hliştilor, ale cărei dogme, delirante şi senzuale, se bazau în exclusivitate pe principii sexuale şi pe îmbinarea cea mai brutală şi mai concretă a posesiunii animalice cu credinţa în revelaţiile spirituale superioare.

„Ritualurile" de închinare ale hliştilor urmăresc să ridice pe o treaptă sublimă, atît frenezia religioasă, cît şi extazul erotic. Potrivit acestor sectanţi, în momentul celei mai intense excitaţii isterico-sexuale, sfîntul duh coboară asupra oamenilor, iar păcătuirea în comun, cu care se încheie rugăciunile lor, nu reprezintă altceva decît o întrupare a voinţei divine.

Fără îndoială, secta hliştilor are un suport păgîn : dansul care începe cu mişcări ritmice lente şi se transformă apoi într-o rotire halucinantă : salba orbitoare de luminări aprinse în timpul „rugăciunilor" ; orgia erotică din final.

Se pare că în adîncurile obscure ale sufletului unora dintre semenii noştri s-au păstrat simţăminte şi repre-

zentări arhaice, care au pătruns în decursul timpului, sub forme denaturate și profanatoare, în credința creștină.

Este interesant că hliștii întrețin legături cu biserica ortodoxă, frecventează slujbele ei, îi recunosc preceptele și se împărtășesc adesea, considerînd că primirea „sfintelor taine“ le dă un plus de vigoare pentru „chemarea sfîntului duh“.

Rasputin își justifica depravarea prin argumente tipice sectei hliștilor, iar uneori sugera femeilor că legătura cu el nu reprezenta un păcat.

Era copleșit de invitații, trecea din casă în casă. Unii îl invitau din curiozitate, alții, mai ales la început, se arătau interesați de evlavia și de spiritul lui vizionar, în sfîrșit, îi solicitau prezența naturile fragile, bolnăvicioase. Acestea din urmă i s-au înrobit definitiv.

Cînd Rasputin a devenit influent în sferele politice, cercul din jurul său s-a întărit considerabil. „Starețul“ era acum curtat, i se ofereau cadouri și bani, i se organizau petreceri, i se dădea să bea pe săturate. Autoritatea lui era întreținută în special de grupul admiratoarelor și de persoanele din mediile guvernamentale, care voiau să-i cîștige bunăvoința.

Celălalt Petersburg, cel cu mintea limpede și cu bun simț, îl privea cu ostilitate.

Viața lui Rasputin în capitală devenise o sărbătoare perpetuă, o dezlănțuire alcoolică a unui ocnaș fugar, asupra căruia a coborît pe neașteptate norocul.

E de la sine înțeles că în cele din urmă, crezîndu-se invulnerabil, dar și datorită slugărniciei cu care era înconjurat, sumelor mari de bani și luxului deșănțat și-a

pierdut măsura. Destul de repede, cinismul lui a atins limitele maxime. Ar fi putut, oare, să fie altfel? Ar fi fost cu putință să dovedească reținere față de demnitarii care îl așteptau în hol și față de femeile dispuse să-i sărute cu devoțiune mîinile murdare?

Cu cît se simțea mai puternic, cu atît mai puțin respect nutrea față de cei din preajmă. Din pricina dezmățului și a beției puterii decădea, însă, el însuși pierzîndu-și cu desăvîrșire, simțul măsurii și precauția.

Sfîrșitul lui Rasputin a constituit încununarea logică a întregii sale existențe.

Apa înghețată a Nevei a primit trupul său, care s-a străduit, pînă la ultima picătură de energie, să învingă otrava și gloanțele. Șarlatanul din Siberia, care a îndrăznit să comită fapte atît de primejdioase, nu putea să moară altfel și sînt sigur că în locurile lui de baștină nimeni n-ar fi căutat în apele Tobolului ori în ale Turei trupul lui Grișka Rasputin, un hoț de cai ucis.

* * *

Pe Rasputin l-am întîlnit, prima oară, în anul 1909, la familia G. din Petersburg.

Cunoșteam de mult timp această familie, iar cu M., una dintre fiice, eram în relații strînse de prietenie.

Deoarece tot ce este legat de numele lui Rasputin îmi provoacă un sentiment involuntar de scîrbă și, implicit, de respingere, vreau să spun cîteva cuvinte despre M.G. pentru a-o detașa de clica acestuia.

Era onestă, generoasă și neobișnuit de impresionabilă. În felul ei de a fi exista o însemnată doză de exaltare datorită căreia impulsurile sufletești dominau întotdeauna asupra rațiunii. Religia juca un rol esențial

în viaţa ei. Din păcate, sentimentul religios purta în el pecetea unui misticism bolnăvicios şi tot ce făcea era pătruns de năzuinţa spre supranatural şi magic. În plus, era excesiv de încrezătoare şi incapabilă să discearnă adevărul despre oameni şi despre faptele lor. Dacă ceva o impresiona, se supunea orbeşte impresiei, cădea cu totul sub influenţa celui în care crezuse la un moment dat şi nu mai avea capacitatea de a distinge binele de rău.

În aceste condiţii nu m-a mirat deloc apariţia lui Rasputin în familia G.

În 1909, M.G. era deja o înflăcărată admiratoare a acestuia. Credea cu sinceritate în pioşenia şi în curăţenia sufletească a lui Rasputin, vedea în el un ales al lui Dumnezeu, o făptură aproape supranaturală.

Cu perspicacitatea care-l caracteriza, „stareţul" îi înţelesese perfect slăbiciunea sufletească şi îi cucerise repede şi pe deplin încrederea. M.G. era prea inocentă pentru a intui cîtă mîrşăvie sălăşluieşte în acest om şi prea lipsită de experienţă pentru a analiza cu luciditate faptele lui. Supunerea totală faţă de „povăţuitorul sfînt" pe care şi-l găsise îi dădea o stare de beatitudine. Refuza să vadă adevărata dimensiune morală a acestui tutore, iar cînd simţea că cineva încearcă să-i deschidă ochii în privinţa lui, se retrăgea speriată în sine. Îşi plăsmuise o imagine ideală a „divinului stareţ" şi nu mai putea accepta starea reală a acestuia.

M.G. mi-a vorbit despre el chiar la prima noastră întîlnire. Din cuvintele ei am înţeles că era un om cu o forţă interioară excepţională, pătruns de harul divin, trimis de Dumnezeu să purifice lumea, să ne lecuiască

suferințele și să ne călăuzească gîndurile și faptele. Îmi amintesc că am ascultat-o cu scepticism, deși nu aveam încă nici o dovadă palpabilă care să-l incrimineze pe Rasputin. Știam despre el foarte puține lucruri, dar cunoscînd caracterul labil al lui M.G. am considerat că e vorba de o simplă exaltare. Era, totuși, în cuvintele ei ceva tainic, ciudat, care mi-a trezit curiozitatea. I-am cerut amănunte despre el, iar M.G. mi-a descris cu însuflețire „personalitatea luminoasă a starețului."

Descripția ei a fost, de fapt, de la un capăt la celălalt, un elogiu adus lui Rasputin : era mărinimos, conciliant, consolator al celor aflați în suferință, ales al Domnului, un nou apostol. Se afla mai presus de ceilalți oameni, nu avea slăbiciuni, nici vicii, întreaga lui viață constituia o neîntreruptă faptă eroică și o rugăciune.

Cuvintele lui M.G. erau sincere și entuziaste, dar în locul credinței în darurile divine ale „starețului" au trezit în mine numai curiozitatea și dorința de a-l cunoaște. I-am spus, așadar, că aș vrea să fac cunoștință cu un om atît de remarcabil. M.G. a fost foarte încîntată și mi-a făgăduit să ne prilejuiască o întîlnire cît mai curînd cu putință.

Peste cîteva zile mă îndreptam spre casa de pe Zimniaia Kanovka, în care locuia familia G. și unde urma să-l întîlnesc pe renumitul „stareț".

Cînd intrasem în salon, Rasputin încă nu venise. M. G. și mama ei stăteau la masa pregătită pentru ceai. Amîndouă erau tulburate, chiar nervoase. Mai ales fiica, la care se simțea o anume teamă determinată, desigur de impresia pe care aveam să mi-o fac despre „stareț". Voia ca și eu să mă las cuprins de venerație

față de el. În sufletele lor domnea, totuși, o satisfacție solemnă, ca atunci cînd aștepți să-ți intre în casă o icoană făcătoare de minuni. Starea lor de spirit a sporit în mine curiozitatea și dorința de a-l cunoaște pe „uimitorul om". Așteptarea noastră n-a durat mult. Ușa s-a deschis brusc și în cameră a intrat, cu pași repezi și mărunți, Rasputin. S-a apropiat de mine rostind „Să trăiești, dragule !" și dînd să mă îmbrățișeze și să mă sărute. M-am tras involuntar îndată. El a zîmbit viclean și micros, apoi s-a apropiat de M.G. și de mama ei, pe care le-a îmbrățișat și le-a sărutat fără nici o reținere.

Înfățișarea lui nu mi-a plăcut. Avea ceva respingător. Era de statură mijlocie, vînjos și uscat, mîinile îi erau lungi, capul mare, părul zburlit și încîlcit. Deasupra frunții se vedea o cicatrice, ca o mică chelie. Ulterior am aflat că era o amintire de pe urma uneia dintre numeroasele bătăi încasate pentru furt de cai. Avea aproximativ 40 de ani. Purta rubașcă, pantaloni largi și cizme înalte. Fața lui nu se deosebea prin nimic de fața unui mujic obișnuit : barbă neîngrijită, nas lung, trăsături grosolane, urîte. Ochii mici, cenușii, priveau pe sub sprîncenele groase, pleoștite. Căutătura lor era lunecoasă și pătrunzătoare. Părea degajat în mișcări, dar în întreaga lui atitudine se simțea ceva bănuitor, temător, o continuă adulmecare a unui pericol iminent. S-a așezat preț de un minut, apoi s-a ridicat și a început să umble prin cameră, bolborosind în barbă cuvinte de neînțeles. Vocea îi era spartă, rostirea neclară.

Beam ceai și-l urmăream în tăcere : M.G. cu exaltare, eu cu neîncredere și curiozitate.

După un timp s-a apropiat de masă, s-a așezat într-un fotoliu și a început să mă cerceteze atent. Dorind să-și pună în evidență aura de propovăduitor luminat de puteri miraculoase, a început să vorbească în spiritul dogmelor religioase. Folosea texte din Sfînta Scriptură precipitat, incoerent, încurcîndu-se adesea și din această cauză alocuțiunea lui crea impresia unei improvizații incongruente și haotice. L-am urmărit încordat și am observat că fața lui de mujic avea, într-adevăr, ceva neobișnuit. I-am studiat ochii, cu o mirare crescîndă, dar și cu repulsie. N-am deslușit în ei, nici în întreaga lui fizionomie, acea înaltă spiritualitate de care se vorbea mereu, ci, expresia insidioasă, lascivă, a unui cinic.

Particularitatea ochilor săi consta în aceea că erau mici, decolorați, așezați foarte aproape unul de altul și mult adînciți în orbite. Din această cauză, mai ales cînd te aflai la oarecare distanță, îți era greu să-ți dai seama dacă sînt deschiși sau nu și doar senzația că niște ace te străpung dintr-o parte în alta te făcea să înțelegi că Rasputin te examinează. Privirea lui era ascuțită, apăsătoare, iscoditoare.

În afară de privirea terorizantă, izbitor era și zîmbetul onctuos și caustic al lui Rasputin. În fond, întreaga lui făptură degaja ceva dezgustător, inexprimabil, ascuns sub masca fariseismului și duplicității.

M.G. era foarte emoționată de prezența lui Rasputin. Ochii îi străluceau, pe obraji îi apăruse o roșeață pe care îndeobște n-o avea. Ca și mama ei, nu-și lua ochii de la „stareț" și asculta, cu respirația oprită, fiecare cuvînt al acestuia.

La un moment dat el s-a ridicat din nou, ne-a învăluit într-o privire intenționat afectuoasă și mi s-a adresat arătînd-o pe M. G. :

— Ce prietenă credincioasă ai în ea ! Trebuie s-o asculți, iar ea îți va deveni soție iubitoare. Da.... Mi-a povestit despre tine, te-a lăudat... Acum văd eu însumi că sînteți amîndoi cuviincioși, vă potriviți unul cu altul... Iar tu, dragule, nu știu cum să-ți zic după numele mic, o să ajungi departe, oh, atît de departe... !

După ce și-a rostit scurta predică, Rasputin a ieșit din cameră.

Am plecat și eu contrariat de fizionomia lui enigmatică.

Peste cîteva zile, M. G. mi-a spus că îi plăcusem foarte mult lui Rasputin și că acesta dorea să ne revedem.

* * *

La scurt timp — după această primă întîlnire cu „starețul" — am plecat în Anglia și am devenit student al universității din Oxford.

Părinții mei locuiau la Petersburg. Vara și-o petreceau la Țarskoe Selo. Împărăteasa Alecsandra Feodorovna manifesta o reală simpatie față de mama și se întîlneau adesea. Dar apropierea lui Rasputin de suverană o indigna pe mama și în toate scrisorile pe care mi le expedia îmi vorbea despre asta.

O veche prietenie o lega pe mama de marea ducesă Elizaveta Feodorovna, care locuia la Moscova. Aceasta împărtășea temerile mamei cu privirea la Rasputin și în rarele ei vizite la Petersburg încerca să-l convingă pe Nicolae al II-lea că influența „starețului" este nefastă și, în consecință, trebuie îndepărtat.

În anii aceia foarte puţini înţelegeau cu adevărat pericolul pe care îl reprezenta apropierea lui Rasputin de Ţarskoe Selo.

Mama a intuit între primii acest pericol şi s-a manifestat făţiş împotriva farsorului. Ea a avut o lungă discuţie cu împărăteasa, căreia i-a comunicat cu franchețe ceea ce gîndea în această privinţă. Sinceritatea mamei şi justeţea argumentelor ei au impresionat-o profund pe suverană, drept care, la despărţire, aceasta şi-a exprimat dorinţa de a o vedea cît mai des. Însă banda lui Rasputin nu dormea : a înţeles repede primejdia acestei prietenii, a izbutit să spună iarăşi stăpînire pe sufletul labil al împărătesei şi, treptat, mama a fost înlăturată de la curte. Relaţiile de prietenie au încetat şi ulterior ele aproape că nu s-au mai văzut.

Mulţi dintre membrii familiei imperiale făceau, de asemenea, eforturi pentru a schimba convingerile suveranilor, dar totul a fost în zadar.

În toamna anului 1917 mi-am încheiat studiile la Oxford şi m-am întors în Rusia.

Aveam multe planuri de viitor. Unele erau încă neclare. Întîlnirea cu prinţesa Irina Alecsandrovna, fiica marelui duce Alecsandr Mihailovici şi a marei ducese Ksenia Alecsandrovna mi-a schimbat destinul : curînd ne-am căsătorit.

Începutul războiului ne-a surprins — pe mine şi pe soţia mea — în Germania.

La Berlin am fost arestaţi din ordinul împăratului Wilhelm, apoi eliberaţi şi am ajuns cu bine la Petersburg, după un lung ocol prin Danemarca şi Suedia.

În pofida entuziasmului patriotic general, cauzat de război, mulți erau sceptici. Presimțiri sumbre planau și deasupra reședinței de la Țarskoe Selo.

* * *

Nu exista nici o speranță că împăratul și împărăteasa vor înțelege adevărul despre Rasputin și că acesta va fi îndepărtat.

Unica soluție pentru izbăvirea Rusiei de un geniu al răului cum era „starețul" rămînea uciderea lui. Gîndul acesta mi-a licărit prima oară în timpul unei discuții pe care o purtam cu mama și cu soția mea despre influența distructivă a lui Rasputin. Desfășurarea ulterioară a evenimentelor politice mi-a confirmat justețea acelui gînd și mi l-a fixat definitiv în memorie.

Reacțiile multora dintre membrii familiei imperiale împotriva lui Rasputin au fost urmate de altele, atît din partea unor persoane particulare, cît și din partea unor organizații obștești, sub formă de memorii, apeluri sau rezoluții ale diverselor congrese. Dar țarul și țarina au rămas cu desăvîrșire surzi. Cu cît erau mai scandaloase și mai convingătoare faptele care îl incriminau pe „stareț", cu atît mai slabe erau ecourile lor la Țarskoe Selo. Rasputin rămînea la locul său, neclintit. Măiestria cu care își purta masca smereniei îi determina pe cei de la Țarskoe Selo să ignore cu totul relatările despre desfrîul în care trăiau. Un exemplu grăitor în această privință îl constituie următorul fapt : dorind să-l convingă pe suveran că vorbele care circulau prin oraș despre Rasputin erau adevărate, generalul Djunkovski, adjunct al ministrului afacerilor de in-

terne, i-a arătat acestuia o fotografie care îl înfățișa pe „stareț" într-un restaurant, în timpul uneia dintre obișnuitele lui orgii. În pofida caracterului incontestabil al acestei dovezi, țarina s-a supărat foc și a poruncit să se întreprindă urgent o anchetă pentru a fi descoperit cel care interpretase rolul lui Rasputin, în restaurant, cu scopul de a-l compromite.

Astfel, în vreme ce oamenii cinstiți erau exasperați că strădaniile lor de a stîrpi rădăcina răului se dovedeau zadarnice, partida progermană, care avea în persoana „starețului" un sprijin de nădejde, jubila. Considerabilă înainte de război, autoritatea lui Rasputin a devenit de-a dreptul hotărîtoare după izbucnirea acestuia. Treptat, oamenii competenți și cu simțul datoriei au fost destituiți din funcții iar în locul lor instalați partizani ai „starețului."

După ce suveranul l-a transferat pe marele duce Nicolai Nicolaievici pe frontul din Caucaz și a luat el însuși comanda supremă a armatei, Rasputin a început să se ducă aproape zilnic la Țarskoe Selo și să dea sfaturi în probleme de stat. (Întîlnirile lui cu împărăteasa aveau loc, de obicei, în casa Vîrubovei).

Nici un eveniment important referitor la front nu era soluționat fără consultarea prealabilă a „starețului". La rîndu-i, împărăteasa cerea să-i fie comunicate toate evenimentele militare și politice. Primind aceste informații, extrem de prețioase și strict secrete, ea îl chema pe Rasputin și se sfătuia cu el, iar dacă avem în vedere cine se afla în preajma lui, nu ne vom mira că Germania cunoștea din vreme toate planurile noastre cu caracter militar și politic și adopta măsurile cele mai potrivite pentru a-și asigura victoria.

Am decis să mă conving personal de trădarea lui Rasputin și să strîng date care să-i dovedească vinovăția. Împrejurările mi-au fost favorabile. Familia G. locuia, pe atunci, în vecinătatea palatului socrului meu, marele duce Alecsandr Mihailovici, la care mă mutasem, locuința mea fiind în renovare.

După cum a mai spus, de fiica mai mică a acestei familii mă lega o statornică prietenie. Ea mă invita adesea, însă eu răspundeam rar invitației întrucît nu voiam să mă afund în cercul lui Rasputin și să-mi leg numele de prieteniii acestuia, care frecventau casa familiei G. M-am hotărît să răspund, totuși, invitațiilor din dorința de a-l cunoaște bine pe Rasputin și de a înțelege exact scopul acțiunilor sale. În afară de aceasta, mi se părea util să discut cu M.G. despre evenimentele care se petreceau în Rusia. Desigur, o știam supusă pînă la orbire față de „stareț" și nu eram de acord cu concepțiile ei, dar știam, în același timp, că de la ea puteam afla tot ce se plănuia la Țarskoe Selo.

Într-o bună zi, după ce în prealabil ne-am înțeles la telefon, am pornit spre casa ei. Ajuns acolo, am aflat de la M.G. că Rasputin o întrebase mereu de mine.

— Dorește foarte mult să vă întîlnească — mi-a spus ea. Va veni aici zilele acestea. Vă voi anunța din timp.

Din discuția care a urmat m-am convins că Rasputin se bucura în continuare de încrederea nelimitată a suveranului și a împărătesei și că este consilierul lor cel mai apropiat atît în problemele politice, cît și în cele familiale. M.G. l-a ridicat din nou în slăvi

pe Rasputin și mi-a comunicat, vădit înduioșată, că el îndură cu pioșenie „calomniile“ și „persecuțiile“ și că prin aceste suplicii nemeritate ispășește păcatele noastre.

Ascultîndu-i cuvintele înflăcărate, m-am gîndit să-i vorbesc despre escapadele lui Rasputin :

— Cum poate, oare, un om atît de cuvios să îmbine sfințenia cu beția și cu dezmățul ?

Întrebarea mea a indignat-o. S-a înroșit toată și mi-a răspuns cu patos :

— Dumneavoastră nu știți că toate acestea sînt numai minciuni sfruntate și calomnii murdare ? E înconjurat de invidie și de răutate. Oameni perfizi scornesc tot felul de învinuiri, denaturează intenționat faptele pentru a-l defăima în ochii suveranului și ai țarinei, deși este complet nevinovat... Toate acestea sînt îngrozitoare !

— Dar există dovezi — am spus eu. Fotografii și declarații verificate ale martorilor, care dovedesc fără dubii că Rasputin nu este nici pe departe omul acela sfînt despre care vorbiți. Nu vă spune nimic nici faptul că pînă și țiganii afirmă că se duce la ei, se îmbată și dansează împreună ? Mulți l-au văzut acolo. Dar faptul că la restaurant „Villa Rodée“, unde se duce foarte des, există un separeu care îi poartă numele ? Cum explicați dumneavoastră toate acestea ?

— Vorbiți ca toți ceilalți, credeți tot — a exclamat revoltată M.G. Ar trebui să pricepeți că dacă face într-adevăr toate acestea, urmărește un scop special : să se călească moral, să se abțină de la ispitele din jurul nostru.

— Să zicem. Dar pe miniştri îi numeşte şi îi înlătură tot pentru călirea lui morală ? am întrebat-o zîmbind.

M. G. s-a supărat şi m-a ameninţat că îi va transmite opiniile mele lui Rasputin.

Mărturisesc că îmi era greu să accept încrederea fanatică a acestei nefericite în puritatea şi perfecţiunea unui escroc notoriu. Ea refuza să ia în consideraţie dovezile palpabile privitoare la imoralitatea „stareţului", cuvintele mele se spărgeau de spiritul ei înrobit, ca de o stîncă. M-am convins definitiv că nu mai era capabilă să raţioneze şi că nu mai îndrăzneşte să aibă — nici pentru o clipă — o atitudine lucidă faţă de idolul ei. Aşa stînd lucrurile, am încercat să abordez faptele din alt unghi şi s-o fac să priceapă cît de cît răul pe care Rasputin îl pricinuia familiei imperiale.

— Bine, fie ! Să admitem că tot ce se discută despre purtările lui Rasputin sînt născociri. Nu putem ignora, însă, în ce-l priveşte, opinia publică, nu doar în Rusia, ci chiar în întreaga Europă. Atît la noi, cît şi peste hotare, Rasputin este considerat un ticălos, un spion... Relaţiile lui cu tronul indignează ţara întreagă şi îi îngrijorează pe aliaţii noştri. Oare nu sînt acestea motive suficient de puternice pentru a determina înlăturarea lui de lîngă suverani ?

— Nimeni să nu îndrăznească să-i judece pe suverani. Ceea ce fac ei nu priveşte pe nimeni — a reacţionat M.G. furioasă. Ei se află mai presus de orice, sînt deasupra oricărei opinii publice.

— Dar dacă Grigorii Efimovici este o unealtă inconştientă în mîinile duşmanilor Rusiei, care îşi realizează

prin el intenţiile criminale de a distruge Rusia ? am întrebat eu. Ce-i de făcut în acest caz ? Consideraţi că şi în aceste condiţii prezenţa lui la Ţarskoe Selo este folositoare ? Chiar dumneavoastră mi-aţi spus că el nu se roagă numai şi discută despre Dumnezeu cu suveranii, ci analizează împreună importante treburi de stat. Cunoaşteţi, desigur, că nici o hotărîre nu se adoptă fără acordul lui şi nici un ministru nu este numit fără ştirea lui. E timpul să înţelegeţi că indiferent de calităţile lui sufleteşti, bune sau rele, el este, înainte de toate, un mujic înapoiat, necioplit, care abia ştie să scrie şi să citească. Ce poate el să priceapă din complicatele chestiuni de război, de politică şi de administraţie internă ? Ce fel de sfaturi poate da el în astfel de situaţii ? Iar dacă, totuşi, dă sfaturi, nu e oare evident că în spatele lui sînt anumiţi oameni, care îl manevrează din umbră ? Dumneavoastră nu-i cunoaşteţi pe aceşti oameni şi nu ştiţi nici ce scopuri urmăresc... Cu ce drept afirmaţi atunci că absolut toate faptele lui Rasputin sînt bune şi folositoare ? Vă repet că legătura cu tronul a unui om cu o reputaţie atît de proastă subminează autoritatea ţarului... Nemulţumirea în ţară creşte pe zi ce trece, este generală...

Drept răspuns la discursul meu înfocat, M.G. m-a privit cu compasiune, ca pe un copil neajutorat.

— Vorbiţi astfel pentru că nu-l cunoaşteţi şi nu-l înţelegeţi pe Grigorii Efimovici... Apropiaţi-vă de el şi dacă vă va îndrăgi, vă veţi convinge ce om extraordinar este. El nu se poate înşela în privinţa oamenilor. Dumnezeu însuşi l-a înzestrat cu o perspicacitate atît de mare, încît îţi citeşte gîndurile doar privindu-te.

De aceea este atît de iubit la Țarskoe Selo și i se dă ascultare în toate. El îi ajută pe suverani să-i cunoască pe oameni, îi ferește de înșelăciune, de orice înrîurire primejdioasă. Dacă n-ar fi existat Grigorii Efimovici, totul s-ar fi prăbușit de mult! a încheiat convinsă M.G.

Continuarea discuției era inutilă. Mi-am luat, deci, rămas bun și am plecat.

Acasă am început să mă gîndesc la felul în care trebuia să acționez în viitor. Ceea ce aflasem de la M.G. îmi întărise convingerea că împotriva lui Rasputin nu se putea lupta numai cu vorbele. Pentru a învinge opacitatea unora, logica și argumentele cele mai solide sînt neputincioase. Nu mai avea sens să pierd timpul în discuții sterile. Trebuia să acționez ferm și energic, cît nu era încă totul pierdut.

* * *

M-am hotărît să iau legătura cu cîteva personalități de prim rang și să le relatez tot ce aflasem despre Rasputin.

Discuțiile cu cei mai mulți dintre ei mi-au provocat, însă, o profundă dezamăgire.

Îi auzisem adesea rostind aprecieri dintre cele mai aspre la adresa lui Rasputin, în care vedeau adevărata cauză a răului și a tuturor insucceselor noastre. Ba, chiar, considerau că situația putea fi redresată numai prin înlăturarea lui.

Cu toate acestea, cînd afirmam că e vremea să trecem de la vorbe la fapte îmi răspundeau că rolul atribuit lui Rasputin la Țarskoe Selo este mult exagerat și că se bazează pe zvonuri deșarte.

Mi-e greu să precizez dacă atitudinea lor pornea din lașitatea specifică celor ce se tem să-și riște pozițiile sau din speranța că nu avea să se întîmple, doamne ferește, nimic rău și că totul avea să se aranjeze de la sine. În ambele ipostaze mă uimea lipsa oricărei îngrijorări pentru soarta viitoare a Rusiei. Vedeam limpede că obișnuința cu viața tihnită și setea de bunăstare personală anulau ideea oricărei acțiuni tranșante. Erau ferm convinși că regimul de pînă atunci se va menține oricum. Acest regim reprezenta, pentru ei, temelia durabilă pe care erau așezați, aidoma frunzei pe ram. Restul nu-i interesa în nici un fel.

Va ieși Rusia învingătoare din teribila încleștare armată în care se găsea, ori sîngele vărsat va fi zadarnic și o înfrîngere umilitoare va marca finalul uriașului elan național ? Își puneau ei, oare, aceste întrebări sau totul le era indiferent ? Cert este că erau incapabili să bănuiască măcar că fantoma unei catastrofe se apropia din ce în ce mai mult și că această catastrofă începuse să capete contururi reale.

E adevărat că am întîlnit și oameni care împărtășeau temerile mele, însă ei nu mă puteau ajuta. Un bătrîn care ocupa o funcție înaltă mi-a spus :

— Dragul meu, ce puteți face cînd guvernul și întregul anturaj al suveranului au în componență numai adepți ai lui Rasputin ? Singura salvare este ca acest nemernic să fie ucis. Dar, din nefericire, în Rusia nu se găsește astăzi un om care s-o facă. Aș face-o eu, dacă n-aș fi atît de bătrîn...

Convins că nu am de la cine să primesc vreun ajutor, am decis să acționez de unul singur.

Orice aş fi făcut, cu oricine aş fi discutat, mă obseda, mă tortura, chiar, gîndul de a salva Rusia de duşmanul ei cel mai periculos din interior. Mă trezeam uneori în miez de noapte gîndindu-mă la acelaşi lucru şi mult timp nu mă linişteam şi nu puteam adormi.

„Cum poţi să ucizi un om — mă întrebam — şi cum să te pregăteşti conştient pentru asta ?"

Întrebarea aceasta mă tortura şi mă istovea. Dar, în acelaşi timp, o voce interioară îmi şoptea : „Orice viaţă curmată reprezintă o crimă şi un păcat. În numele patriei ia acest păcat asupra ta, ia-l fără nici o ezitare. Cîţi oameni nevinovaţi sînt ucişi pe front pentru că sînt «duşmani» ? Milioane... Aici trebuie să moară doar *unul*, însă acela este duşmanul cel mai feroce al ţării tale, duşmanul cel mai cinic şi mai periculos, care şi-a făcut din tronul Rusiei, prin înşelăciune, propria-i fortăreaţă, de unde nimeni nu are forţa să-l izgonească... Tu trebuie să-l ucizi. Cu orice preţ..."

Treptat, ezitările mele au dispărut lăsînd loc unei hotărîri calme şi clare : să-l ucid pe Rasputin. Gîndul acesta m-a acaparat complet şi mi-a călăuzit toate acţiunile ulterioare.

* * *

Mi-am analizat pe îndelete prietenii în care puteam avea deplină încredere şi m-am oprit asupra a doi dintre ei : marele duce Dimitrii Pavlovici şi locotenentul Suhotin, rănit în război şi aflat în tratament la Petersburg.

Marele duce se găsea la cartierul general, însă era așteptat să se întoarcă în scurt timp. Pe Suhotin îl vedeam aproape zilnic. M-am decis să discut imediat cu el. I-am prezentat în linii mari planul meu și l-am întrebat dacă n-ar vrea să participe la realizarea lui. Suhotin a consimțit pe loc, fără cea mai mică șovăială.

În aceeași zi s-a întors la Petersburg și marele duce Dimitrii Pavlovici. I-am telefonat și am convenit că voi fi la el acasă, la ora 5 după-amiază. Eram sigur că mă va susține deoarece știam că îl urăște pe „stareț" și suferă pentru Rusia. Din foarte multe considerente, acordam participării lui la complot o importanță deosebită.

Știam că trebuie să fiu pregătit pentru cele mai grave consecințe, chiar și pentru cea fatală. Mă îmbărbăta, însă, speranța că uciderea lui Rasputin va deschide ochii suveranului și că acesta va ieși din starea de hipnoză, în care îl adusese „starețul", și va conduce țara spre victorie.

Se apropia un moment decisiv al războiului : ofensiva aliaților pe toate fronturile, prevăzută pentru primăvara anului 1917. Rusia își pregătea cu asiduitate armata, dar nu se putea să nu-ți dai seama că pentru a da o lovitură puternică inamicului nu era suficientă pregătirea tehnică a frontului și a spatelui. Era absolut necesar să se realizeze un acord durabil între putere și popor, o deplină încredere reciprocă și un avînt popular ca acela cu care fusese întîmpinată declarația de război.

Umbră neagră a lui Rasputin plana în continuare, atît la cartierul general, cît și în Petersburgul guverna-

mental. Nu dormea, desigur, nici Germania : închidea, cu sîrmă ghimpată, căile de acces spre fortificațiile proprii, dar țesea plase periculoase și în interiorul Rusiei.

Germania studiase situația de la noi cu mult înainte de izbucnirea războiului. Cînd împăratul Wilhelm făcea demersuri în vederea încheierii unei alianțe cu Rusia, intuind declanșarea inevitabilă a unei conflagrații general-europene, el îl prevenise pe țar în legătură cu Rasputin și îl sfătuise să-l înlăture neîntîrziat. Înțelesese că prin relațiile directe cu tronul, Rasputin compromitea nu numai curtea imperială din Rusia, ci și autoritatea monarhiei, în general. După ce alianța cu Germania a fost respinsă și a început războiul, Wilhelm a folosit cu mare abilitate influența lui Rasputin, pe care îl manevra din umbră cu ajutorul banilor și al intrigilor iscusit regizate.

Așteptam cu nerăbdare revederea cu marele duce Dimitrii Pavlovici. La ora convenită am fost la el și, găsindu-l singur în cabinet, am trecut direct la prezentarea chestiunii. În final l-am întrebat dacă este dispus să-mi acorde sprijinul său. Potrivit așteptărilor, a consimțit imediat menționînd că după opinia sa, uciderea lui Rasputin constituia ultima și cea mai eficientă tentativă de a salva Rusia. Ideea îl frămînta și pe el, de multă vreme, însă n-a găsit modalitatea de a o înfăptui. I-am adus la cunoștință ceea ce aflasem de la M.G., cu prilejul ultimei noastre discuții. Nu s-a mirat deloc deoarece știa bine că la Țarskoe Selo toți gîndeau astfel.

Marele duce trebuie să se întoarcă la cartierul general peste cîteva zile. M-a asigurat că nu va sta mult pentru că nu este iubit și, în plus, cei de acolo se tem

de autoritatea lui. În special generalul maior Voikov, comandantul palatului, făcea tot ce-i stătea în putință pentru a-l ține cît mai departe de suveran. Marele duce mi-a mai mărturisit că suveranul devenea din ce în ce mai nepăsător față de tot ce se întîmpla în preajma sa. După opinia lui, aceasta era consecința unui plan premeditat și abject : suveranului i se dădea să bea o anumită doctorie, care ducea la slăbirea progresivă a capacității sale intelectuale și volitive.

Discuția noastră a fost întreruptă de sosirea unor oaspeți.

Ne-am înțeles ca pînă la întoarcerea lui la Petersburg (între 10—15 decembrie) eu să pun la punct întregul plan și să pregătesc tot ce era necesar pentru realizarea lui.

Acestea fiind zise, ne-am despărțit.

M-am întors acasă stăpînit de un sentiment de plenitudine pricinuit de faptul că ideile care mă chinuiseră atît începeau acum să treacă din planul imaginației în cel al realității. Doar cu puțin timp în urmă gîndurile mă apăsau, căpătînd uneori dimensiunile unor coșmaruri, iar acum, iată, împărțeam povara lor, cu prietenii mei. Nu mai eram singur, acum totul devenise limpede și suportabil.

Seara a trecut pe la mine Suhotin. I-am reprodus discuția purtată cu marele duce Dimitrii Pavlovici, apoi ne-am concentrat atenția asupra felului în care trebuia să acționăm în continuare. Am stabilit că era imperios necesar să mă apropii de Rasputin, să-i cîștig încrederea și să aflu de la el cît mai multe amănunte legate de participarea lui la evenimentele politice. Ne-am gîndit că ar fi bine să încercăm, mai întîi, în-

depărtarea lui Rasputin de la Ţarskoe Selo fără să apelăm la măsuri violente, extreme. Altfel spus, să-l determinăm să plece, fie prin discuţii, fie promiţîndu-i o importantă sumă de bani şi numai în caz de eşec să trecem la uciderea lui.

Cum, însă, şi unde să fie îndeplinită sentinţa, dacă va fi nevoie ?

Am propus să tragem la sorţi noi trei. Cel pe care destinul avea să-l aleagă urma să-l atragă pe Rasputin în propria-i casă şi să-l împuşte.

* * *

După cîteva zile mi-a telefonat M.G. şi mi-a spus :

— Mîine, Grigorii Efimovici va veni la noi. Doreşte foarte mult să vă întîlnească. Şi eu la fel. Vă rog să ne faceţi o vizită.

Am tresărit. Drumul care ducea spre realizarea ţelului meu se deschidea de la sine. Mă încerca, totuşi, regretul că, parcurgîndu-l, eram nevoit să mint un om care părea sincer binevoitor faţă de mine. M.G. nu bănuia şi nici nu trebuia să bănuiască intenţiile care mă sileau să reiau legătura cu Rasputin.

A doua zi m-am dus la familia G. În salon le-am găsit pe M.G. şi pe mama ei. Amîndouă sperau că mă voi împrieteni cu „stareţul". Am observat că întîlnirea mea cu el le neliniştea. Curînd a sosit şi Rasputin. În răstimpul care trecuse de la prima noastră întîlnire se schimbase mult. Abandonarea muncii fizice, care i se potrivea, opulenţa, trîndăvia absolută şi nopţile albe, petrecute în chefuri lăsaseră urme adînci : obrazul i se buhăise şi întreaga-i făptură se deformase şi se

degradase. Nu mai purta o simplă rubașcă, ci o cămașă albastră, de mătase și pantaloni largi, de catifea.

Se comporta extrem de degajat.

Cînd m-a văzut a închis puțin ochii și a zîmbit mieros, după care s-a apropiat repede, m-a îmbrățișat și m-a sărutat. Atingerea lui mi-a provocat un simțămînt de oroare greu de reprimat. M-am stăpînit, totuși, și mi-am compus la iuțeală o expresie afabilă, menită să-i arate că sînt foarte bucuros de întîlnire.

Față de gazde se comporta cu o familiaritate care mi s-a părut mai accentuată decît înainte. Le bătea pe umăr, pe spate, iar cînd ele i-au propus să ia loc la masă și să bea un ceai, nu le-a învrednicit măcar cu un cuvînt.

Părea îngrijorat, umbla de colo-colo prin cameră și de cîteva ori a întrebat-o pe M.G. dacă n-a fost cumva căutat la telefon. Ceva mai tîrziu s-a așezat lîngă mine și a început să mă chestioneze : Ce slujbă am ? Voi pleca pe front, curînd ? Tonul lui ocrotitor mă irita, însă trebuia să par amabil, drept care i-am răspuns la toate întrebările.

M.G. urmărea discuția noastră cu mare atenție.

După ce a aflat despre mine tot ce îl interesa, Rasputin a început să rostească fraze disparate și fără sens despre Dumnezeu și despre iubirea de frate. Mă străduiam să înțeleg semnificațiile vorbelor lui, să descopăr în ele ceva original, nerostit încă pînă atunci, dar cu cît vorbea mai mult, cu atît mă convingeam că erau, de fapt, aceleași cascade haotice de cuvinte, pe care le mai auzisem cu patru ani în urmă, la prima noastră întîlnire.

Ascultîndu-i bolboroseala priveam fețele concentrate și pioase ale celor două admiratoare, preocupate să nu piardă nici un sunet din „predica" lui dezlînată, care, firește, li se părea plină de sensuri profunde și tainice.

„Pînă la ce degradare intelectuală și morală pot coborî oamenii — gîndeam. Acest nemernic le păcălește fără rușine, dar nici ele nu vor să se trezească. Pur și simplu, nu vor... Le place vrăjitoria lui deșănțată... Un mujic semianalfabet, care se trîntește ostentativ în fotoliile moi și debitează cu aplomb vorbele care-i trec întîmplător prin minte... Pentru ele Rasputin este o revelație, ceva nemaiîntîlnit și asta le întărîtă nervii, le umple timpul, le provoacă, probabil, extazul isteric... Pe mujicul acesta nu-l satisface, însă, doar exaltarea unor femei, el se amuză pe seama unei țări întregi, se joacă cu soarta unui popor de multe milioane, împinge Rusia la pieire..."

Brusc, mi-am amintit ceea ce-mi spusese marele duce despre doctoriile care întunecau mintea țarului. De altfel, nu numai el mi-a vorbit despre ierburile cu efecte narcotice.

Rasputin era bun prieten cu Badmaev, un vraci tibetan, care trăia atunci la Petersburg. Badmaev venise în Rusia pe vremea împăratului Alecsandru al III-lea. Era originar din Tibet, se pretindea medic de înaltă competență, însă potrivit legilor nu avea voie să practice medicina, în Rusia. Cu toate acestea, dădea consultații în secret și, datorită faptului că încasa mulți bani, atît pentru sfaturi, cît și pentru leacurile pe care le prepara singur, agonisise o avere destul de mare. De cîteva ori a fost adus în fața justiției pentru practica-

rea ilegală a medicinei. A rămas, totuşi, la Petersburg şi a continuat să-i doftoricească, pe ascuns, pe credulii care îi solicitau ajutorul. Era, într-adevăr, Badmaev un învăţat veritabil, care cunoştea bine secretele medicinei tibetane, bazate pe studierea multiseculară a proprietăţilor terapeutice ale diferitelor plante sau un simplu vraci care cunoştea cîteva leacuri şi le folosea cu abilitate ? Greu de răspuns.

Fapt este că avea legături strînse cu scursorile vieţii politice din Petersburg, cum erau, spre exemplu, renumitul escroc-ziarist-afacerist Manasevici-Manuilov şi prinţul M.M. Andronikov, ale căror pungăşii şi intrigi murdare au fost dezvăluite după revoluţie.

Badmaev năzuia să pătrundă, prin orice mijloace, în cercurile politice şi de îndată ce Rasputin a început să joace un rol important la Ţarskoe Selo, s-a grăbit să-i devină prieten apropiat.

Tratamenntul pe care Rasputin îl administra ţarului şi moştenitorului se baza pe priceperea lui Badmaev, care cunoştea, indiscutabil, unele practici medicale ignorate de ştiinţa europeană. Prietenia dintre aceşti oameni era menită să producă o imensă îngrijorare.

Amintindu-mi toate acestea şi privind îndelung figura infatuată şi împietrită a lui Rasputin am simţit că nici o forţă nu putea să zdruncine hotărîrea pe care o luasem.

Discuţia sau, mai exact spus, monologul „stareţului" continua.

De la consideraţiile evlavioase a trecut la o temă care îl privea direct, anume la atitudinea nedreaptă faţă de el a unor oameni răi, care nu fac altceva decît să

clevetească și se străduiesc să-l discrediteze în ochii țarului și ai țarinei. A afirmat, apoi, cu emfază, că el aduce oamenilor fericirea și că prietenii lui sînt iubiți de Dumnezeu, în vreme ce toți cei care îi stau împotrivă vor fi pedepsiți pe vecie.

Îl auzisem de mai multe ori lăudîndu-se că are darul de a lecui orice boală și m-am gîndit că mijlocul cel mai comod și mai sigur de a mă apropia de el ar fi acela de a-l ruga să se îngrijească de sănătatea mea, deoarece, de o vreme, nu mă simțeam prea bine. I-am mai spus că m-am adresat, în decursul anilor, multor doctori, însă pînă atunci nu-mi fuseseră de nici un folos.

— O să te lecuiesc, mi-a spus Rasputin, după ce m-a ascultat atent. O să te lecuiesc... Care doctori ? La nimic nu se pricep... Știu una și bună... Îți dau doctorii fără nici o noimă... După tratamentul lor te îmbolnăvești și mai rău. La mine, dragule, nu-i așa. La mine toți se vindecă pentru că îi lecuiesc după învățătura lui Dumnezeu, cu leacuri dumnezeiești, nu cu porcării... O să te convingi singur...

În timp ce vorbea a sunat telefonul. Rasputin a tăcut și a fost cuprins de neliniște.

— E pentru mine, de bună seamă, a spus el și, adresîndu-se lui M.G., a adăugat pe un ton imperativ :

— Vezi, repede, despre ce-i vorba, întreabă, află...

M.G. s-a ridcat și a pornit spre telefon fără să arate, într-un fel sau altul, că s-ar fi simți jignită de tonul lui poruncitor.

Telefonul era, într-adevăr, pentru el. Convorbirea a durat puțin. Rasputin a pus receptorul în furcă, apoi s-a întors spre noi indispus, încruntat, și-a luat rămas bun și a plecat în grabă.

După această întîlnire cu „stareţul", am considerat că e preferabil să nu-l caut eu, cel puţin deocamdată, ci să aştept să mă caute el, însuşi.

În seara aceleiaşi zile am primit o epistolă de la M.G. : îmi cerea scuze, în numele lui Rasputin, pentru că discuţia noastră fusese întreruptă de plecarea lui subită şi mă invita a doua zi, la aceeaşi oră. În finalul epistolei mă ruga, exprimînd dorinţa lui Rasputin, să iau cu mine chitara, deoarece îi plac foarte mult cîntecele ţigăneşti şi aflînd că eu cînt, voia să mă asculte.

A doua zi mi-am luat chitara şi la ora fixată am fost la familia G. Ca şi data trecută, Rasputin încă nu venise.

Am profitat de absenţa lui şi am întrebat-o pe M.G. de ce plecase atît de brusc ?

— I s-a comunicat că o chestiune importantă căpătase o întorsătură nedorită, mi-a răspuns ea şi imediat a adăugat : acum, însă, slavă Domnului, totul s-a aranjat. Grigorii Efimovici s-a înfuriat, a ridicat tonul, iar cei de acolo s-au speriat şi i-au dat ascultare.

— Unde *acolo* ? am întrebat eu.

M.G. tăcea. Simţeam că nu vrea să-mi răspundă. Am insistat şi, în cele din urmă, mi-a răspuns fără plăcere :

— La Ţarskoe Selo. Mai mult nu vă pot spune. Curînd puteţi afla singur.

Puţin mai tîrziu am aflat că acea chestiune importantă care îl alarmase pe Rasputin se referea la numirea lui Protopopov ca ministru de interne. Partida „stareţului" dorea cu ardoare ca această numire să aibă

loc, însă suveranul se împotrivea. Şi iată, a fost suficient ca Rasputin să se deplaseze la Ţarskoe Selo, „să se înfurie şi să ridice tonul" — cum spusese M.G. şi numirea se făcuse conform voinţei lui.

— Şi dumneavoastră participaţi la desemnarea miniştrilor ? am întrebat-o pe M.G.

Ea s-a tulburat şi s-a înroşit, ca de obicei.

— Noi toţi îl ajutăm pe Grigorii Efimovici. Fiecare cît poate şi cum poate. De unul singur îi este greu, e ocupat cu multe treburi şi are nevoie de sprijin.

Într-un tîrziu a apărut şi Rasputin. Era vesel şi pus pe vorbă.

— Să mă ierţi, dragule, pentru ieri, mi-a spus. N-am avut încotro. Trebuie să-i pedepsesc pe cei răi. S-au înmulţit mult de tot în ultima vreme.

Apoi, adresîndu-se lui M.G. a continuat :

— S-a aranjat totul. Am fost nevoit să mă duc eu însumi acolo... Şi cum am ajuns, m-am repezit direct la Annuşka (Vîrubova — n.aut.), iar ea se smiorcăie şi se tot smiorcăie, da-mi spune : „Treaba nu s-a făcut. Toată nădejdea e în matale, Grigorii Efimovici. Slavă Domnului că aţi venit !" Mă duc şi văd că *dînsa* (împărăteasa — n.aut.) umblă încoace şi încolo prin cameră, ba mai şi fluieră. Ehei, şi cum m-am răstit niţeluş s-au astîmpărat toţi. Iar cînd i-am şi ameninţat c-o să plec şi-o să-i părăsesc, pe loc au fost de acord cu toate. Da... Li s-a tot trăncănit că aşa-i rău, că altfel nu-i bine... Dar *dînşii* ce să înţeleagă ? Să mă fi ascultat mai bine pe mine, căci doar eu ştiu că el (Protopopov — n.aut.) e om bun, crede şi-n Dumnezeu, iar ăsta-i lucrul cel mai important.

Rasputin ne-a cuprins pe toţi cu privirea-i trufaşă, apoi s-a adresat lui M.G. :

— Acum să bem un ceiuţ... De ce nu-l serveşti ?

Am trecut în sufragerie. M.G. a pus în faţa lui Rasputin prăjituri şi biscuiţi de casă, de mai multe feluri, după care a turnat ceaiul.

— Iată, draga, buna de ea, a remarcat el. Întotdeauna îşi aminteşte de mine şi pregăteşte ce-mi place... Dar tu ai adus chitara ? — m-a întrebat.

— Da, am adus-o.

— Hai, cîntă ceva, iar noi o să stăm şi o să ascultăm.

Am făcut un efort uriaş să pot cînta pentru Rasputin cîteva melodii ţigăneşti.

— Cînţi de minune, a remarcat el. Ai suflet... Mult suflet... Mai cîntă !

Am mai cîntat cîteva melodii, tot ţigăneşti, vesele şi triste.

— Vă place cum cînt, i-am spus. Dar nici nu bănuiţi cît de greu îmi e sufletul. Am multă energie, dorinţă de muncă la fel, însă nu pot munci. Obosesc repede...

— Te fac sănătos cît ai clipi. O să mergi cu mine la ţigani şi toată boala o să dispară cum ai lua-o cu mîna.

— Am fost la ei dar, după cum se vede, nu mi-a ajutat.

Rasputin a pufnit în rîs.

— Cu mine, dragule, e altceva să mergi la ei... Cu mine e altă veselie... Totul va fi mai bine...

Apoi a povestit, cu lux de amănunte, cum își petrece el vremea la țigani, cum cîntă și dansează cu ei. Gazdele erau derutate și neliniștite de sinceritatea „evlaviosului stareț".

— Să nu-l credeți — m-au sfătuit ele — căci Grigorii Efimovici glumește mereu și se autocalomniază cu bună știință.

Încercarea de a-i apăra reputația l-a înfuriat pe Rasputin atît de tare, încît a izbit cu pumnul în masă și a răcnit la amîndouă.

Mama și fiica s-au potolit subit.

— Hei, cum e ? mi s-a adresat „starețul". Mergi cu mine ? Îți spun, o să te lecuiesc... O să vezi singur. O să te lecuiesc și-o să începi să-mi mulțumești... Da... Însă o s-o cărăm și pe ea cu noi, a spus el arătînd spre M.G.

Aceasta s-a fîstîcit, iar mama ei a început să-l înduplece pe Rasputin :

— Grigorii Efimovici, ce-i cu dumneavoastră ? De ce vă defăimați singur ? Ba, o amestecați în povestea asta și pe fiica mea. Unde să meargă ? Ea vă însoțește mereu din dorința de a se ruga lui Dumnezeu și dumneavoastră o îndemnați să meargă la țigani. Nu e bine să vorbiți astfel.

— Dar tu ce-ți închipui ? i-a răspuns el privind-o cu răutate. Oare nu știi că poate merge cu mine oriunde și în asta nu e nici un păcat ? V-ați pus pe cotcodăcit ? Iar tu, dragule — a continuat el către mine — n-o asculta. Fă ce-ți spun și-o să fie totul bine.

Ideea de a merge la țigani nu-mi surîdea deloc, însă n-o puteam respinge fățiș, drept care i-am răspuns eva-

ziv, invocînd faptul că fac parte din corpul de gardă și nu am dreptul să frecventez locuri rău famate.

Dar Rasputin o ținea pe-a lui, încredințîndu-mă că mă va deghiza în așa fel, încît voi fi de nerecunoscut și escapada se va consuma în cel mai strict secret. N-a obținut, totuși, de la mine un răspuns ferm, ci doar promisiunea că-i voi telefona în cursul serii.

Mi-am dat seama că Rasputin mă simpatiza. La despărțire mi-a spus :

— Vreau să te văd mai des... Cît se poate de des... Să vii pe la mine, să bem un ceiuț... Numai să mă înștiințezi din vreme.

* * *

Acasă l-am găsit pe locotenentul Suhotin, care, plin de curiozitate aștepta întoarcerea mea de la familia G.

Noua întîlnire cu Rasputin mă făcea să cred că apropierea de el — pe care o doream atît ! — era posibilă. Dar, doamne, cît mă costa această apropiere !

Seara i-am comunicat „starețului", prin telefon, că nu-l pot însoți la țigani întrucît a doua zi aveam un exercițiu la corpul de gardă și trebuia să mă pregătesc cu toată seriozitatea. Pregătirile pentru exerciții îmi răpeau, într-adevăr, mult timp și din această cauză întîlnirile mele cu Rasputin s-au întrerupt o vreme. Într-o zi, întorcîndu-mă de la corpul de gardă, m-am întîlnit cu M.G., în apropiere de locuința ei. M-a oprit și m-a apostrofat :

— Nu vă e rușine ? Grigorii Efimovici vă așteaptă de atîta timp la el și dumneavoastră l-ați uitat cu desăvîrșire. Dacă treceți, vă iartă. Mîine mă duc la el. Vreți să mergem împreună ?

Am fost de acord.

A doua zi, la ora stabilită, am trecut pe la M.G. Mă chinuia, în continuare, întrebarea : e cu putinţă oare ca ea să se fi hotărît să meargă împreună cu Rasputin la ţigani ?

După ce am urcat în automobil, am întrebat-o :

— Ce va să zică propunerea lui Grigorii Efimovici de a vă lua cu noi, la ţigani, la Novaia Derevnia ? Cum trebuie înţeleasă invitaţia lui ?

M.G. nu mi-a răspuns. Am simţit că discuţia îi este extrem de neplăcută şi n-am insistat.

La capătul străzii Fontanka, m-a rugat să-i spun şoferului să oprească şi să ne aştepte după colţ. Precauţia era necesară deoarece Rasputin nu putea fi vizitat, în văzul lumii, fără complicaţii. Era păzit de poliţia secretă, care nota numele tuturor vizitatorilor. În afară de asta, M.G. ştia că familia mea era ostilă „stareţului" şi se străduia ca legătura mea cu el să rămînă tainică.

Am ajuns pe jos la poarta imobilului cu numărul 64 de pe strada Gorohovaia, am traversat curtea şi am urcat pe scara de serviciu spre locuinţa lui Rasputin.

Pe stradă, M.G. îmi spusese că paza era plasată pe scara principală şi că persoanele care o alcătuiau fuseseră alese de primul ministru personal, de Ministerul de interne şi de unele societăţi bancare, pe care nici ea nu le ştia.

Ne-a deschis Rasputin însuşi. Uşa era ferecată, pe dinăuntru, cu lacăt şi lanţ.

Am intrat într-o bucătărie destul de mică, ticsită cu tot felul de alimente, așezate în coșuri și în lăzi. Pe un scaun, lîngă fereastră, stătea o fată slabă și palidă, cu ochii mari și încercănați, a căror privire părea buimacă.

Rasputin purta o cămașă de mătase de un albastru deschis, brodată cu flori de cîmp, pantaloni largi și cizme înalte.

— Ai venit, în sfîrșit ! exclamă, cînd mă văzu. Era cît pe ce să mă supăr pe tine, căci de-atîtea zile te aștept și te tot aștept, iar tu nu și nu !

Am trecut în dormitor — o cameră ceva mai mare, mobilată auster. Într-un colț, lîngă perete, se afla un pat îngust. Pe el zăcea un sac din blană de vulpe — un cadou primit de la Anna Vîrubova. La capătul patului se găsea un scrin uriaș. Pe peretele opus atîrnau icoane. Sub ele ardea o candelă. Din loc în loc, pe pereți, atîrnau portretele unor țari și cîteva tablouri de prost gust, înfățișînd scene din Sfînta Scriptură.

Din dormitor, Rasputin ne-a condus în sufragerie, unde era pregătit ceaiul. Samovarul fierbea. Sumedenie de farfurii cu pișcoturi, plăcinte, nuci, fructe și chisele cu dulceață umpleau masa, în mijlocul căreia trona un coș cu flori.

Mobila era greoaie, din stejar, cîteva scaune cu spătare înalte, un bufet voluminos cu veselă. Pe pereți tablouri în ulei, executate fără îndemînare. Din tavan atîrna deasupra mesei o lustră de bronz, cu abajur larg, din sticlă albă. Lîngă ușa care dădea în vestibul era instalat telefonul.

întreaga ambianță purta amprenta suficienței și îndestulării unui om cu vederi înguste.

Sufrageria servea și ca salon de primire. Aici își petrecea „starețul" cea mai mare parte a timpului, cînd se afla acasă.

Ne-am așezat la masă și Rasputin ne-a turnat ceai. Discuția nu se înfiripa. Aveam impresia că pe Rasputin îl reținea o neîncredere greu de explicat. Comportamentul lui putea fi explicat și prin faptul că telefonul suna mereu și fragmenta conversația.

M. G. era extrem de emoționată. Nu știu de ce. Se ridica din cînd în cînd de la masă, făcea cîțiva pași, apoi se așeza iarăși.

Rasputin a fost chemat de cîteva ori în camera alăturată, unde îl așteptau diverși petiționari. Neîndoielnic, foiala aceasta îl irita și nu-i îngăduia să se simtă în apele sale.

La un moment dat, cînd el nu se afla în sufragerie, a fost adus un imens coș cu flori, de care era prins un bilețel.

— Or fi pentru Grigorii Efimovici ? am întrebat-o pe M. G.

Ea a dat afirmativ din cap.

Reîntors în sufragerie, „starețul" s-a așezat lîngă mine și și-a turnat ceai. Coșul cu flori nu-l interesa. Părea că nici nu-l observase.

— Grigorii Efimovici — am spus — vi se trimit flori de parcă ați fi nu știu care primadonă.

— Niște proaste — a izbucnit el. Proaste care mă răsfață. În fiecare zi îmi trimit flori proaspete. Știu

că-mi plac. Hei, tu, continuă adresîndu-se lui M. G. Du-te în altă cameră, căci noi aici avem de trăncănit.

M. G. s-a ridicat ascultătoare și a ieșit.

Rămas numai cu mine, Rasputin s-a dat mai aproape și m-a apucat de mînă.

— Cum e, dragule ? a zis cu o voce alintătoare. Îți place locuința mea ? E frumoasă ? Păi nu ? De-acuma să vii mai des. O să te simți bine...

Îmi mîngîia mîna și se uita în ochii mei.

— Să nu te temi de mine, continuă pe un ton insinuant. Imediat ce-o să ne legăm mai strîns, o să vezi ce fel de om sînt eu... Pot orice... Dacă țarul și țarina îmi dau ascultare, înseamnă că o să poți și tu. Căci o să-i văd curînd de tot și o să le spun că ai băut ceai cu mine. Or să fie mulțumiți.

Intenția lui Rasputin de a vorbi la Țarskoe Selo despre vizitele mele în locuința lui nu-mi convenea. Știam că împărăteasa îi va spune Vîrubovei, iar aceasta va deveni foarte bănuitoare întrucît auzise de mai multe ori, chiar de la mine, aprecieri dintre cele mai nefavorabile la adresa lui Rasputin.

— Nu, Grigorii Efimovici, să nu vorbiți despre mine acolo. Nici un cuvînt. Cu cît vor fi mai puțini cei care știu că vin pe la dumneavoastră, cu atît va fi mai bine. Altfel vor începe să flecărească și zvonurile vor ajunge pînă la rudele mele. Or, eu nu vreau să provoc nici un fel de discuții în familie.

Rasputin a consimțit și mi-a făgăduit că nu va spune nimic.

Discuția noastră aborda teme politice. El atacă Duma de Stat :

— Acolo se răspîndesc despre mine numai răutăți și astfel îl tulbură pe țar. Da' nu mai au ei mult de flecărit... O să desființez curînd Duma și pe toți deputații o să-i trimit pe front. O să le arăt eu și or să mă pomenească atunci...

— Grigorii Efimovici, dumneavoastră chiar puteți să dizolvați Duma ? Cum veți proceda ?

— Eh, dragule, treaba-i simplă... Apropie-te de mine, ajută-mă și-o să afli totul... Pînă una alta, n-o să-ți spun decît atît : țarina e o cîrmuitoare grozav de înțeleaptă... Cu ea pot să aranjez orice, chiar și treburile cele mai înalte. Însă dînsul e un prostănac. Ce fel de suveran mai e și el ? Ar trebui să se joace cu copiii și să facă grădinărie, nu să conducă o împărăție... Îi este greu și din pricina asta îl ajutăm, cu binecuvîntarea lui Dumnezeu.

Disprețul cu care vorbea despre împărat mă revolta. M-am stăpînit, totuși, și i-am spus pe un ton foarte calm că e posibil ca el, Rasputin, să contribuie, fără să vrea, ca sfaturile celor din preajma țarului să prindă viață la Țarskoe Selo, fie că sînt bune sau fie că nu.

— De unde știți, Grigorii Efimovici, ce încearcă unii să obțină prin dumneavoastră și care le sînt, de fapt, scopurile ?

Rasputin surîse cu îngăduință :

— Cum ?! Vrei să-l povățuiești pe Dumnezeu ? Căci chiar el, Dumnezeu, m-a trimis în ajutorul suveranului... Îți spun : fără mine s-ar fi prăpădit cu totul.

Cu ei nu-mi bat eu capul. Dacă nu fac cum zic eu, imediat bat cu pumnul în masă, mă ridic și plec, iar ei aleargă după mine și mă induplecă : „Rămîi, Grigorii Efimovici, facem tot ce poruncești, numai să nu ne părăsești". Iată, dar, dragule, cum mă respectă și mă îndrăgesc ei. Mai deunăzi le-am spus că trebuie numit cineva, însă ei amînă și tot amînă mereu... Atunci i-am amenințat : „O să plec în Siberia, iar voi o să pieriți fără mine și-o să vă nenorociți și băiatul, dacă vă întoarceți de la voia lui Dumnezeu și-o să vă dați de partea diavolului". Asta e, dragule. Unde mai pui că pe lîngă ei mișună tot soiul de neisprăviți și le șoptesc cum că Grigorii Efimovici e un om rău și le vrea răul... De ce să le fac rău ? Sînt oameni de treabă, evlavioși...

— Grigorii Efimovici, sînteți de acord, cred, că nu e totul să vă iubească împăratul și împărăteasa — am spus eu. Știți, desigur, cît de urît se vorbește despre dumneavoastră. Și vorbelor acestora li se dă crezare nu numai în Rusia, ci și peste hotare. Acolo chiar și ziarele scriu despre dumneavoastră. De aceea consider că dacă îi iubiți cu adevărat pe suverani, ar trebui să-i părăsiți și să plecați, fără să vă silească nimeni, în Siberia. Altfel n-ar fi exclus să vă facă cineva bucata... Și atunci... ?

— Nu, dragule, tu nu știi nimic și de aceea vorbești așa — mi-a răspuns Rasputin. Dumnezeu n-o să încuviințeze una ca asta. Dacă voința lui a fost să mă apropii de suverani, înseamnă că așa trebuie. Iar pe trăncăneala neisprăviților și a ziarelor străine nu merită

nici să scuipi. Lasă-i să trăncănească. Își fac singuri rău.

Rasputin se ridică și începu să umble cu pași repezi, prin cameră. Îl urmăream atent. Era încruntat și concentrat. Se opri brusc, apoi se apropie de mine, se aplecă și mă privi fix. Privirea lui mă înfiora. Exista în ea o forță uriașă. Continuînd să mă fixeze cu privirea, Rasputin începu să mă mîngîie pe spate, îmi zîmbi și mă întrebă cu o voce insinuantă, dacă nu vreau să beau vin. I-am răspuns afirmativ. El a scos o sticlă de maderă, a turnat în două pahare și a băut în sănătatea mea.

— Cînd mai vii la mine ? m-a întrebat.

În clipa aceea a intrat în sufragerie M. G. și i-a amintit că e timpul să plece la Țarskoe Selo și că automobilul îl așteaptă.

— M-am luat cu vorba și am uitat că sînt așteptat acolo. Nu-i nimic. Nu e pentru prima dată cînd întîrzii. Cîteodată mă sună la telefon, trimit după mine, însă eu nu mă duc... E mai mare bucuria cînd sosesc pe neașteptate. Astfel și prețul meu crește. Rămîi cu bine, dragule !

O privi pe M. G. și adăugă arătînd spre mine :

— E deștept. Numai să nu apuce pe o cale greșită. Dacă mă ascultă o să fie bine. Să-l lămurești cu binișorul, ca să înțeleagă... Hei, la bună vedere. Să mai vii, cît de curînd.

Zicînd acestea, m-a îmbrățișat și m-a sărutat.

După plecarea lui am coborît cu M. G. pe scara de serviciu, am ieșit în Gorohovaia și ne-am îndreptat spre

Fontanka, unde ne aştepta automobilul. În drum spre casă, M. G. mi-a mărturisit din nou sentimentele pe care le nutrea faţă de Rasputin :

— Nu-i aşa că la Grigorii Efimovici e minunat şi că în prezenţa lui uiţi tot ce-i lumesc ? El aduce în sufletele oamenilor o linişte uluitoare.

Ar fi trebuit să fiu de acord cu ea. I-am spus, totuşi :

— Ar fi bine ca Grigorii Efimovici să părăsească Petersburgul cît mai repede cu putinţă.

— De ce ? — m-a întrebat ea speriată.

— Pentru că altfel va fi ucis. Curînd. Sînt sigur de asta şi vă sfătuiesc să faceţi tot ce depinde de dumneavoastră pentru a-l convinge că trebuie să plece.

— Nu, nu a exclamat M. G. îngrozită. Aceasta n-o să se întîmple niciodată. Dumnezeu n-o să ni-l ia. Înţelegeţi că el reprezintă singura noastră alinare şi singurul nostru sprijin. Dacă va pleca, totul se va prăbuşi. Împărăteasa consideră că atîta timp cît Grigorii Efimovici este aici, nu i se poate întîmpla nimic rău moştenitorului. Dacă el va pleca, moştenitorul se va îmbolnăvi. E sigur. I s-a făcut de mai multe ori rău, cînd Grigorii Efimovici s-a îndepărtat de el şi a trebuit să fie adus înapoi. E curios, chiar ciudat : cum se întoarce, moştenitorul se înzdrăveneşte. Grigorii Efimovici însuşi spune : „Dacă mă ucid, nici moştenitorul n-o să rămînă în viaţă. Va muri, în mod sigur". Împotriva lui Grigorii Efimovici au fost puse la cale cîteva atentate, însă Domnul l-a ocrotit. El este acum atît de prudent

și atît de bine păzit, încît nu avem de ce să ne temem pentru viața lui.

Ajunși în fața casei ei, M. G. m-a întrebat :

— Cînd vă mai pot vedea ?

Am rugat-o să-mi telefoneze după ce se va vedea din nou cu „starețul". Voiam să aflu ce impresie îi produsese ultima discuție pe care o avusese cu el.

Rememorînd ceea ce auzisem de la Rasputin și de la M. G. am înțeles limpede că tentativa de a-l înlătura fără violență era sortită eșecului. El simte că are sub tălpi un teren foarte solid și nu renunță sub nici un motiv la poziția pe care o deține. Paza întărită, care-i urmărește fiecare mișcare, îi dă certitudinea că nu-l pîndește nici o primejdie. În mod sigur, banii nu-l pot determina să plece și să renunțe astfel la privilegiile nelimitate, pe care le are.

„Rasputin dispune de suficiente surse pentru chefuri — gîndeam eu. Toate dorințele îi sînt satisfăcute pe deplin. Are, neîndoielnic, pentru asta, mijloace pe care noi nu i le putem oferi. Dacă este într-adevăr agent german, e cert că Germania nu-și va economisi aurul pentru a obține victoria".

Era, deci, limpede că pentru a-l înlătura pe Rasputin trebuia să apelăm la soluția radicală.

* * *

Cursurile la corpul de gardă îmi răpeau, ca și înainte, mult timp, iar aplicațiile militare mă oboseau cumplit. Veneam acasă obosit și în loc să mă odihnesc eram

obligat să reflectez la misiunea copleşitoare pe care mi-o asumasem. Gîndul la Rasputin mă obseda şi mă epuiza ca o boală. Îmi era cu neputinţă să înlătur gîndul acesta, el mi se insinua necontenit şi mă silea să privesc din unghiuri diferite nu numai hotărîrea noastră, ci şi personalitatea „stareţului“ şi misterul influenţei pe care acesta o exercita.

În imaginaţia mea febrilă vedeam un complot monstruos împotriva Rusiei, iar în centrul acestui complot se afla Rasputin, care devenise, prin voinţa implacabilă a destinului sau prin jocul unei întîmplări nefaste, o unealtă periculoasă în mîinile inamicului.

„Este, oare, conştient de semnificaţia tuturor faptelor sale ? mă întrebam. Nu, desigur, nu e conştient. Nu poate să priceapă cît de complicat este păienjenişul care îl împresoară, cît de subtile sînt stratagemele şi inventivitatea celor care îl manevrează“.

Ascensiunea neaşteptată dusese la paroxism lipsa lui de principii, cinismul şi lăcomia, iar autoritatea nelimitată în cercurile înalte, supuşenia inconştientă a unor femei dezechilibrate, dezmăţul şi viciile îi stinseseră pînă şi ultima scînteie a conştiinţei şi anulase orice urmă de responsabilitate.

În afară de viclenie şi de o extraordinară perspicacitate, poseda, în mod sigur, şi o uriaşă forţă de hipnoză. Privindu-i ochii am avut de multe ori certitudinea că este stăpînit de ceea ce s-ar putea numi „demonism“ şi în virtutea acestui fapt multe dintre acţiunile lui nu au la bază gîndirea, ci instinctul. „Demonismul“

imprima o mare siguranță cuvintelor și faptelor sale și din această cauză oameni cu o structură sufletească labilă și dornici de putere i se supuneau imediat. Îl ajuta, desigur, în acest sens, și poziția lui de prim sfetnic și prieten al familiei imperiale.

Cine erau, însă, cei care îl mînuiau din umbră, utilizîndu-l ca pe o unealtă pentru atingerea scopurilor lor ? E sigur că Rasputin cunoștea cine sînt în realitate acești oameni și care erau adevăratele lor intenții. Nu le cunoștea probabil numele, deoarece, în general, nu-i plăcea să rețină cum îi chema pe unii sau pe alții și obișnuia să le pună tuturor porecle. Uneori îi menționa aluziv pe misterioșii săi îndrumători numindu-i „verzii". E posibil ca personal să nu-i fi întîlnit niciodată și ca legăturile cu ei să le fi ținut prin persoane de rangul trei sau chiar patru.

Într-una din discuțiile noastre, el mi-a spus cam așa :

— Verzii trăiesc în Suedia. O să te duci acolo și-ai să-i cunoști.

— Dar în Rusia nu există verzi ? l-am întrebat.

— Nu. Doar „verzișori", prieteni ai ălora. Sînt toți oameni cu cap — mi-a răspuns.

Așteptam telefonul promis de M. G. și întîmplările viitoare gîndindu-mă la secretul lui Rasputin, mai complicat, poate, și mai greu de pătruns decît el însuși.

În cele din urmă ea mi-a telefonat și m-a anunțat că „stărețul" insista să mergem împreună la țigani. Evitasem o dată invitația și nădăjduiam să izbutesc și acum. Am invocat iarăși exercițiile de la corpul de

gardă și i-am spus lui M. G. că dacă Grigorii Efimovici voia să mă vadă eram gata să mă duc la el, la un ceai. Am convenit că a doua zi voi trece pe la ei și vom merge la Rasputin.

Această nouă vizită s-a dovedit a fi mult mai interesantă decît celelalte.

Aproape tot timpul am fost în cameră numai noi doi. Comportarea lui afabilă m-a îndemnat să-i amintesc promisiunea că mă va însănătoși.

— În cîteva zile te fac sănătos. Ai să vezi. O să mergem acuși în cabinetul meu. Acolo n-o să ne deranjeze nimeni. Ai doar puțină răbdare, să bem un ceiuț. Apoi, cu ajutorul Domnului, o să începem. O să mă rog și-o să alung boala din tine. Tu să-mi dai ascultare și totul va fi bine, dragule.

După ce am băut ceaiul, Rasputin m-a condus în cabinet. Mă aflam acolo pentru întîia oară. Era o încăpere nu prea mare, cu o canapea și două fotolii de piele. Masa de scris, enormă, era plină cu hîrtii.

„Starețul" m-a culcat pe canapea, s-a postat în fața mea și, privindu-mă fix în ochi, a început să mă mîngîie pe piept, pe gît și pe cap. Apoi s-a lăsat brusc în genunchi și a pornit să se roage punîndu-mi ambele mîini pe frunte. Fața nu i se vedea, într-atît de jos își plecase capul. A stat în această poziție destul de mult, apoi s-a ridicat printr-o mișcare rapidă și a început să facă pase. Mi-am dat seama că stăpînea unele procedee folosite curent de specialiștii în hipnoză.

Forța hipnotică a lui Rasputin era uriașă. Am simțit cum se revărsa ca o căldură în trupul meu și cum mă cuprinde, treptat, cu totul. Amorțisem, corpul îmi înțepenise. Încercam să vorbesc, însă limba nu mă asculta. M-am cufundat încet în somn, ca sub influența unei substanțe narcotice. Vedeam doar ochii lui Rasputin strălucind, împrăștiind o lumină care se mărea și căpăta forma unui cerc fosforescent. Cercul acesta se apropia și se îndepărta ritmic. Cînd se apropia, mi se părea că zăresc ochii lui Rasputin, dar în aceeași clipă ei dispăreau în cercul luminos care se îndepărta lent. Vocea lui ajungea pînă la mine, însă nu desluşeam ce spune, auzeam doar o bolboroseală de neînțeles.

Stăteam culcat, incapabil să strig sau să mă mișc. Mintea îmi era încă trează, eram conștient că puterea acestui om mă subjugă din ce în ce mai mult. Curînd am simțit că, fără să vreau, se trezește propria mea forță interioară și se opune hipnozei. Ea prindea încet contur și îmi învăluia ființa într-un blindaj invizibil. În conștiința mea se înfiripa, tulbure, gîndul că între mine și Rasputin se dădea o luptă îndîrjită, că în această luptă pot să-i opun rezistență, că forța mea sufletească nu-i îngăduie să mă stăpînească în întregime. Am încercat să-mi mișc mîna și am izbutit. Continuam, totuși, să stau întins, în aceeași poziție, așteptînd ca Rasputin însuși să-mi spună să mă ridic.

Distingeam cu destulă claritate figura lui. Cercul strălucitor se risipise.

— Hei, dragule, pentru prima şedinţă e destul, a spus Rasputin.

Deşi mă urmărise cu atenţie, observase doar o parte din trăirile mele. Împotrivirea la hipnoză îi scăpase.

Un zîmbet de satisfacţie îi juca pe chip, iar tonul cu care mi se adresa avea fermitatea celui convins de superioritatea totală, dominatoare, asupra altora. Era sigur că puterea sa mă învinsese şi în gînd mă număra deja printre discipolii lui docili.

Cu o mişcare nervoasă mi-a apucat mîna. M-am ridicat. Capul îmi vîjiia, simţeam o moleşeală ciudată în tot corpul. Printr-un efort teribil de voinţă am făcut cîţiva paşi prin cameră. Picioarele îmi erau parcă paralizate şi mi se supuneau cu greutate. Rasputin continua să-mi urmărească fiecare mişcare.

— Acesta-i harul divin, a spus el. Vei vedea cît de repede îţi va fi mai bine şi cum o să-ţi treacă toată boala.

La plecare i-am promis că îl voi vizita din nou peste cîteva zile.

După această şedinţă de hipnoză am fost de mai multe ori la Rasputin, fie cu M. G., fie singur.

„Tratamentul" continua şi cu fiecare zi încrederea lui în mine creştea.

Discuţiile noastre erau adesea foarte lungi. Mă considera un prieten apropiat, care credea orbeşte în misiunea lui divină, conta pe sprijinul meu în tot ce intenţiona să facă şi din aceste motive şi-a dat, încet-încet, cărţile pe faţă. Era atît de convins de deplinătatea influenţei sale asupra oamenilor, încît nu admitea nici

măcar gîndul că eu m-aş putea sustrage acestei influenţe.

— Ştii, dragule — mi-a spus el într-o zi — tu eşti grozav de isteţ şi e uşor de vorbit cu tine. Pricepi totul pe loc. Dacă vrei, te fac şi ministru! Numai să vrei.

Propunerea lui Rasputin m-a tulburat adînc. Ştiam cît de uşor putea obţine tot ce dorea şi mai ştiam, în acelaşi timp, ce scandal ar fi putut declanşa ideea lui.

— Vă voi ajuta cu plăcere, am zis eu rîzînd. Numai să nu mă numiţi încă ministru.

— De ce rîzi ? s-a mirat Rasputin. Crezi că nu pot ? Pot totul... Ceea ce vreau, aceea şi fac. Toţi îmi dau ascultare. O să vezi, vei fi ministru.

Siguranţa din tonul său mă speria. Îmi şi imaginam uimirea generală, după ce ziarele vor scrie despre numirea mea ca ministru.

— Grigorii Efimovici, pentru Dumnezeu, să nu faceţi asta — l-am implorat. Ce fel de ministru pot fi eu ? Gîndiţi-vă ! Şi, la urma urmei, la ce-mi trebuie mie funcţia asta ? E mult mai bine să vă ajut fără să ştie nimeni.

— Mă rog, facă-se voia ta, a consimţit Rasputin. Sînt rari cei care gîndesc ca tine. Toţi mă roagă : aranjează-o pe asta, aranjează-o pe cealaltă... Fiecare are nevoie de cîte ceva.

— Cum îndepliniţi aceste dorinţe ? l-am întrebat eu.

— Pe unu-l trimit la vreun ministru, pe altul la vreo persoană importantă cu un bileţel, iar cîteodată chiar direct la Ţarskoe Selo. Uite-aşa mă descurc.

— Şi vă ascultă toţi miniştrii ?

— Toţi. Absolut toţi. Cum să nu mă asculte, dacă eu i-am pus ?! Ştiu că dacă merg împotriva mea o păţesc rău. Nici primul ministru nu îndrăzneşte să mi se pună de-a curmezişul drumului. Iată, acuma, mi-a oferit, printr-un cunoscut, 50.000 ca să-l schimb pe Protopopov. Vezi bine, se teme să vină el în persoană la mine. Îşi trimite prietenii. Iar Hvostov [1] ăsta bună bucăţică, nu ? Mereu a dat fuga la mine, dar cum l-am făcut ministru, s-a îngîmfat şi s-a întors împotriva mea. Se înţelege de la sine că a fost înlocuit şi pedepsit. Acuma, poftim, şi-a dat seama şi-i pare rău. Da, aşa... Judecă şi singur : ţarina însăşi îmi este prietenă... Cum oare să nu-mi dea ascultare miniştrii ? Toţi se tem de mine, toţi... Cum lovesc cu pumnul meu de mujic, la toţi le piere piuitul, spuse Rasputin privindu-şi, nu fără satisfacţie, mîna noduroasă. Cu ai voştri, cu *aristocraţii*, numai aşa se poate. Mă pizmuiesc ei grozav că umblu cu cizmele murdare prin palatele împărăteşti... Te-mpiedici la fiecare pas de mîndria dumnealor ! Însă de la mîndria asta se trag toate păcatele, dragule. Dacă vrei să-i fii lui Dumnezeu pe plac, primul lucru este să-ţi lepezi trufia.

Rasputin hohoti cu cinism şi începu să-mi demonstreze cum poate fi înfrînată trufia :

— Uite cum e, dragule, zise el după ce mă privi cu un zîmbet complice. Muierile trufaşe sînt mai rele decît bărbaţii. Cu ele trebuie să se înceapă. Da... Duc fel de fel de cucoane în baie, le duc acolo şi le spun : dez-

[1] Fost guvernator la Nijni Novgorod, numit de Rasputin ministru de interne (n. trad.)

bracă-te repejor și spală-mă pe mine, mujicul... Hei, dacă unele încep să se fandosească, să se strîmbe, răfuiala mea cu ele e scurtă... și cît ai clipi trufia le trece...

Îl ascultam îngrozit, temîndu-mă să pun întrebări sau să fac observații și astfel să-i întrerup relatările respingătoare, imposibil de redat în scris. Era cam afumat și vorbea cu o sinceritate care nu-l caracteriza. Își mai turnă un pahar de maderă, tuși scurt și continuă :

— Dar tu de ce bei așa de puțin ? Ți-e teamă de vin ? Păi el e cea mai bună doctorie. Te lecuiește de toate bolile. Este adevărat leac dumnezeiesc, dă tărie și trupului și sufletului. Mie, Domnul Dumnezeu mi-a dat o putere atît de mare, că în privința asta n-am nici o măsură. Îl știi pe Badmaev ? O să-ți fac cunoștință cu el. Are leacuri cîte vrei, e un doctor adevărat. Ce-i cu Botkinii și Dereviankinii ăștia ? La nimic nu se pricep. Scriu fel de fel de neghiobii pe hîrtiuțe și cred că bolnavu' o să se înzdrăvenească, în timp ce lui îi e tot mai rău și mai rău. Toate leacurile lui Badmaev sînt din natură, le obține din păduri și din munți, sînt sădite de Domnul Dumnezeu și rezultă că în ele este harul divin.

— Grigorii Efimovici, l-am întrerupt eu. Și suveranul și moștenitorul sînt tratați cu astfel de medicamente ?

— Se înțelege. Dînsa și Annușka au grijă de asta. Cu toții se tem că Botkin o să afle, dar eu le spun mereu : dacă află careva dintre doctorii voștri despre leacurile mele, bolnavilor n-o să le fie de nici un folos. Dimpotrivă, o să le fie și mai rău. Din pricina asta ele se tem și fac totul pe ascuns.

— Ce medicamente le dați suveranului și moștenitorului ?

— Multe, dragule. Diferite... Dînsului i se dă ceai și ceaiul ăsta revarsă în el harul divin, sufletul îi este cuprins de pace, se simte grozav de bine, e veselie mare, foaie verde și-o lalea... Asta e, continuă Rasputin. Ce fel de țar-suveran mai este și el ? E un prostănac. O să vezi cum le aranjăm pe toate. Toate or să fie la noi altfel decît înainte.

— Despre ce vorbiți, Grigorii Efimovici ? Ce va fi altfel ?

— Vai, ești grozav de curios ! Toate vrei să le știi... O să vină vremea și-o să le afli pe toate.

Nu-l văzusem pe Rasputin atît de vorbăreț niciodată. Era clar că vinul îi dezlegase limba. Se ivise prilejul de a afla de la el întregul plan pe care îl urzise și nu voiam să-l ratez. I-am propus, deci, să mai bem. Ne umpleam paharele conștiincioși, fără să vorbim. Rasputin și-l golea pe al său dintr-o înghițitură, iar eu mă prefăceam că beau : apropiam doar paharul de gură și-l lăsam apoi neatins, în spatele vazei care se afla între noi. Astfel Rasputin bea de unul singur. Cînd sticla de maderă s-a golit, el s-a ridicat și a adus, clătinîndu-se, alta plină. I-am umplut iarăși paharul, continuînd să mă prefac că beau și eu și am reluat, cu prudență, discuția întreruptă.

— Grigorii Efimovici, mi-ați spus, nu de mult, că vreți să vă ajut. Vă amintiți. Sînt gata s-o fac, dar pentru aceasta trebuie să știu ce intenții aveți. Tocmai ați

spus că totul va fi altfel. Însă eu nu știu la ce vă referiți.

Rasputin m-a privit lung, și-a făcut ochii mici și, după ce a meditat puțin, a spus :

— Uite ce-i, dragule. Destul cu războiul. A curs destul sînge, e timpul să se pună capăt acestei tărășenii. Oare neamțul nu ți-i frate ? Domnul a zis : „Iubește-ți dușmanul cum îți iubești fratele !" Însă dînsul se încăpățînează. Ba, chiar și dînsa s-a îndărătnicit. Se vede că îi povățuiește cineva rău, iar dînșii îl ascultă. Altceva ce să-ți mai spun ? O să le poruncesc ceea ce e de poruncit și-or să facă întocmai cum zic eu. Numai că la noi nu este încă totul gata. Cînd va fi, o să-i punem, cu mare bucurie, pe tron, pe Aleksandra și pe feciorul ei nevîrstnic, iar pe dînsul o să-l trimitem la odihnă, în Livadia... O să fie fericit să se facă grădinar. E grozav de obosit, trebuie să se odihnească. Și-apoi acolo, în Livadia, o să fie mai aproape de Dumnezeu. Are multe pe suflet, are de ce să se roage. Îi e destul un război. N-o să-i ajungă toată viața să se pocăiască... De n-ar fi fost scîrba[1] aia care m-a înjunghiat atunci aș fi ajuns aici mai de mult și n-aș fi lăsat să se ajungă la vărsare de sînge... Și uite așa, în lipsa mea totul a fost

[1] În anul 1914, țăranca Guseva, care trăia cu Rasputin de cîțiva ani și care l-a înlocuit, pînă la urmă, cu călugărul Iliodor ,i-a înfipt cuțitul în burtă. Rana a fost atît de gravă, încît „stareţul" a zăcut cîteva săptămîni între viață și moarte. Cînd Guseva a fost trasă la răspundere, a declarat că Rasputin o sedusese. A fost internată într-un ospiciu.

pus la cale de fel de fel de Sazonovi și de miniștri ticăloși. Și cîtă nenorocire au adus ! Însă dînsa este o cîrmuitoare înțeleaptă, a doua Ekaterină. Să știi, în ultima vreme dînsa conduce totul și cu cît trece timpul, cu atît va fi mai bine. A făgăduit că înainte de toate îi va alunga pe palavragii[1]. Ducă-se toți la dracu ! Își închipuie că pot să meargă împotriva unsului lui Dumnezeu. O să le dăm repede peste bot. De mult ar fi trebuit să-i trimitem la mama dracului. Tuturor, absolut tuturor celor care strigă împotriva mea o să le fie grozav de rău.

Rasputin se înfierbînta din ce în ce mai mult. Întărîtat de vin și de planurile sale, părea că nu are de gînd să-mi ascundă nimic.

— Sînt hăituit ca o fiară, toți vor să mă sfîșie... Le stau în gît. Niște aristocrați... Însă poporul mă respectă, căci deși port cușmă de mujic și cizme jegoase, am ajuns sfetnicul țarului și al țarinei. Asta a fost voința lui Dumnezeu. El mi-a dat putere să văd totul și să știu cine și ce uneltește... Nu de mult au venit la mine trimișii generalului Ruzskii, iar eu le-am zis de la obraz : „De ce ați venit ?“ Pînă la urmă le-am făgăduit că-i ajut. Generalul e un om bun. Toți mă roagă să le dau drepturi evreilor... La drept vorbind, de ce să nu le dau ? Sînt oameni ca și noi, făpturi ale lui Dumnezeu. Nici nu-ți închipui cît am de lucru. Iar ajutoare nu, singur trebuie să le fac pe toate și nu izbutesc să fiu peste tot... Tu ești deștept și ai să mă ajuți. O să-ți fac

---

[1] Așa îi numea Rasputin pe membrii Dumei de Stat (n. aut.)

cunoştinţă cu cine trebuie şi-o să aduni bănişori. Numai că, la ce-ţi trebuie ţie banii ? Nu-i aşa că eşti mai bogat decît ţarul ? O să-i dai săracilor. Oricine e bucuros să capete o para în plus...

Soneria zbîrnîi pe neaşteptate şi întrerupse discursul. Rasputin fu cuprins de nelinişte. Aştepta, probabil, pe cineva, dar vorbind cu mine uitase. Acum îşi amintise şi se temea că musafirii mă vor găsi la el.

Se ridică repede de la masă, mă conduse prin vestibul, în cabinet şi ieşi în grabă. Auzeam cum se îndepărtează cu paşi nesiguri, în treacăt agăţă un obiect care căzu şi înjură cu voce tare. Abia se ţinea pe picioare, însă nu-şi pierduse raţiunea. Tăria lui mă uimea.

Din vestibul ajunseră pînă la mine glasurile noilor veniţi. Curînd intrară în sufragerie. M-am apropiat de uşa cabinetului şi am început să ascult. Discutau cu precauţie şi din această cauză îmi era foarte greu să înţeleg ceea ce îşi spuneau. Am întredeschis uşa (cea de la sufragerie rămăsese deschisă) şi l-am zărit pe Rasputin, care stătea la masă, chiar în locul în care şezuse cînd discutase cu mine. Pe celelalte scaune stăteau cinci bărbaţi, iar alţi doi erau în picioare. Cîţiva notau cîte ceva în nişte carneţele. I-am văzut destul de bine pe aceşti oaspeţi ai lui Rasputin. Patru aveau fizionomii vădit semite, iar trei, care semănau izbitor între ei, erau blonzi spălăciţi, aveau feţele roşii şi ochii mici. Mi se părea că pe unul dintre ei îl mai văzusem undeva, dar nu-mi aminteam unde anume. Toţi erau îmbrăcaţi modest. Cîţiva dintre cei care stăteau pe scaune nu-şi

scoseseră paltoanele. Rasputin era cu totul altul. Se sprijinea de speteaza scaunului și le vorbea cu superioritate. Întregul grup crea impresia unor complotiști care se sfătuiau în șoaptă, citeau niște hîrtii și notau cîte ceva. Din cînd în cînd izbucneau în rîs. Privindu-i și ascultîndu-i m-am întrebat dacă nu cumva ei sînt „verzișorii“ despre care îmi vorbise Rasputin. Nu mă îndoiam că erau agenți și că în camera aceea modest mobilată, cu icoana Mîntuitorului în colț și cu portretele țarilor pe pereți, se discutau chestiuni care puteau influența destinul țării.

Voiam să plec cît mai repede, însă cabinetul lui Rasputin, în care mă aflam, avea o singură ușă și era imposibil să ies neobservat.

* * *

Întîlnirile cu Rasputin, ceea ce auzisem și văzusem la el, mi-au întărit convingerea că în omul acesta se afla cauza principală a tuturor nenorocirilor noastre. Dacă n-ar fi existat Rasputin, n-ar fi existat nici forța aceea diabolică sub înrîurirea căreia căzuseră atît țarul cît și țarina. Eram îndreptățit să cred că destinul însuși mă apropiase de „stareț“ pentru a înțelege pe deplin unde ne putea duce autoritatea lui, care nu mai cunoștea limite.

Putea fi, oare, cruțat ? Exista măcar un om cinstit care să nu fi dorit pieirea lui ?

Nu mă întrebam, deci, dacă Rasputin trebuia sau nu să fie ucis, ci dacă eu eram capabil să iau asupră-mi această responsabilitate. Și mi-am luat-o.

Planul inițial, care prevedea împușcarea „stareţului“ în locuința sa mi se părea inoportun din cauza încordării generale, din țară : războiul era în toi, armata se pregătea de ofensivă, iar uciderea fățișă a lui Rasputin în aceste condiții putea fi interpretată ca o ofensă gravă adusă familiei imperiale. Consideram că Rasputin trebuia să dispară astfel încît nimeni să nu știe unde și în ce împrejurări și că era obligatoriu ca făptașii să rămînă anonimi. Cîndeam, de asemenea, că Purișkevici și Maklakov, membri ai Dumei de Stat, care cunoșteau bine pericolul reprezentat de Rasputin, vor fi în stare să-mi dea un sfat bun. Discursurile rostite de ei de la tribuna Dumei îmi erau încă proaspete în memorie. Nu era posibil ca ei, care vorbeau cu atîta patos împotriva „stareţului“ să nu împărtășească opiniile mele și să nu aprobe hotărîrea pe care o luasem. Aveam certitudinea că mă vor sprijini.

Primul, căruia m-am adresat, a fost Maklakov. Discuția cu el a durat foarte puțin. I-am prezentat, succint, planul și l-am întrebat ce părere are. A evitat să-mi dea un răspuns clar. Ezitarea și neîncrederea lui s-au concretizat în întrebarea :

— De ce vă adresați tocmai mie ?

— Am ascultat discursul pe care l-ați rostit la Dumă, i-am răspuns eu.

Știam că în sinea lui mă aproba și nu înțelegeam de ce cuvintele îi erau atît de evazive. Nu avea încredere în mine, deoarece mă cunoștea destul de puțin ori pur și simplu se temea să participe la o acțiune atît de

periculoasă ? În orice caz, după discuția cu el mi-am dat seama că nu merita să-l abordez.

Întors acasă, i-am telefonat lui Purișkevici și am stabilit să-l vizitez a doua zi dimineața. Întîlnirea cu el a fost cu totul altfel decît cea cu Maklakov. După ce i-am vorbit despre Rasputin și despre intenția mea de a-l ucide, Purișkevici a exclamat cu însuflețire :

— Acesta este și un vechi vis al meu. Sînt gata să vă ajut din tot sufletul. Evident, numai dacă binevoiți să acceptați serviciile mele. Vă previn, însă, că nu e atît de ușor, cum credeți, să ajungeți la Rasputin. Trebuie să vă strecurați printr-o adevărată cohortă de înalți demnitari și de copoi care-l păzesc.

— Toate astea sînt deja aranjate, l-am asigurat eu și i-am relatat legăturile mele cu „starețul", discuțiile noastre etc.

Am amintit numele marelui duce Dimitrii Pavlovici și pe acela al locotenentului Suhotin și i-am prezentat convorbirea mea cu Maklakov.

Purișkevici m-a ascultat cu interes și a subscris imediat la ideea că Rasputin trebuia ucis în cel mai strict secret. Era perfect conștient de dificultatea realizării proiectului nostru, dar nu se îndoia nici o clipă de necesitatea lui și de uriașa semnificație politică pe care o avea.

Prudența excesivă a lui Maklakov nu l-a surprins. Mi-a promis, totuși, că la proxima întîlnire va discuta cu el și va încerca să-l atragă de partea noastră. Ne-am înțeles apoi ca a doua zi, acesta să vină la

mine, pe Moika pe întocmirea planului general de acțiune.

În ziua următoare, la ora 17, se aflau în locuința mea marele duce Dimitrii Pavlovici, Purișkevici și locotenentul Suhotin.

După discuții îndelungate am ajuns cu toții la concluzia că Rasputin trebuia otrăvit, aceasta fiind modalitatea care putea acoperi integral urmele crimei. Am conchis, totodată, că uciderea „starețului" trebuia să aibă caracterul unei dispariții subite și inexplicabile. Ca loc de desfășurare a evenimentului a fost aleasă casa mea de pe Moika. Aveam aici o încăpere pe care tocmai o renovasem și care se potrivea de minune cu planul nostru. În plus, relațiile cu Rasputin îmi ofereau șansa de a-l convinge să mă viziteze.

Perspectiva de a invita în propria-mi casă un om pentru a-l ucide mi se părea îngrozitoare. Oricine ar fi fost omul acela, fie el și Rasputin în carne și oase, nu puteam să nu mă înfior la gîndul că îndeplineam rolul amfitrionului care pregătește moartea oaspetelui său. Cei trei prieteni îmi înțelegeau starea sufletească, însă altă soluție nu exista, iar într-o chestiune atît de importantă considerentele personale și mustrările de conștiință nu aveau sens.

Purișkevici ne-a propus să-l primim printre noi și pe doctorul Lazovert. Am consimțit.

Următoarea noastră întîlnire a avut loc în trenul sanitar al lui Purișkevici. Cu acest prilej am pus la punct toate detaliile planului. În forma lui definitivă, aceasta arăta astfel :

Eu trebuia să mă întîlnesc în continuare cu Rasputin, să-i întăresc încrederea în mine, să-l invit apoi acasă și să am grijă ca vizita lui să se desfășoare în cel mai strict secret.

În ziua în care Rasputin avea să accepte invitația, urma să mă duc să-l iau la ora 12 noaptea și să-l aduc pe Moika în automobilul descoperit al lui Purișkevici, avîndu-l ca șofer pe doctorul Lazovert.

Acasă trebuia să-i ofer un ceai ce conținea o doză apreciabilă de cianură de potasiu.

După acțiunea fulgerătoare a cianurei, cadavrul trebuia înfășurat într-o pînză de sac, transportat în afara orașului și aruncat în apă.

Pentru transport era necesar un automobil închis și marele duce Dimitrii Pavlovici ni l-a oferit pe al său. Automobilul era cît se poate de potrivit deoarece avea în față fanionul de mare duce, fapt care ne scutea de opriri și de orice alte surprize.

În fine, trebuia să-l primesc pe Rasputin doar eu, ceilalți participanți la complot aflîndu-se într-o cameră apropiată, gata să intervină în caz de nevoie.

Am convenit ca în eventualitatea în care lucrurile vor lua o întorsătură nedorită, să negăm cu înverșunare nu numai participarea la uciderea lui Rasputin, ci chiar și la tentativa de asasinat. Am hotărît, de asemenea, ca locul în care vom arunca leșul să fie ales după întoarcerea marelui duce și a lui Purișkevici la Petersburg. Cîteva zile mai tîrziu, cei doi au plecat pe front.

În Petersburg a rămas doar locotenentul Suhotin cu care mă întîlneam aproape zilnic.

Înaintea plecării, Purişkevici m-a rugat să fac tot ce era posibil pentru a-l determina pe Maklakov să participe la operațiunea noastră. În consecință, i-am făcut o nouă vizită şi am constatat cu satisfacție că atitudinea lui se schimbase. A aprobat fără reținere planul pe care îl întocmisem, dar cînd i-am propus să participe direct mi-a răspuns că nu poate întrucît la mijlocul lui decembrie va fi nevoit să plece pentru cîteva zile la Moscova. La despărțire a fost foarte amabil, ne-a urat succes şi mi-a dăruit un baston de cauciuc.

— Pentru orice eventualitate, mi-a spus el zîmbind.

* * *

Activitățile mele la corpul de gardă îşi urmau cursul normal. Colonelul Fogel venea la mine, ca şi mai înainte, şi ore întregi îmi explica subtilitățile artei militare.

Din cînd în cînd mă duceam pe la Rasputin pentru a păstra intacte relațiile stabilite între noi. Era absolut necesar să mă aflu în preajma lui şi să discut cu el chiar dacă aceste vizite constituiau pentru mine o adevărată tortură.

Cu cîteva zile înainte de întoarcerea marelui duce Dimitrii Pavlovici şi a lui Purişkevici l-am găsit într-o stare de euforie.

— De ce sînteți atît de bine dispus ? — l-am întrebat.

— S-a făcut o trebuşoară grozavă. Nu mai e mult de aşteptat. În curînd va fi sărbătoare şi pe uliţa noastră.

— Despre ce este vorba ?

— Despre ce-i vorba, despre ce-i vorba, m-a imitat Rasputin. Tu te temi de mine şi n-ai mai trecut pe aici, dar eu am multe lucruri interesante să-ţi povestesc... Însă n-o să-ţi povestesc pentru că te temi de mine, te fereşti... Dacă nu te-ai teme, ţi-aş povesti.

I-am explicat că am fost extrem de ocupat cu pregătirile profesionale şi cu alte treburi şi că numai din această cauză n-am mai trecut un timp pe la el. Explicaţiile mele se dovedeau, însă, insuficiente, Rasputin rămînea inflexibil :

— Ştiu, ştiu, te temi de mine şi nici rudele nu-ţi dau voie. Mămica ta e în cîrdăşie cu Lizaveta [1]. Amîndouă se gîndesc tot timpul cum să-mi facă vînt de aici. Dar n-or să reuşească, n-o să li se dea ascultare. Căci atîta-s de iubit la Ţarskoe Selo, atîta-s de iubit ! Cu cît clevetesc mai mult împotriva mea, cu atît sînt mai iubit... Asta e !

— Grigorii Efimovici, i-am spus. Dumneavoastră vă comportaţi altfel la Ţarskoe. Acolo vorbiţi, desigur, numai despre Dumnezeu şi de aceea sînteţi ascultat.

— Cum nu, dragule, cum să nu vorbesc cu ei despre Dumnezeu ? Sînt oameni evlavioşi şi le place o astfel de discuţie... Ei înţeleg totul, iartă totul şi mă stimează...

---

[1] Marea ducesă Elisaveta Feodorovna — n.aut.).

Iar în ce priveşte răutăţile care se leorbăiesc pe seama mea, nu valorează o para chioară. Ei nu cred o iotă. Eu însuşi le-am spus : mă vor bîrfi — zic — dar voi să vă amintiţi cum l-au izgonit pe Hristos. El tot pentru adevăr a suferit. Şi uite aşa, ei îi ascultă pe toţi, însă fac după mintea lor, după cum le porunceşte cugetul. Cu dînsul se întîmplă uneori ceva grav : cum se află departe de casă, cum începe să-i asculte pe clevetitori. Chiar şi acum ne căznim grozav cu el. Eu îi explic : ajunge cu vărsarea de sînge, toţi îs fraţi, fie neamţ, fie franţuz... Războiul ăsta e pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele noastre... Dar ţi-ai găsit ! Se încăpăţînează. O ţine pe-a lui : „E ruşinos să semnăm pacea". Ce ruşine mai e şi asta, să-ţi salvezi fraţii ? Or să moară un milion de oameni. Dînsa e înţeleaptă. E o bună cîrmuitoare. El, însă ? Nu pricepe. Nu e făcut pentru asta. E un prostănac, asta-i treaba. De un singur lucru mă tem. Să nu mă împiedice Nikolai Nikolaevici, dacă află. El nu vrea decît să se bată, să ucidă oamenii degeaba. Dar acum e departe, îi sînt mîinile scurte, n-o să ajungă. A fost gonit cît mai departe, să nu se amestece, să nu ne încurce.

— După opinia mea, s-a comis o gravă eroare că marele duce a fost îndepărtat, am spus eu. Întreaga Rusie îl venera, era omul cel mai popular.

— Tocmai de asta l-am şi schimbat. S-a înfumurat grozav şi ţintea sus. Ţarina a înţeles repede de unde venea primejdia.

— Nu-i adevărat, Grigorii Efimovici. Marele duce nu este un astfel de om. N-a ţintit nicăieri. Şi-a făcut

doar datoria față de patrie. De cînd a plecat a crescut murmurul în țară. N-ar fi trebuit ca într-un moment atît de dificil să i se ia armatei conducătorul pe care îl iubea.

— Hei, dragule, nu încurca lucrurile. Dacă s-a făcut, înseamnă că așa trebuia și așa e bine.

Rasputin se ridică și începu să se plimbe prin cameră. Era îngîndurat și mormăia ceva în barbă. Se opri brusc, veni iute spre mine și mă prinse de mînă. Ochii lui aveau o expresie stranie.

— Mergem împreună la țigani, zise. Dacă mergi îți povestesc totul, pînă la capăt...

Tocmai cînd îi spuneam că sînt de acord, a sunat telefonul. Rasputin era chemat la Țarskoe. Am profitat de faptul că escapada noastră eșuase și i-am propus să-mi facă o vizită în una din zilele următoare, să petrecem seara împreună.

A acceptat cu plăcere. Voia de mult timp să-mi cunoască soția. Nu i-am spus că ea se afla în Crimeea, cu părinții mei. Presupuneam că știind-o acasă va avea un motiv în plus să vină. Apoi ne-am despărțit.

Peste cîteva zile s-au întors de pe front marele duce Dimitrii Pavlovici și Purișkevici. Ne-am întîlnit de cîteva ori și am hotărît să-l invit pe Rasputin, la mine, pe 16 decembrie. (În ziua aceea trebuia să se întoarcă și soția mea, care cunoștea planul nostru, dar boala a împiedicat-o să sosească la timp).

I-am telefonat lui Rasputin și l-am întrebat dacă poate să mă viziteze în seara de 16. A răspuns afirma-

tiv, însă mi-a cerut să mă duc eu însumi să-l iau de acasă şi tot eu să-l duc înapoi. Mi-a mai cerut să urc pe scara de serviciu şi mi-a promis că portarul va fi prevenit că unul dintre cunoscuţii săi va trece pe la el în jurul orei 12, noaptea. Voia astfel să plece neobservat.

Uşurinţa cu care acceptase invitaţia şi sentimentul că el însuşi ne ajută în realizarea dificilei noastre hotărîri, mă îngrozeau.

Ziua fixată se apropia.

Într-o seară m-a vizitat marele duce. Petrecuse cîteva ore pe malurile Nevei, în căutarea unui loc potrivit pentru aruncarea cadavrului şi se simţea obosit. Cu toate acestea, am stat mult de vorbă. Impresia pe care i-o lăsase, recent, suveranul, era deprimantă : se gîrbovise, îmbătrînise, căzuse într-o ciudată stare de apatie, părea insensibil faţă de tot ce se petrecea în preajma sa.

Ascultîndu-l pe marele duce mi-am amintit involuntar ceea ce aflasem de la Rasputin. Aveam senzaţia că o prăpastie enormă se deschidea în faţa Rusiei şi se pregătea să o înghită.

* * *

Ziua de 16 decembrie mi-am petrecut-o studiind, la corpul de gardă, pentru examenul de a doua zi. În pauza dintre cursuri am trecut pe acasă şi am dat ultimele dispoziţii.

Încăperea în care urma să-l primesc pe Rasputin se găsea la subsol şi fusese de curînd renovată. Inten-

ționam să o aranjez în așa fel încît să pară o cameră obișnuită de locuit și să nu-i trezească acestuia nici o bănuială. Un subsol neîmbietor și rece putea să-i trezească bănuieli.

Acasă i-am găsit pe meșterii care întindeau covoarele și atîrnau perdelele.

Camera se afla lîngă pivnița pentru vinuri. Era cam întunecoasă, avea dușumea de granit, pereții placați cu piatră cenușie și tavanul scund și boltit. Două ferestre, așezate la nivelul solului, dădeau spre Moika. Cîteva coloane arcuite, destul de joase, o împărțeau în două : o parte îngustă și scurtă, cealaltă lungă și încăpătoare, putînd servi drept sufragerie. Ușa din partea îngustă dădea spre scara pe care se ieșea în curte. Ceva mai sus, la parterul casei, se găsea cabinetul meu de lucru. Scara care ducea aici era strîmtă, în spirală, construită din lemn de culoare închisă.

Cel care intra în camera de la subsol nimerea întîi în partea ei îngustă. În două nișe nu prea adînci erau expuse, în acest spațiu, două vaze chinezești, mari, din marmură roșie, care se conturau cu pregnanță pe fondul cenușiu al pereților, însuflețindu-l.

Văd acum totul limpede, pînă la detaliu, ca și cum aș avea în față încăperea aceea de la subsol : scaune sculptate, capitonate cu piele neagră, dulăpioare din abanos cu o mulțime de sertare și ascunzători, fotolii masive de stejar, cu speteze înalte, măsuțe acoperite cu țesături multicolore, iar pe ele potire de fildeș și sumedenie de obiecte lucrate cu măiestrie. La fel de bine

mi s-a fixat în memorie un scrin încrustat, în interiorul căruia era orînduit un miraculos labirint din oglinzi și coloane de bronz. Pe acest scrin se afla un crucifix din cristal de stîncă și argint, operă a unui artist italian din secolul al XVII-lea. În sufragerie era o sobă-cămin, de granit roșu, pe care se găseau pocale aurite, farfurii de majolică veche și un grup sculptural de abanos. Pe dușumea — un covor persan mare, iar în colț, lîngă scrinul cu labirint și crucifix — blana unui uriaș urs alb.

În mijlocul încăperii era așezată masa la care trebuia să-și bea Grigorii Efimovici ultimul său ceai.

La amenajarea interiorului mă ajutaseră administratorul casei și valetul meu. Tot ei au avut obligația să pregătească ceaiul, să cumpere biscuiți și plăcinte și să scoată vin din pivniță. Le-am spus că aveam în seara aceea oaspeți și că după ce pregăteau totul puteau să se retragă în camera de serviciu și să aștepte acolo pînă îi voi chema.

* * *

Către ora 11, în camera de la subsol totul era gata.

În mijlocul mesei așteptau samovarul și dulciurile, de care Rasputin era mare amator. Pe un dulap se afla o tavă cu vinuri și pahare. Candelabre vechi, din sticlă colorată, luminau încăperea, perdelele grele, de un roșu închis, fuseseră trase, focul ardea în marele cămin de granit, lemnele trozneau împrăștiind puzderie de scîntei pe plăcile de piatră. Cu toate că se găsea la subsol și ar fi putut fi neprimitoare, lumina bogată și întreaga

ambianță îi confereau, acum, un surprinzător aer de intimitate. În afară de aceasta, liniștea subsolului crea o atmosferă misterioasă, ruptă parcă de restul lumii. Eram sigur că ceea ce urma să se întîmple va fi ferit de ochii oamenilor, va rămîne veșnic ascuns în tăcerea acestor pereți de piatră.

Soneria mă anunță că sosiseră ceilalți participanți la complot, în frunte cu marele duce Dimitrii Pavlovici. Le-am ieșit în întîmpinare. Starea lor de spirit era foarte bună. M-a frapat însă faptul că vorbeau excesiv de tare și că erau nefiresc de veseli. Se vedea cu ușurință că toți aveau nervii întinși la maximum.

Am coborît scările. Înfățișarea încăperii a produs asupra tuturor o puternică impresie. Cel mai surprins părea marele duce, care fusese aici în ajun, cînd nu era încă nimic aranjat. Toți au rămas o vreme tăcuți și au cercetat cu atenție locul apropiatului eveniment.

Am scos din scrinul cu labirint cutia cu otravă și am luat de pe masă o farfurie cu prăjituri. Erau șase : trei cu ciocolată și trei cu migdale. Doctorul Lazovert și-a pus mănușile de cauciuc, a luat cîteva bastonașe de cianură de potasiu, le-a fărîmițat, a desprins partea de deasupra a prăjiturilor de ciocolată și a presărat, atît pe aceasta, cît și pe cealaltă, doze mari de otravă.

În cameră domnea o tăcere încordată, toți urmăreau cu interes gesturile doctorului. Rămînea ca otrava să fie pusă și în cîteva pahare. Am decis ca acest lucru să se facă mai tîrziu, pentru ca efectul ei să nu scadă prin

evaporare. Cantitatea de otravă folosită era imensă. Potrivit aprecierii doctorului, ea depășea de cîteva ori doza necesară uciderii unui om.

Pentru a evita orice urmă de suspiciune din partea lui Rasputin, ne-am gîndit că e bine ca pe masă să rămînă cîteva cești, ca și cum cu puțin timp înainte aici s-ar fi băut ceai. Îl prevenisem, de altfel, pe „stareț" că atunci cînd am oaspeți bem ceai în camera de la subsol, apoi oaspeții urcă în cabinetul meu, iar eu mai rămîn un timp singur, pentru lectură sau pentru alte îndeletniciri.

Am făcut în grabă, pe masă și în cameră, oarecare dezordine, am mișcat scaunele, am turnat puțin ceai în cești. Tot atunci am stabilit cu marele duce, cu locotenentul Suhotin și cu Purișkevici ca după ce voi pleca să-l aduc pe Rasputin, ei să urce în cabinet și să pună la gramofon discuri vesele. Aceasta pentru a-i întreține lui Rasputin o stare de bună dispoziție și pentru a-i alunga orice bănuială. Mărturisesc că mă temeam oarecum ca ambianța de la subsol să nu-i trezească oarecare bănuieli.

Pregătirile fiind încheiate, eu și doctorul Lazovert ne-am pregătit de plecare. El s-a îmbrăcat în costum de șofer și s-a dus să pornească automobilul, care se afla la intrarea de serviciu, iar eu mi-am pus șuba și căciula de blană, ale cărei clape îmi ascundeau fața. Am urcat, apoi, în automobil și am pornit. O vijelie de gînduri m-a năpădit în cele cîteva minute ale ultimului drum pe care îl făceam spre locuința lui Rasputin. Am

retrăit cu intensitate și repeziciune impresii, sentimente, speranțe...

Automobilul s-a oprit la numărul 64 de pe strada Gorohovaia. Am intrat în curte și imediat am fost oprit de vocea portarului, care m-a întrebat pe cine caut. I-am răspuns, firește, că-l căutam pe Grigorii Efimovici. Portarul părea neîncrezător, insista să-i spun cine sînt și să-i explic de ce îl caut la o oră atît de tîrzie. I-am comunicat că însuși Grigorii Efimovici mă rugase să vin la această oră și să urc pe scara de serviciu. Portarul m-a cercetat cu aceeași neîncredere, dar m-a lăsat, totuși, să trec.

Scara era neluminată și am fost nevoit s-o urc pe pipăite. Am găsit ușa cu mare dificultate, am sunat și, drept răspuns, am auzit vocea „stareţului", care a întrebat, fără să descuie : „Cine-i acolo ?" Glasul lui m-a înfiorat.

— Sînt eu, Grigorii Efimovici, i-am răspuns. Am venit după dumneavoastră.

Îi auzeam pașii, îi intuiam mișcările.

Ușa era încuiată cu lanț și cu zăvor și mi s-a făcut brusc frică în clipa în care lanțul a zăngănit și zăvorul greu a început să scrîșnească. A deschis, în sfîrșit, și am intrat în bucătărie. Era întuneric și aveam senzația că cineva mă privea din camera alăturată. Instinctiv mi-am ridicat gulerul și mi-am tras căciula pe ochi.

— De ce te ascunzi așa ? m-a întrebat Rasputin.

— Ne-am înțeles doar ca nimeni să nu știe despre vizita din noaptea aceasta, am spus eu.

— Aşa e, aşa e... Nici alor mei nu le-am spus nimic şi pe toţi „sticleţii" i-am expediat. Sînt gata îndată.

Am intrat după el în dormitorul luminat doar de candela care ardea în colţ, sub icoane. Rasputin a aprins o lumînare. Patul era nestrîns, semn că el tocmai se odihnea. Pe un sipet, lîngă pat, se aflau şuba şi căciula lui de castor, iar pe duşumea pîslarii înalţi. Purta o cămaşă de mătase albă, brodată cu floricele albastre şi era încins cu un găitan de culoarea zmeurei, cu cîte doi ciucuri mari la capete. Pantalonii bufanţi, din catifea neagră şi cizmele erau noi. Se pieptănase şi îşi aranjase cu grijă barba. Cînd s-a apropiat, am simţit un miros puternic de săpun ieftin. Era limpede că acordase ţinutei sale o atenţie specială. Vreau să spun că nu-l văzusem niciodată, pînă atunci, atît de curat şi de îngrijit.

— Să nu mai zăbovim, Grigorii Efimovici. E timpul să plecăm. E trecut de 12.

— Mergem la ţigani ?

— Nu ştiu, s-ar putea...

— Dar la tine acasă n-o să fie altcineva ? s-a alarmat el puţin.

L-am liniştit asigurîndu-l că nu va întîlni pe cineva nedorit şi că mama se afla în Crimeea.

— N-o iubesc pe mămica ta. Vai, cum mă urăşte ! Se vede că e prietenă cu Lizaveta. Amîndouă mă bîrfesc şi mă sapă. Chiar ţarina, mi-a spus de multe ori că am în ele duşmanul cel mai înverşunat... Dar nici nu-ţi închipui ce vreau să-ţi spun. Astă-seară a tre-

cut pe la mine Protopopov și i-am făgăduit că zilele astea voi sta acasă. „Vor să te omoare, zice el. Oameni răi pun la cale nelegiuiri..." La naiba cu ei ! N-or să reușească, n-au mîinile atît de lungi... Să mergem !

Am luat șuba de pe sipet și l-am ajutat să se îmbrace.

— Banii, am uitat să-i iau, banii, se agită subit Rasputin.

Alergă spre sipet și-l deschise. M-am apropiat și văzînd acolo cîteva teancuri învelite în hîrtie de ziar, l-am întrebat :

— Sînt numai bani ?

— Da, dragule, numai bancnote. Astăzi le-am primit.

— De la cine ?

— De la oamenii buni. Ei mi i-au dat. Le-am aranjat cîte o trebușoară și ei, milostivi cum sînt, și-au adus prinosul, ca recunoștință, pentru biserică.

— Și aveți mulți ?

— Nu sînt eu omul să-i număr. N-am nici timp pentru asta. Oricum, nu sînt un bancher. Asta i se potrivește lui Mitka Rubinstein... Te ia groaza cîți bani are. Mie la ce-mi folosesc ? Eu, dacă vrei să-ți spun drept, nici nu știu să socotesc. Le-am spus : aduceți 50 de mii, căci altfel n-o să mă apuc să trudesc pentru voi. Și uite, i-au trimis. Poate că mi-au dat mai mulți, cine să-i știe ? O să-i fac zestre fiică-mi. O să se mărite cu un ofițer. Are patru Sfîntu Gheorghe, e cu merite. I s-a pregătit și un locușor bun. Chiar dînsa a făgăduit să-l blagoslovească.

— Parcă spuneați că banii ăștia sînt donați pentru biserică...

— Și ce dacă-s pentru biserică ? Mare scofală ! O căsătorie, să știi, este tot un lucru de-al Domnului. Oare lui Dumnezeu nu-i este tot una pe care dintre aceste lucruri se duc banii ? mi-a răspuns Rasputin rîzînd viclean și satisfăcut.

Am surîs și eu, fără să vreau. Obrăznicia cu care el jongla cuvintele Sfintei Scripturi mi s-a părut, probabil, amuzantă.

Luă o parte din bani, închise sipetul și stinse lumînarea. Încăperea se cufundă din nou în semiîntuneric. Doar din colț, ca și mai înainte, lumina palid candela.

Pe neașteptate m-a cuprins o milă nemărginită față de el și mi s-a făcut rușine și silă la gîndul că folosesc mijloace abjecte pentru a-l atrage în cursă. Iată — îmi ziceam — stă acum lîngă mine fără să bănuiască ceva, crezînd tot ce-i spun. Unde-i e perspicacitatea ? S-ar părea că i s-a întunecat conștiința și că nu simte ceea ce pun la cale împotriva lui. În clipele acelea mă dispreţuiam sincer și mă întrebam : cum de am fost capabil să plănuiesc o crimă atît de îngrozitoare ? Cum de am ajuns pînă aici ? Brusc, însă, am revăzut, cu o claritate uimitoare, faptele lui Rasputin și căința a lăsat locul hotărîrii de a duce pînă la capăt lucrul început.

* * *

Am ieșit pe palierul întunecat al scării și Rasputin a încuiat ușa. Încuietorile au zăngănit din nou și zgomotul lor s-a amplificat, ca un ecou, pe scara pustie.

Ne-am cufundat amîndoi într-un întuneric adînc.

— Aşa e mai bine, a spus el trăgîndu-mă pe scară, în jos.

Strînsoarea degetelor lui mă durea. Voiam să strig, să mă smulg. Eram, însă, în puterea unei nepăsări inexplicabile. Nu-mi amintesc deloc ce mi-a spus atunci, nici dacă eu i-am răspuns. În minutele acelea aveam o singură dorinţă : să ies cît mai repede afară, să văd cît mai multă lumină, să nu mai simt atingerea mîinii lui. Abia jos, spaima mi-a trecut şi mi-am recăpătat calmul.

Ne-am aşezat amîndoi în automobil şi am plecat. Prin geamul din spate cercetam strada, încercînd să descopăr copoii care ne urmăreau. Nu vedeam decît întunericul şi pustiul străzii.

Am revenit pe Moika pe un drum ocolit şi am oprit la intrarea de serviciu.

Cînd am intrat în casă, am auzit glasurile prietenilor mei. La gramofon răsuna, aproape acoperindu-le, o veselă melodie americană. Rasputin deveni atent şi întrebă :

— Ce-i asta ? Un chef ?

— Nu. Soţia are oaspeţi. Vor pleca repede. Pînă atunci să mergem jos, să bem un ceai.

Am coborît scara. Ajuns în cameră, Rasputin îşi scoase şuba şi începu să studieze interiorul cu vădită curiozitate. În mod special i-a atras atenţia scrinul cu labirint. Se apropia şi se îndepărta de el, îi deschidea uşile şi privea, extaziindu-se, înăuntru.

Spre deznădejdea mea, la început a refuzat și ceaiul și vinul.

„A simțit, oare, ceva ? m-am întrebat, însă imediat mi-am spus : Oricum, de aici nu iese viu."

Ne-am așezat la masă și am început să discutăm. Am rememorat toate cunoștințele comune, am evocat familia țarului, pe Vîrubova, am trecut chiar și pe la Țarskoe Selo.

— Grigorii Efimovici, de ce v-a vizitat Protopopov ? Se teme că se urzește un complot împotriva dumneavoastră ? l-am întrebat.

— Da, dragule. Le stau în cale multora deoarece spun adevărul... Aristocraților nu le convine că un simplu mujic umblă nestingherit prin palatele țarului... Peste tot, invidie și răutate. De ce să mă tem de ei ? Nimica nu-mi pot face. Sînt vrăjit, gîndurile rele nu mă pot atinge. Au încercat de multe ori, însă Domnul m-a vegheat mereu. Nici chiar Hvostov n-a reușit. A fost alungat și pedepsit. Da, numai să se atingă de mine și o vor păți rău de tot.

În camera aceea, în care i se pregătea moartea, cuvintele lui Rasputin aveau reverberații stranii. Pe mine, însă, nu mă tulburau. Mă stăpînea doar gîndul de a-l determina să bea vinul din toate paharele și să mănînce prăjiturile în care pusesem otravă.

După cîtva timp, Rasputin ceru un ceai. I-am turnat în ceașcă și am împins spre el farfuria cu prăjituri. Nu știu de ce i-am oferit prăjituri fără otravă. Abia

mai tîrziu i-am pus în faţă prăjiturile otrăvite. Le-a refuzat.

— Nu vreau. Sînt groaznic de dulci a motivat el.

Curînd luă, totuşi, una, apoi încă una. L-am urmărit nemişcat cum le înfulecă una după alta. Cianura de potasiu trebuia să acţioneze instantaneu, dar, spre stupefacţia mea, Rasputin continua să-mi vorbească liniştit, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

I-am propus să guste vinurile noastre de Crimeea. A refuzat.

Timpul trecea. Simţeam cum mă cuprinde îngrijorarea. Am umplut două pahare : unul pentru el şi unul pentru mine. I-am aşezat paharul în faţă şi am început să beau dintr-al meu gîndind că astfel îl voi sili să bea şi el.

— Hai să încerc — a spus — şi a întins mîna spre pahar. Acesta nu avea otravă.

De ce i-am dat şi primul pahar de vin neotrăvit ? Nici asta nu ştiu.

Bău paharul cu plăcere, lăudă vinul şi întrebă dacă aveam mult din acesta în Crimeea. A fost foarte mirat cînd i-am răspuns că aveam acolo o pivniţă plină. După ce a dat pe gît primul pahar, s-a dezlănţuit :

— Dă-mi nişte maderă — a cerut el.

M-am ridicat să iau un alt pahar. A protestat :

— Toarnă în ăsta !

— Nu se poate, Grigorii Efimovici. Madera îşi schimbă gustul dacă e amestecată cu vinul roşu, am replicat eu.

— Nu-i nimic, toarnă aici...

N-am mai insistat şi i-am umplut paharul. Am reuşit, însă, printr-o mişcare aparent neglijentă a mîinii, să-l răstorn. Paharul a căzut pe duşumea şi s-a spart. În consecinţă, i-am turnat vin în altul, cu cianură de potasiu. Apetitul i se deschisese şi n-a mai protestat.

Stăteam în picioare, în faţa lui, şi-i urmăream atent fiecare mişcare. Speram că deznodămîntul va veni repede.

El bea fără grabă, cu înghiţituri mici şi cu încîntarea specifică celor care se pricep la vinuri.

Comportarea lui era normală. Doar din cînd în cînd îşi ducea mîna la gît, de parcă ceva îl împiedica să înghită. Se ţinea tare. La un moment dat s-a ridicat şi a început să umble prin cameră. L-am întrebat dacă se simte bine. Mi-a răspuns afirmativ. A adăugat, însă, că îl ustură gîtul. Un fleac.

Au trecut cîteva minute extenuante.

— Bună maderă ! Mai toarnă-mi, mi-a spus, întinzîndu-mi paharul.

Continua să se plimbe. Otrava nu avea asupra lui nici o putere.

Am luat de pe tavă un alt pahar cu otravă, l-am umplut şi i l-am dat. L-a băut şi pe acesta, dar cianura nu acţiona în nici un fel. Mai rămăsese un pahar — al treilea şi ultimul.

Exasperat, am început şi eu să beau, obligîndu-l astfel să bea şi el. Stăteam unul în faţa celuilalt şi beam în tăcere. Mă privea insistent, iar ochii lui zîmbeau cu

viclenie și parcă-mi spuneau : „Vezi, nu poți să-mi faci nimic, oricît te străduiești."

Brusc, fața i s-a schimonosit și zîmbetul a fost înlocuit de o expresie plină de răutate și de ură. Niciodată nu-l văzusem atît de fioros. Mă privea în continuare și ochii lui aveau ceva diavolesc.

În clipa aceea îl uram de moarte și eram gata să mă arunc asupră-i și să-l sugrum. Aveam impresia că știa pentru ce îl adusesem acolo și ce anume intenționam să fac. Între noi se dădea o luptă tăcută, surdă. Simțeam că sub privirea lui grea încep să-mi pierd stăpînirea de sine și că în curînd voi fi învins și zdrobit. O amorțeală stranie mă cuprinse, capul începu să-mi vîjiie și nu mai distingeam nimic. Nu știu cît a durat această stare.

Cînd mi-am revenit, Rasputin se afla în același loc. Își ținea capul în mîini. Ochii nu i se vedeau. Am redevenit calm și i-am oferit ceai.

— Așa, toarnă-mi. Am o sete grozavă, a zis cu vocea slabă.

Își înălță capul. Ochii îi erau inexpresivi și mi s-a părut că evită să mă privească.

În timp ce-i turnam ceaiul, s-a ridicat din nou și a făcut cîțiva pași. Zări chitara, rămasă din întîmplare acolo.

— Cîntă, porumbelule, ceva vesel, m-a rugat. Îmi place cum cînți.

Îmi era greu să cînt într-un astfel de moment, cu atît mai greu cu cît îmi ceruse „ceva vesel".

— Mi-e sufletul greu, i-am spus.

Am luat, totuşi, chitara şi am început să fredonez o melodie tristă. El se aşeză şi ascultă cîtva timp cu atenţie. Apoi îşi lăsă capul pe masă, ochii îi erau închişi, am crezut că adormise. Cînd am terminat cîntecult, a deschis ochii şi m-a fixat cu o privire calmă şi mîhnită.

— Mai cîntă. Îmi place tare mult muzica asta. Ai mult suflet în tine.

Am început iarăşi să cînt. Propria-mi voce mi se părea străină şi căznită.

Timpul se scurgea — ceasornicul arăta deja ora două şi jumătate din noapte... Coşmarul dura de peste două ore.

„Ce se va întîmpla dacă nervii mei vor ceda ?" m-am întrebat.

Deasupra, în cabinet, răbdarea părea că se epuizase. Zgomotele care ajungeau pînă jos deveneau tot mai puternice. Mă temeam că prietenii mei, pierzîndu-şi cu totul răbdarea, vor coborî.

— De ce e atîta zgomot ? m-a întrebat Rasputin.

— Cred că oaspeţii încep să plece, i-am răspuns. Mă duc să văd.

Sus, marele duce Dimitrii Pavlovici, Purişkevici şi locotenentul Suhotin mă întîmpinară cu revolverele în mîini. Erau calmi, însă foarte palizi. Întrebările veniră imediat :

— Ce e ? Cum e ? Gata ? S-a terminat ?

— Otrava n-a acționat, le-am răspuns.

Au rămas încremeniți de uimire.

— Nu se poate, a exclamat marele duce. Doar doza a fost enormă. A luat-o toată ?

— Toată.

Am discutat în grabă și am hotărît să coborîm cu toții, să ne aruncăm asupra lui Rasputin și să-l sugrumăm. Eram deja pe scară, pășind cu prudență, cînd mi-am dat seama că în felul acesta puteam strica totul : apariția inopinată a unor străini l-ar face pe Rasputin să se dumirească și nu se știe cum s-ar sfîrși, în acest caz, acțiunea noastră. Nu trebuia să uităm că aveam de-a face cu un om neobișnuit.

Ne-am întors în cabinet și acolo le-am expus punctul meu de vedere. Mi-a trebuit multă elocință pentru a-i înduplеca să mă lase să termin singur cu Rasputin. Nu acceptau deoarece se temeau pentru mine.

Am luat revolverul de la marele duce și am coborît.

Rasputin stătea la masă, în locul în care îl lăsasem. Capul îi atîrna într-o parte, răsufla greu.

M-am apropiat tiptil și m-am așezat alături. El n-a acordat întoarcerii mele nici o atenție. După cîteva minute de tăcere tensionată și-a ridicat capul și m-a privit. În ochii lui nu se putea citi nimic în afara unei expresii de sfîrșeală năucă și stupidă.

— Nu vă simțiți bine ? l-am întrebat.

— Da. Capul mi-e greu și mă arde ceva în burtă. Mai dă-mi un păhărel. O să-mi facă bine.

I-am turnat maderă. A golit paharul dintr-o înghițitură și s-a înviorat. Am schimbat cîteva cuvinte. Era conștient, raționa normal. În mod cu totul și cu totul surprinzător, mi-a propus să mergem la țigani. Am refuzat pretextînd că era foarte tîrziu.

— N-are importanță. Sînt obișnuiți. Cîteodată mă așteaptă toată noaptea. Cînd sînt ținut la Țarskoe Selo pentru treburi importante ori cu vreo discuție despre Dumnezeu... De-acolo mă duc direct la ei, cu mașina. Trupul cere, pesemne, și el să se odihnească. Adevăr grăiesc ? Cugetul cu Dumnezeu, trupul cu oamenii. Așa stau lucrurile, a conchis Rasputin făcîndu-mi semnificativ cu ochiul.

În momentul acela mă așteptam la orice de la el. În nici un caz, însă, la astfel de vorbe. Puteam, oare, să-mi închipui că mă va invita la țigani după ce înghițise o doză imensă din cea mai ucigătoare otravă și îi așteptam sfîrșitul dintr-o clipă în alta ? Mă uimea, totodată, faptul că Rasputin, care intuia totul nu era acum cît de cît conștient de apropiatul său sfîrșit. Cum de n-a observat, cu ochii lui atît de pătrunzători, că eu strîngeam în mîna ținută la spate revolverul care peste o clipă va fi îndreptat spre el ?

Reflectînd la toate acestea, mi-am întors privirea, inexplicabil, spre crucifixul de cristal. M-am ridicat și m-am apropiat de scrinul pe care se afla.

— De ce zăbovești așa de mult acolo ? m-a întrebat Rasputin.

— Îmi place crucifixul acesta. E foarte frumos, i-am spus.

— Da, e un lucru frumos. De bună seamă şi scump. Te-a costat mult ?

Se apropie de mine şi, fără să aştepte răspunsul, continuă :

— După mine, tot dulapul e mai frumos.

A deschis din nou scrinul cu labirint şi a început să-i examineze interiorul.

— Grigorii Efimovici, mai bine aţi privi crucifixul şi v-aţi închina înaintea lui.

Rasputin m-a privit surprins, aproape speriat. În ochii lui am observat o expresie nouă, necunoscută : un amestec de blîndeţe şi umilinţă.

„Doamne, dă-mi putere, să termin cu el !" m-am rugat şi cu o mişcare înceată am scos revolverul de la spate.

Rasputin stătea, ca şi mai înainte, în faţa mea, nemişcat, cu capul înclinat spre dreapta şi cu ochii aţintiţi spre crucifix.

„Unde să trag ? m-am întrebat. În tîmplă sau în inimă ?"

Un fulger mi-a străbătut mintea. Am tras.

Rasputin a scos un urlet sălbatic, ca de fiară şi s-a prăbuşit cu faţa în sus, pe blana de urs. În aceeaşi secundă am auzit zgomot pe scară. Erau prietenii mei, care se grăbeau să-mi vină în ajutor. În alergare, au atins întrerupătorul electric, aflat la intrarea încăperii

de la subsol și din această cauză m-am trezit deodată în întuneric. Cineva s-a izbit de mine și a țipat înfricoșat. Nu mă mișcam din locul în care mă aflam de teamă ca nu cumva, pe întuneric, să dau peste cadavru. În cele din urmă lumina s-a aprins și am năvălit cu toții spre Rasputin.

Acesta stătea întins pe spate, cu ochii închiși. Fața și mîinile îi erau cuprinse de convulsii. Pe cămașa albă se vedea o pată roșie, nu prea mare. Rana părea mică și sîngera puțin. L-am cercetat aplecîndu-ne asupră-i. Prietenii mei voiau să tragă în el, însă teama că vor lăsa prea multe urme de sînge i-a oprit.

După cîteva minute, Rasputin a înțepenit. I-am studiat rana. Glontele îi străpunsese inima. Nu existau dubii în acest sens. Era mort.

Marele duce și Purișkevici au mutat cadavrul de pe blana de urs pe pardoseala de piatră. Am stins apoi lumina, am încuiat ușa și am urcat în cabinet. Starea noastră de spirit era euforică. Aveam certitudinea că evenimentul petrecut în noaptea aceea va salva țara de la rușine și de la pieire.

* * *

Potrivit planului nostru, marele duce Dimitrii Pavlovici, locotenentul Suhotin și doctorul Lazovert aveau, în continuare, următoarele îndatoriri : în primul rînd să înscenezee plecarea lui Rasputin din casa mea, viu și nevătămat. Aceasta pentru înlăturarea oricărei sus-

piciuni în eventualitatea în care poliţia secretă îl urmărise cînd venise la mine. În acest scop, Suhotin trebuia să-l „interpreteze" pe Rasputin punîndu-şi şuba şi căciula lui şi, împreună cu marele duce şi cu doctorul, să se îndrepte, în automobilul deschis al lui Purişkevici, spre strada Gorohovaia. În al doilea rînd, era necesar ca lucrurile lui Rasputin să fie duse la gara Varşovia şi arse în trenul sanitar al lui Purişkevici. Tot la gară trebuia să fie lăsat şi automobilul. De la gară urmau să ajungă cu trăsura la palatul marelui duce, să ia de acolo automobilul acoperit al acestuia şi să se întoarcă pe Moika. În fine, trebuia ca leşul lui Rasputin să fie transportat, cu automobilul acoperit, pe insula Petrovski. Doctorul, care juca rolul şoferului, avea obligaţia să meargă cît mai repede şi să încurce urmele.

Pe Moika am rămas doar eu şi Purişkevici. În cabinetul meu, aşteptînd întoarcerea celor plecaţi, am discutat mult şi am visat la viitor... Eram convinşi că o dată cu dispariţia lui Rasputin se va deschide o eră nouă şi că oamenii aflaţi în apropierea puterii, eliberaţi de tutela acestui geniu al răului, se vor uni şi vor acţiona energic.

Puteam noi să ne imaginăm atunci că aceşti oameni vor avea o atitudine atît de iresponsabilă faţă de evenimentul petrecut şi faţă de propriile lor obligaţii ? Nici un moment nu ne-am gîndit că setea de onoruri şi de putere, goana după privilegii, laşitatea şi slugărnicia le vor atrofia, celor mai mulţi dintre ei, sentimentele de dragoste şi credinţă faţă de patrie.

După moartea lui Rasputin, celor care dețineau puterea li s-au deschis posibilități extraordinare. Totuși, nici unul n-a vrut sau n-a fost capabil să profite de momentul favorabil ivit.

Nu voi aminti aici numele acelor oameni. Cîndva, istoria va aprecia cum se cuvine atitudinea lor...

În noaptea aceea, încărcată de emoții și de încercări terifiante, noi nu eram dispuși să facem supoziții sumbre. Gîndeam doar că săvîrșisem un act patriotic.

În timp ce discutam cu Purișkevici am simțit, pe neașteptate, o neliniște confuză și o dorință irezistibilă de a mă duce în camera de la subsol, unde zăcea cadavrul lui Rasputin. M-am ridicat iute, am coborît scările și am descuiat ușa. Rasputin se afla pe dușumea, lîngă masă, unde îl lăsasem. L-am atins și am constatat că era cald. I-am luat pulsul. Nu se simțea deloc. Neîndoielnic, murise. Din rană se scurgeau pe plăcile de granit picături mici de sînge. Fără să știu de ce, l-am apucat de mîini și l-am scuturat violent. S-a ridicat puțin, apoi s-a aplecat într-o parte și a căzut la loc. Tocmai voiam să ies, cînd am observat cu stupoare un tremur ușor al pleoapei stîngi. M-am apropiat din nou și i-am examinat fața : era cuprinsă de convulsii din ce în ce mai intense. Brusc, ochiul lui stîng s-a deschis. După o clipă, pleoapa dreaptă începu să tremure abia perceptibil, apoi se ridică și ambii ochi, teribilii ochi ai lui Rasputin ,acum verzi, ca de șarpe, mă fixară cu o răutate diabolică, inimaginabilă. Stăteam în picioare, incapabil să fac un pas, aveam sentimentul că trăiesc

un vis urît. Neverosimilul nu s-a oprit, însă, aici. Cu o mișcare scurtă și furibundă, Rasputin s-a ridicat. Din gură i se prelingeau balele. Arăta îngrozitor. Răcnetele lui sălbatice au umplut camera, iar degetele răşchirate şi tremurătoare s-au înfipt în umărul meu şi încercau să-mi cuprindă gîtul. Ochii lui aveau o căutătură piezișă și ieșiseră, parcă, din orbite.

Înviatul din morţi, Rasputin, repeta, cu vocea răgușită, numele meu şi mă strîngea cu o forţă fantastică, întocmai ca o menghină de fier. A urmat o încăierare de coșmar. În trupul lui muribund, otrăvit şi împuşcat, exista o dorinţă atît de cumplită de a-şi răzbuna moartea, încît chiar și acum îmi amintesc clipele acelea cu o spaimă enormă, imposibil de înfăţişat în cuvinte. Atunci am înţeles mai limpede şi mai profund ce reprezenta, de fapt, Rasputin : în faţa mea se afla însuşi diavolul, care luase înfăţişarea acestui mujic şi mă ţinea atît de strîns, încît credeam că n-o să-mi mai dea drumul niciodată.

M-am eliberat, totuşi, cu o ultimă sforţare, aproape supraomenească. Rasputin s-a prăbușit horcăind. Ţinea în mînă unul din epoleţii mei, smuls în timpul încăierării. L-am privit. Zăcea chircit şi ţeapăn. Curînd începu să mişte din nou. Am alergat într-un suflet sus, spre cabinet, pentru a-l chema pe Purişkevici în ajutor. Eu eram neînarmat deoarece înapoiasem revolverul marelui duce.

Urcînd scările strigam din răsputeri :

— Veniţi repede, cu revolverul. Trageţi în el. E încă viu...

Purişkevici a ieşit în fugă, alertat de strigătul meu disperat. Ne-am ciocnit pe scară, lîngă uşa cabinetului. Vestea că Rasputin încă trăieşte l-a uimit. În timp ce el îşi scotea revolverul din toc, am auzit în spatele meu zgomote. Era, desigur, Rasputin. Am intrat repede în cabinet şi am luat de pe masă bastonul de cauciuc, pe care mi-l dăduse Maklakov „pentru orice eventualitate".

Rasputin urca scara, în patru labe, horcăind şi urlînd ca o fiară rănită. Dintr-o ultimă săritură ajunse la uşa care dădea în curte. Ştiam că aceasta era încuiată, iar cheia se afla la cei care plecaseră să schimbe automobilul. Am văzut, însă, îngrozit, că uşa se deschide larg şi Rasputin dispare în întunericul de afară. Purişkevici porni în urmărirea lui. Două împuşcături răsunară una după alta, tulburînd, cu ecoul lor, liniştea nopţii.

Gîndul că putea să ne scape mă înspăimînta. Am ieşit pe scara principală şi am luat-o la fugă pe cheiul Moikăi, nădăjduind că, în cazul în care Purişkevici nu-l nimerise, îl voi opri pe Rasputin la poartă.

Curtea avea trei porţi şi numai cea din mijloc nu era încuiată. Prin gardul de zăbrele, care înconjura curtea, am observat că tocmai spre poarta aceasta îl împingea instinctul pe Rasputin. Răsună a treia împuşcătură, apoi a patra... Rasputin se clătină şi căzu pe un troian de zăpadă. Purişkevici s-a apropiat de el alergînd. A rămas acolo cîteva secunde, după care, convins, probabil, că de data asta era mort de-a binelea, s-a îndreptat spre casă. L-am strigat, dar nu m-a auzit.

Am intrat şi eu în curte, după ce în prealabil mă asigurasem că străzile erau pustii şi că împuşcăturile nu alarmaseră pe nimeni. Rasputin nu mai dădea nici un semn de viaţă. Pe tîmpla lui stîngă se căsca o rană oribilă. Ulterior am aflat că i-o făcuse Purişkevici, cu cizma. În vreme ce-l cercetam, am auzit oameni alergînd. Se apropiau din nouă direcţii : dinspre casă — doi servitori, iar dinspre stradă sergentul de serviciu. Toţi trei fuseseră alarmaţi de împuşcături.

L-am oprit pe sergentul care venea în fugă şi, vorbindu-i, m-am întors intenţionat cu faţa spre troianul de zăpadă. În felul acesta îl obligam să stea cu spatele spre locul în care zăcea Rasputin.

— Luminăţia voastră, a spus el după ce m-a recunoscut. S-au auzit nişte împuşcături. S-a întîmplat ceva ?

— Nimic serios. O poveste stupidă. Am avut o petrecere, iar unul dintre invitaţi a băut cam mult şi s-a apucat să tragă cu pistolul, speriind oamenii fără rost. Dacă te întreabă cineva ce s-a întîmplat aici, răspunde-i că totul e în ordine.

Spunîndu-i acestea l-am condus pînă la poartă, după care m-am întors la locul în care se afla cadavrul. Servitorii mei erau deja acolo. Purişkevici le-a poruncit să aducă leşul în casă.

Rasputin zăcea ghemuit, ca şi mai înainte, dar poziţia lui era alta.

„Dumnezeule, e încă viu", mi-a trecut fulgerător prin minte şi m-a cuprins iarăşi groaza la gîndul că va sări în picioare şi va încerca să mă sugrume. Am pornit cu paşi repezi spre casă. Purişkevici nu era în ca-

binet. L-am strigat, însă n-am primit nici un răspuns. Vocea răgușită a lui Rasputin, rostindu-mi numele mă obseda. Am trecut în toaletă, să beau o gură de apă. În cabinet a intrat în fugă Purișkevici.

— Aici sînteți ? V-am căutat peste tot, a exclamat el.

Privirea mi se tulburase, aveam senzația că voi cădea dintr-o clipă în alta. Am revenit în cabinet sprijinit de Purișkevici. Imediat a intrat valetul și mi-a raportat că vrea să mă vadă din nou sergentul de stradă. Pătrunsese, de astă dată, pe intrarea principală. Sergentul ne-a comunicat că împușcăturile fuseseră auzite la secția de poliție și i se cereau explicații detaliate. Cele pe care le dăduse telefonic erau insuficiente. Acum voia amănunte.

Purișkevici l-a lăsat să spună ceea ce avea de spus, apoi s-a apucat să-i vorbească pe un ton exaltat :

— Ai auzit de Rasputin ? El e cel care ne-a nenorocit țara și pe frații tăi, soldații... El ne-a vîndut nemților... Ai înțeles ?

Sergentul îl asculta uimit, neînțelegînd ce vrea, de fapt, de la el.

— Știi cine stă de vorbă cu tine ? insista Purișkevici. Eu sînt Vladimir Purișkevici, membru al Dumei de Stat. Împușcăturile pe care le-ai auzit l-au ucis tocmai pe acest Rasputin, iar dacă îți iubești patria, trebuie să taci.

Îi urmăream perorația stupefiat, conștient că era imposibil să-l opresc. Intervenția lui fusese rapidă și surprinzătoare și vorbea, neîndoielnic, fără să-și dea seama ce spune, surescitat, încă, de cele întîmplate.

— Ați făcut un lucru bun. Eu voi tăcea, l-a asigurat sergentul. Dar dacă mă pun să jur, spun tot ce știu. N-o să am încotro.

Fața lui arăta că discuția îl tulburase profund. Ieși. Purișkevici plecă grăbit după el.

Am rămas doar cu valetul, care mi-a comunicat că Rasputin a fost adus în casă și depus pe palierul de jos al scării. Mă simțeam rău, capul mi se învîrtea, abia puteam să mă mișc. M-am ridicat cu mare dificultate, am luat inconștient bastonul și am ieșit.

Rasputin era întins pe palierul inferior. Lustra de deasupra proiecta asupra sa o lumină intensă, care făcea să i se distingă, pînă la cele mai mici amănunte, fața vînătă, desfigurată de lovituri. Rănile numeroase sîngerau abundent. Tabloul acesta însîngerat m-a îngrozit. Îmi venea să închid ochii, să nu mai văd nimic sau să fug undeva departe, să uit totul, dar o forță tulbure, în fața căreia nu puteam rezista, mă atrăgea spre cadavrul lui Rasputin.

Capul continua să mă doară gata-gata să-mi plesnească, gîndurile mi se învălmășeau. Ura și furia mă sufocau, eram cuprins de o stare pe care nici acum nu pot să mi-o explic. M-am năpustit asupra cadavrului și am început să-l lovesc exasperat și sălbatic, cu bastonul de cauciuc, unde se nimerea. În clipele acelea am călcat în picioare toate legile divine și lumești, pe care le cunoșteam.

Mai tîrziu, Purișkevici mi-a mărturisit că spectacolul a fost atît de grotesc, încît nu-l va uita niciodată. A încercat să mă oprească, însă n-a izbutit. În cele din urmă puterile m-au părăsit cu totul și am leșinat. În această ipostază m-au găsit marele duce Dimitrii Pavlovici, locotenentul Suhotin și doctorul Lazovert, cînd s-au întors cu automobilul închis să ia cadavrul lui

Rasputin. Purişkevici le-a povestit ce se întîmplase, iar ei au hotărît că e preferabil să nu mă deranjeze. Au înfăşurat apoi leşul în postav, l-au pus în maşină şi au plecat spre insula Petrovski. Ajunşi acolo, l-au aruncat de pe pod, în Neva.

* * *

M-am trezit după un somn adînc, ca după o boală grea. A fost ca şi cum aş fi ieşit în mijlocul naturii liniştite şi aş fi respirat, cu toată fiinţa, aerul purificat de o furtună năprasnică. Puterea şi limpezimea minţii au revenit, treptat, la locul lor. Împreună cu valetul am spălat urmele de sînge care puteau să desconspire complotul. Cînd totul a fost curăţat şi pus la punct, am ieşit în curte pentru celelalte măsuri de precauţie.

Era necesar să ofer o explicaţie plauzibilă împuşcăturilor, drept care am decis să sacrific unul dintre cîinii curţii. Planul era simplu : plecînd, oaspeţii au văzut cîinele, iar unul, fiind cu chef, îl împuşcase. Înarmat cu un revolver, valetul meu a mers în curtea interioară, unde era legat, cu lanţ, cîinele, l-a dus în magazie şi l-a împuşcat. L-am tîrît apoi prin curte, tocmai pe unde trecuse Rasputin, pentru a îngreuna analiza sîngelui. Acestea fiind făcute, am aruncat leşul pe troianul de zăpadă, chiar în locul în care zăcuse, cu puţin timp în urmă, „stareţul". În sfîrşit, pentru a zădărnici căutările cîinilor poliţişti, am turnat camfor peste petele de sînge care se vedeau pe zăpadă.

Urmele „faptei" fiind şterse, i-am chemat pe toţi martorii şi le-am explicat semnificaţia celor petrecute.

M-au ascultat în tăcere şi după chipurile lor mi-am dat seama că erau hotărîţi să păstreze cu stricteţe secretul.

Se făcuse deja ziuă, cînd am ieşit din casă şi m-am îndreptat spre palatul marelui duce Alecsandr Mihailovici. În camera pe care o aveam rezervată aici, l-am găsit pe fratele soţiei, prinţul Feodor Aleksandrovici. Nu dormise toată noaptea, aşteptîndu-mă.

— În sfîrşit ! Slavă Domnului ! Cum e ?

— Rasputin e mort, i-am răspuns. Insă nu-ţi pot povesti acum nimic. Sînt frînt de oboseală.

Intuiam că în ziua următoare se vor ivi tot felul de complicaţii şi neplăceri şi că pentru a le înfrunta trebuia să fiu în plenitudinea forţelor. De aceea, m-am culcat şi am dormit tun.

* * *

M-am trezit pe la 10. Aveam ochii încă lipiţi de somn cînd am fost înştiinţat că dorea să mă vadă generalul Grigoriev, comandantul secţiei de poliţie „Kazan" din Petersburg. M-am îmbrăcat repede şi am intrat în camera în care mă aştepta.

— Vizita dumneavoastră este determinată de împuşcăturile din curtea casei mele ? l-am întrebat.

— Da. Am venit pentru a afla de la dumneavoastră personal amănunte referitoare la această chestiune. V-a vizitat aseară Rasputin ?

— Rasputin ? Nu m-a vizitat niciodată.

— Împuşcăturile auzite în curtea dumneavoastră ar putea avea legătură cu dispariţia lui şi guvernatorul oraşului mi-a ordonat să aflu în cel mai scurt timp ce s-a întîmplat aici în noaptea trecută.

Ideea de a stabili o relaţie între împuşcăturile de pe Moika şi dispariţia lui Rasputin promitea mari complicaţii. Înainte de a răspunde trebuia să cîntăresc bine totul, să reflectez şi să aleg cu grijă fiecare cuvînt.

— De unde aveţi aceste informaţii ? l-am întrebat.

Generalul mi-a relatat că dimneaţă, foarte devreme, venise la el comisarul de poliţie însoţit de sergentul care fusese de serviciu în preajma casei mele. Sergentul a declarat că în timpul nopţii, pe la ora trei, a auzit cîteva împuşcături. A inspectat sectorul, însă peste tot era linişte, iar portarii dormeau la locurile lor. La un moment dat l-a strigat cineva şi i-a spus : „Du-te repede. Te caută prinţul." Sergentul s-a conformat. A fost condus într-o cameră, unde m-a văzut pe mine şi pe încă un domn, care l-a întrebat : „Mă cunoşti ?" „Nu. Deloc", i-a răspuns sergentul. „De Purişkevici ai auzit ?" „La ordin". „Dacă-ţi iubeşti patria, jură că nu vei spune nimic. Rasputin e mort." După aceasta, sergentul a fost lăsat să plece la treaba lui, însă i s-a făcut teamă şi s-a hotărît să raporteze superiorilor tot ce ştia.

Ascultam atent şi făceam eforturi ca fizionomia mea să exprime o mirare sinceră, convingătoare.

Cînd generalul Grigoriev şi-a încheiat relatarea, am exclamat :

— E pur şi simplu o poveste neverosimilă. Şi e stupid că din cauza acestui sergent, care n-a înţeles ce i s-a spus, să se ivească mari neplăceri. Am să vă

povestesc detaliat ce s-a întîmplat, de fapt. Aseară am invitat cîţiva prieteni şi cunoscuţi. Printre ei se aflau marele duce Dimitrii Pavlovici, Purişkevici şi cîţiva ofiţeri. S-a băut cam mult vin şi toţi erau foarte bine dispuşi. Cînd oaspeţii au început să plece, am auzit, spre surprinderea mea, două împuşcături. Fireşte, am ieşit, şi am constatat că unul dintre ei împuşcase cîinele care umbla slobod prin curte. Temîndu-mă că împuşcăturile vor atrage atenţia poliţiei, am trimis după sergent, să-i explic cine şi în ce a tras. Între timp oaspeţii plecaseră. Rămăsese doar Purişkevici. Cînd a apărut sergentul, Purişkevici s-a apropiat de el şi a început să-i spună repede ceva. Am observat că sergentul se fîstîcise. Nu ştiu ce a vorbit, dar din relatarea dumneavoastră presupun că Purişkevici, fiind cherchelit, cum v-am mai spus, l-a comparat pe Rasputin cu cîinele ucis şi şi-a exprimat regretul că n-a fost ucis „stareţul", ci cîinele. Evident, sergentul nu l-a înţeles. Numai aşa pot să-mi explic confuzia lui. Sper că totul se va lămuri curînd, iar dacă este adevărat că Rasputin a dispărut, faptul nu are absolut nici o legătură cu împuşcăturile din curtea casei mele.

— Desigur. Pentru mine lucrurile sînt cît se poate de limpezi. Spuneţi-mi, totuşi, prinţe, cine a mai fost la dumneavoastră, în afară de marele duce Dimtirii Pavlovici şi de Purişkevici ?

— Nu vă pot răspunde la această întrebare. Ceea ce s-a întîmplat este o bagatelă, însă ea poate lua o

întorsătură serioasă, iar prietenii mei sînt oameni cu familie și cu servici. Nu vreau să sufere pe nedrept.

— Vă sînt foarte recunoscător, prințe, pentru informații, a spus generalul. Mă duc chiar acum la guvernator să-i comunic ceea ce am aflat de la dumneavoastră. Cuvintele dumneavoastră au adus lumină asupra celor întîmplate și vă feresc de orice fel de neplăceri.

L-am rugat pe generalul Grigoriev să-i transmită guvernatorului că aș vrea să-l întîlnesc și că aștept să-mi comunice la ce oră poate să mă primească.

La scurt timp după plecarea generalului am fost chemat la telefon. Mă căuta M.G.

— Ce i-ați făcut lui Grigorii Efimovici ? m-a întrebat.

— Lui Grigorii Efimovici ? Ciudată întrebare.

— Cum ? N-a fost ieri la dumneavoastră ? Atunci unde o fi ? Pentru Dumnezeu, treceți pe la mine imediat. Sînt într-o stare deplorabilă.

Discuția pe care am s-o am cu M.G. se anunța extrem de dificilă. Îmi era prietenă sinceră, avea încredere în mine, nu punea la îndoială nici unul dintre cuvintele pe care le rosteam. Ce îi voi spune acum ? Cum o voi privi în ochi cînd mă va întreba : „Ce i-ați făcut lui Grigorii Efimovici ?"

Mă simțeam, însă, obligat să răspund invitației și peste o jumătate de oră intram în salonul familiei G.

În casă se simțea deruta, fețele tuturor erau transfigurate, ochii plînși. Cum m-a văzut, M. G. s-a repezit spre mine și m-a întrebat profund îngrijorată :

— Pentru Dumnezu, unde este Grigorii Efimovici ? Ce i-aţi făcut ? Se spune că a fost ucis la dumneavoastră şi că chiar dumneavoastră sînteţi ucigaşul.

Am încercat să o calmez povestindu-i, cu lux de amănunte, „istoria" nopţii precedente, în varianta pe care eu însumi o inventasem.

— Ah, ce grozăvie ! Împărăteasa şi Ania sînt convinse că a fost ucis la dumneavoastră şi de către dumneavoastră.

— Telefonaţi chiar acum la Ţarskoe şi rugaţi-o pe împărăteasă să mă primească. Îi voi explica totul. Faceţi asta cît mai repede, am insistat eu.

M.G. a telefonat imediat, iar de la Ţarskoe Selo i s-a răspuns că împărăteasa mă aşteaptă. M-am ridicat. Voiam să ajung cît mai repede la Ţarskoe. M.G. s-a apropiat de mine. Alături de mîhnirea pricinuită de dispariţia lui Rasputin, pe faţa ei îşi făcea acum loc îngrijorarea :

— Să nu vă duceţi la Ţarskoe ! Să nu vă duceţi, m-a implorat. Sînt sigură că vi se va întîmpla ceva... Nu vor crede că sînteţi nevinovat. Acolo toţi sînt într-o dispoziţie îngrozitoare. Şi pe mine sînt supăraţi. Spun că sînt trădătoare. Nu trebuia să telefonez. De ce v-am ascultat ? Am comis o gravă eroare. Ah, Dumnezeule, ce-am făcut ? !

Temerile lui M.G., întreaga ei atitudine faţă de mine relevau un ataşament atît de sincer şi de profund, încît a trebuit să depun mari eforturi pentru a nu recunoaşte, pe loc, totul. Am regretat mult că am min-

ţit-o atunci pe buna şi atît de naiva M. G. M-a consolat doar gîndul că am fost silit să o fac, altă soluţie nu exista.

— Dumnezeu să vă aibă în pază. Mă voi ruga pentru dumneavoastră, mi-a șoptit M. G., privindu-mă cu sfială și făcîndu-și semnul crucii.

Tocmai voiam să ies, cînd sună telefonul. La celălalt capăt al firului era Vîrubova. Anunţa că împărăteasa nu se simte bine și nu putea primi. Dorea să-i trimit în scris ceea ce ştiam despre dispariţia lui Rasputin.

— Slavă Domnului ! Sînt fericită că nu vă veți duce acolo ! a exclamat M. G.

Mi-am luat rămas bun, am ieşit în stradă şi după cîţiva paşi am întîlnit un coleg de la corpul de gardă. Cînd m-a văzut, a venit spre mine în fugă. Era tulburat.

— Felix, ştii noutatea ? Rasputin e mort.

— Nu se poate. Cine l-a ucis ?

— Se spune că la ţigani. Nu se ştie, deocamdată cine.

— Să-i mulţumim Domnului. Numai de-ar fi adevărat.

El şi-a văzut mai departe de drum satisfăcut că am fost primul căruia i-a transmis vestea senzaţională, iar eu m-am întors la palatul socrului meu, să aştept răspunsul guvernatorului.

Răspunsul deja sosise : generalul Balk mă aștepta.

În clădirea guvernatorului era o forfotă de nedescris. Generalul se afla în cabinet, la masa de lucru. Părea îngrijorat.

I-am comunicat că am venit special pentru a limpezi confuzia provocată de vorbele lui Purişkevici. Mă grăbeam să fac aceasta deoarece în seara aceleiaşi zile urma să plec în concediu, în Crimeea, unde mă aştepta familia. Nu puteam rămîne, deci, la Petersburg pentru interogatorii ori pentru alte formalităţi.

Guvernatorul m-a asigurat că mărturiile oferite de mine generalului Grigoriev sînt suficiente şi nu se întrevăd nici un fel de dificultăţi în legătură cu plecarea mea în Crimeea. Se simţea însă dator să-mă prevină că împărăteasa însăşi îi poruncise să întreprindă o percheziţie în casa mea de pe Moika, drept urmare a împuşcăturilor suspecte din timpul nopţii şi a zvonurilor referitoare la implicarea mea în dispariţia lui Rasputin.

— Soţia mea este nepoata suveranului, i-am spus, iar persoanele din familia imperială şi locuinţele lor sînt inviolabile. Nici o măsură nu poate fi luată împotriva lor fără porunca expresă a împăratului.

Guvernatorul a trebuit să admită şi a dat imediat dispoziţii, prin telefon, în vederea anulării percheziţiei. O povară enormă a căzut atunci de pe umerii mei. Îmi era teamă că în cursul nopţii, făcînd ordine în casă, ne scăpaseră unele urme compromiţătoare. De aceea nu puteam accepta cu nici un preţ percheziţia pînă nu verificam totul, cu maximă atenţie, înlăturînd astfel

orice amănunt capabil să sugereze ceea ce se întîmplase.

M-am întors acasă mulţumit că reuşisem să amîn percheziţia. Temerile mele s-au dovedit întemeiate. Controlînd camera de la subsol, în lumina zilei, am găsit cîteva pete cafenii. Mi-am chemat valetul şi am curăţat dn nou întreaga locuinţă. Totul a fost pus la punct într-un timp destul de scurt. Doar în curte, lîngă poartă, se mai vedeau pete mari de sînge. Înlăturarea lor era imposibilă deoarece sîngele pătrunsese adînc în plăcile de piatră. Existenţa acestor pete putea fi explicată prin faptul că tîrîsem cîinele pe treptele de la intrare.

„Dar dacă percheziţia va fi, totuşi, efectuată şi vor lua sînge pentru analiză ? m-am întrebat. Atunci lucrurile puteau căpăta o turnură serioasă."

Urmele de sînge trebuiau ascunse într-un fel sau altul. În acest scop am întins peste ele o vopsea uleioasă, de culoarea pietrei, după care am acoperit treptele cu un strat gros de zăpadă. Ceea ce era de făcut fusese făcut şi organele de anchetă puteau fi orientate pe o pistă falsă.

Pe la ora unu, m-am dus să iau prînzul la marele duce Dimitrii Pavlovici. El mi-a povestit, fără să insiste prea mult asupra detaliilor, cum transportaseră cadavrul lui Rasputin. Cînd s-au întors pe Moika, în automobilul acoperit, m-au găsit în starea de inconştienţă, despre care am amintit deja. Marele duce a avut ideea să rămînă cîtva timp cu toţii, lîngă mine, pentru a mă ajuta să-mi revin. Nu era însă vreme de pierdut — se apropiau zorii. Au înfăşurat cadavrul în

postav, l-au legat strîns cu sfoară și l-au urcat în automobil. Marele duce a trecut la volan, alături de el s-a așezat Suhotin, iar în spate — Purișkevici, doctorul Lazovert și valetul meu. Lîngă podul Petropavlovsk au tras pe dreapta. Nu prea departe se profila ghereta santinelei. Marele duce a oprit motorul și a stins farurile. (Nu voia să atragă atenția santinelei). Erau cu toții atît de tulburați și de nervoși, încît au aruncat cadavrul în copcă fără să-i lege o greutate care să-l tragă la fund, iar odată cu cadavrul au aruncat și șuba și pîslarii lui Rasputin. (Îmbrăcămintea acestuia nu fusese arsă, cum se prevăzuse inițial). Colac peste pupăză, motorul se defectase. Noroc că marele duce l-a reparat repede, a întors automobilul chiar pe lîngă ghereta în care continua să doarmă santinela și a pornit-o spre casă. În încheierea relatării sale, marele duce și-a exprimat opinia că la ora aceea, șuvoiul Nevei transportase deja leșul în apele mării.

La rîndul meu, i-am povestit peripețiile și discuțiile din cursul dimineții.

După amiază a trecut pe la noi locotenentul Suhotin. L-am rugat să-l caute pe Purișkevici și să-l aducă la palat. Seara el pleca pe front, cu trenul său sanitar, eu în Crimeea, iar a doua zi marele duce trebuia să fie la cartierul general. Era necesar, deci, să ne reunim pentru a stabili cum să acționăm în cazul în care unul dintre noi va fi interogat, reținut sau arestat.

Eu aveam foarte puțin timp și, în consecință, m-am hotărît să-i scriu imediat împărătesei. După ce am ter-

minat scrisoarea, i-am citit-o marelui duce. El a acceptat-o. Nu transcriu aici conținutul acestei scrisori deoarece nu doresc să repet explicațiile date generalului Grigoriev. Voi menționa doar că era foarte concisă-și avea caracterul unui memoriu. Și marele duce voia să-i scrie împărătesei, însă sosirea lui Purișkevici și a lui Suhotin l-a împiedicat să-și realizeze intenția.

La această întîlnire am convenit că, în caz de nevoie, vom declara ceea ce declarasem eu generalului Grigoriev, lui M. G., guvernatorului orașului și împărătesei, în scrisoarea pe care i-o trimisesem. Orice s-ar fi întîmplat, orice probe s-ar fi găsit împotriva noastră, trebuia să ne menținem declarațiile.

Prin fapta noastră săvîrșisem primul pas. Cei care știau ce se întîmplă în țară aveau datoria să lupte fățiș pentru eliminarea mentalităților rasputiniste.

Noi eram obligați să rămînem în umbră.

Acestea fiind stabilite, ne-am despărțit.

Eu m-am întors acasă pe Moika. Eram nerăbdător să aflu dacă intervenise ceva nou. Aici mi s-a comunicat că în timpul zilei fuseseră interogați toți oamenii din casă. Aceste interogatorii m-au pus pe gînduri. Mă temeam că voi fi reținut cu tot felul de formalități și nu voi ajunge, de sărbători, în Crimeea. De aceea m-am hotărît să-l vizitez pe Makarov, ministrul justiției și să aflu astfel în ce stadiu se găseau cercetările.

Ca și la guvernatorul orașului, la minister atmosfera era încărcată de emoție. În cabinetul ministrului se afla un procuror care intrase cu puțin înaintea mea.

Procurorul m-a privit cu o curiozitate nedisimulată.

Îl vedeam pentru întîia oară pe ministrul de justiție. Mi-a făcut, chiar din prima clipă, o bună impresie. Era un bătrînel uscățiv, cu părul și barba ca zăpada, figura plăcută și vocea melodioasă. I-am explicat pentru ce venisem și la rugămintea lui am repetat, cu amănuntele de rigoare, povestea știută. Cînd am ajuns la discuția lui Purișkevici cu sergentul, Makarov m-a oprit.

— Îl cunosc bine pe Vladimir Mitrofanovici și știu că nu bea niciodată. Dacă nu mă înșel, este chiar membru al Ligii abstinenților.

— Vă asigur că de data aceasta s-a trădat pe sine, dacă e membru al Ligii abstinenților, cum spuneți, i-am replicat eu. N-a putut să refuze vinul întrucît sărbătoream inaugurarea locuinței și toți l-am rugat să bea cu noi. Însă din cauză că nu era obișnuit cu băutura, cîteva păhărele l-au amețit.

După ce mi-am încheiat explicațiile, l-am întrebat dacă slujitorii mei vor fi feriți de interogatorii și de cine știe ce alte neplăceri. Îngrijorarea lor se datora, de bună seamă, și faptului că eu plecam, chiar în seara acelei zile, în Crimeea.

Ministrul m-a încredințat că, după toate probabilitățile, organele de anchetă se vor limita la interogatoriile deja făcute. În plus, mi-a promis că nu va permite nici un fel de percheziție în casa mea și că nu va lua în seamă zvonurile și clevetilele care circulau prin oraș. La întrebarea dacă pot părăsi Petersburgul,

mi-a răspuns afirmativ şi, conducîndu-mă afabil spre uşă, şi-a exprimat regretul că din pricina unei confuzii aveam atîtea griji şi necazuri.

De la ministerul de justiţie m-am dus la unchiul meu Rodzianko, preşedintele Dumei de Stat. Atît el cît şi soţia sa cunoşteau intenţia noastră de a-l lichida pe Rasputin şi aşteptau, nerăbdători, amănunte. I-am găsit în salon. Erau foarte tulburaţi şi discutau cu voce tare. Mătuşa mea s-a apropiat de mine cu ochii în lacrimi, m-a îmbrăţişat şi m-a blagoslovit, iar Mihail Vladimirovici şi-a exprimat, cu vocea-i tunătoare, deplina lui aprobare. Sinceritatea şi afecţiunea lor mi-au fost ca un balsam. Singur şi departe de ai mei, trăiam clipe chinuitoare, iar atitudinea lor cu adevărat părintească m-a calmat şi m-a îmbărbătat. Nu puteam rămîne mult timp la ei întrucît trenul pleca la ora 9 seara şi nu aveam nimic împachetat. După ce le-am relatat, pe scurt, împrejurările uciderii lui Rasputin, mi-am luat rămas bun şi am plecat.

— Acum noi ne vom retrage şi-i vom lăsa pe alţii să acţioneze, le-am spus. Dea Domnul ca uniţi, ei să poată acţiona asupra suveranului şi să-l facă să înţeleagă situaţia reală cît nu este încă prea tîrziu. Un moment mai prielnic decît acesta nu ne putem imagina.

De la Rodzianko m-am dus la socrul meu, marele duce Aleksandr Mihailovici.

În vestibul, portarul mi-a adus la cunoştinţă că doamna căreia îi fixasem o întîlnire, la ora 7, mă aştepta. Nu fixasem nici o întîlnire şi nu aşteptam nici o doamnă. Vizita aceasta inopinată mi s-a părut bi-

zară, drept care l-am rugat pe portar să-mi descrie înfățișarea ei. Am aflat astfel că era îmbrăcată în negru, iar fața nu i se distingea deoarece era ascunsă sub un voal. Presimțind că ceva nu e în ordine, am intrat în dormitor și de acolo am cercetat-o pe misterioasa vizitatoare, prin ușa întredeschisă. Mare mi-a fost uimirea cînd am descoperit în ea pe una dintre admiratoarele înfocate ale lui Rasputin. Am chemat portarul și i-am dat dispoziție să-i comunice nechematei vizitatoare că mă voi întoarce acasă abia seara, foarte tîrziu. Mi-am împachetat apoi lucrurile și m-am dus să servesc masa.

Pe scară, urcînd spre sufragerie, l-am întîlnit pe ofițerul englez Oswald Reiner, un prieten al meu. Știa totul și se temea pentru mine. L-am asigurat că, deocamdată, nu are de ce să-și facă griji.

La masă au participat cei trei frați mai mari ai soției mele care plecau împreună cu mine în Crimeea, englezul Stewart, mentorul lor, S.D. Evreinova, domnișoara de onoare a marei ducese Ksenia Aleksandrovna, Reiner și alte cîteva persoane. În afară de prințul Feodor Aleksandrovici și de Reiner, nici unul dintre cei prezenți nu era la curent cu complotul nostru. Toți erau impresionați de dispariția misterioasă a lui Rasputin și colportau zvonurile cele mai fanteziste, care circulau prin oraș. Unii nu credeau în moartea „starețului" și afirmau că trăiește și că tot ce se discută e doar o născocire. Alții, menționînd „surse demne de încredere" și chiar martori oculari, susțineau că Rasputin a fost ucis în timpul unui chef, la țigani. În sfîrșit, cîțiva afirmau răspicat că Rasputin fusese ucis în casa mea

şi că eu sînt unul dintre autorii asasinatului. Cei mai puţin creduli considerau că nu e plauzibil ca eu însumi să fi participat direct la omor, dar erau încredinţaţi că ştiam absolut totul. În consecinţă, îmi puneau tot felul de întrebări şi mă priveau cu ochi iscoditori, în speranţa că vor citi pe faţa mea ceea ce nu voiam să le mărturisesc. Eu, însă, eram calm şi mă bucuram ca toţi ceilalţi de eveniment, ceea ce făcea ca suspiciunile lor să se risipească treptat.

Cît timp a durat masa, telefonul a sunat fără contenire deoarece, în oraş, dispariţia lui Rasputin era legată, după cum spuneam, de numele meu. Telefonau rude, cunoscuţi, membri ai Dumei de Stat, reprezentanţi şi directori ai unor întreprinderi. Aceştia din urmă declarau că muncitorii lor erau hotărîţi să mă ocrotească. Le răspundeam tuturor că zvonurile referitoare la participarea mea la uciderea lui Rasputin sînt false şi că sînt complet străin de această chestiune.

Pînă la plecarea trenului mai rămăsese doar o jumătate de oră. Am spus la revedere celor prezenţi şi am pornit, cu automobilul, spre gară. Alături de mine se aflau fraţii soţiei mele, prinţii Andrei, Feodor şi Nichita, precum şi Stewart şi Reiner. Apropiindu-ne de gară am observat că pe treptele de la intrare erau foarte mulţi poliţişti. Faptul m-a surprins. „Nu cumva a fost emis ordinul arestare ?" m-am gîndit. Am coborît din automobil şi am început să urcăm scările. Cînd am ajuns în dreptul colonelului de poliţie, acesta s-a apropiat de mine şi, cu o voce extrem de emoţionată a rostit ceva imposibil de înţeles.

— N-aţi putea vorbi ceva mai clar şi mai tare, domnule colonel ? i-am spus. Aşa nu înţeleg nimic.

Şi-a revenit puţin şi a zis cu glas tare :

— Din ordinul înălţimii sale, vi se interzice plecarea din Petersburg. Trebuie să vă întoarceţi la palatul marelui duce Aleksandr Mihailovici şi să rămîneţi acolo pînă la noi dispoziţii.

— Regret foarte mult, însă lucrul acesta nu-mi convine deloc, i-am spus şi întorcîndu-mă spre însoţitorii mei le-am repetat înalta poruncă.

Arestarea mea i-a impresionat profund. Prinţii Andrei şi Feodor au decis că vor rămîne cu mine. Prinţul Nichita urma să plece, totuşi, însoţit de mentorul său. I-am condus pe cei care plecau. Poliţiştii ne-au însoţit pas cu pas, ca şi cum s-ar fi temut că voi urca în tren şi voi pleca şi eu. Cortegiul nostru constituia un spectacol insolit. Din această pricină, trecătorii aflaţi pe peron se opreau şi ne priveau cu vădită curiozitate. Am intrat în vagon, să discut cu prinţul Nichita. Poliţiştii s-au impacientat. I-am calmat, spunîndu-le că nu intenţionez să dispar. Voiam doar să-mi iau rămas bun de la cei care plecau. Trenul s-a pus în mişcare, iar noi ne-am întors la automobil.

„E straniu să te simţi arestat, gîndeam pe drumul spre casă. Ce se va întîmpla acum cu mine ?“

Cei de acasă au fost uimiţi de întoarcerea noastră şi nu se puteau dumiri ce voia să însemne aceasta.

Întîmplările zilei mă obosiseră peste măsură şi ajuns în camera care îmi era rezervată m-am întins să mă

odihnesc. La rugămintea mea au rămas cu mine prințul Feodor și Reiner. Amîndoi erau neliniștiți de ceea ce va urma. În timp ce discutam, în cameră a intrat prințul Andrei și ne-a anunțat sosirea marelui duce Nikolai Mihailovici.

Vizita acestuia, la o oră atît de tîrzie, nu mă încînta. Venise, desigur, să afle chiar de la mine cum stăteau lucrurile, însă eu eram obosit, voiam să dorm, nu aveam chef de vorbă.

Marele duce Nikolai Mihailovici reunea în caracterul său contradicții surprinzătoare. Istoric apreciat, om cu o vastă cultură și cu gîndire independentă, el adopta uneori în discuții un ton exagerat de glumeț și de volubil și obișnuia să flecărească îndelung despre ceea ce s-ar fi cuvenit să tacă. Avea concepții liberale și era conștient de pericolul pe care îl reprezenta Rasputin pentru Rusia. Criticase cu asprime stările negative din societate, fapt pentru care fusese surghiunit o vreme la moșia sa Grușevka, din gubernia Herson.

Abia închiseseră ușa prințul Feodor și Reiner, că a și intrat în cameră marele duce Nikolai Mihailovici.

— Hai, povestește, ce boacăne ai făcut ? mi s-a adresat el imediat.

Mi-am confecționat la repezeală o mină mirată și l-am întrebat :

— Și dumneata crezi balivernele acelea ? Totul nu-i decît o eroare, o confuzie în care nu am nici un amestec.

— Asta s-o spui altora, nu mie. Știu totul. Chiar și

numele doamnelor care au fost la petrecerea de pe Moika.

Aceste ultime cuvinte îmi arătau că nu știa, de fapt, nimic. Se prefăcea că este bine informat pentru a mă prinde mai ușor. I-am povestit și lui cunoscuta istorie despre petrecere, fără să omit, evident, cîinele împușcat.

Credeam că povestea mea i-a părut verosimilă. La plecare mi-a zîmbit, totuși, cu neîncredere și vizibil indispus că nu aflase nimic. După plecarea lui au revenit în cameră prinții Feodor și Andrei și Reiner. Le-am spus că a doua zi dimineață mă voi muta la palatul Serghievski al marelui duce Dimitrii Pavlovici, pentru a fi împreună pînă la clarificarea situației. Am stabilit apoi ce anume trebuiau să răspundă în cazul în care vor fi interogați. Mi-au făgăduit că vor proceda întocmai, după care au ieșit. Multă vreme n-am putut să dorm. Întîmplările din noaptea precedentă se succedau obsesiv prin fața ochilor mei, gîndurile mă asaltau fără contenire.

* * *

A doua zi, dimineața, m-am mutat la palatul Serghievscki. Marele duce Dimitri Pavlovici a fost foarte mirat cînd m-a văzut. Știa că plecasem în Crimeea. L-am anunțat că fusesem arestat și că hotărîsem să mă mut la el ca urmare a împrejurărilor complicate și a posibilității unor represalii împotriva noastră. I-am

spus, de asemenea, cu cine mă întîlnisem și ce discutasem. La rîndul său, marele duce mi-a descris în amănunt cum își petrecuse ziua precedentă. Între altele mi-a spus că seara fusese la Teatrul Mihailovski, dar plecase repede întrucît cineva l-a prevenit că publicul intenționa să-l ovaționeze. Întors acasă, a aflat că la Țarskoe Selo era considerat unul dintre participanții la uciderea lui Rasputin. I-a telefonat imediat împărătesei, rugînd-o să-l primească, însă ea a refuzat categoric.

Am mai stat cîtva timp de vorbă, apoi am trecut în camera mea, am trimis după ziare și m-am apucat să le citesc pentru a afla ecourile stîrnite de evenimentul petrecut. N-am găsit nimic în afară de un anunț lapidar : „În noaptea de 16 spre 17 decembrie a fost ucis stareţul Rasputin."

În jurul orei 13, în timp ce serveam masa, a telefonat generalul aghiotant Maksimovici, comandantul marelui cartier general și l-a anunțat pe marele duce că este arestat din ordinul împărătesei și că i se interzice să părăsească palatul. Totodată, generalul i-a promis că va veni curînd pentru a-i oferi explicații suplimentare.

— Felix, sînt arestat din dispoziția împărătesei, mi-a spus dezolat marele duce. Ea nu are, însă, nici un drept în acest sens. Numai suveranul poate ordona să fiu arestat.

În timp ce discutam această chestiune, a sosit generalul Maksimovici. A fost condus în cabinet, iar cînd

marele duce a intrat acolo, generalul l-a întîmpinat cu următoarele cuvinte :

— Maiestatea sa roagă pe alteța voastră să nu părăsească palatul.

— Asta ce vrea să însemne ? Arestarea mea ?

— Nu, nu e vorba de arestare. Maiestatea sa insistă doar ca dumneavoastră să nu părăsiți palatul.

Marele duce i-a replicat cu asprime :

— Sînt încredințat că aveți ordin să mă arestați. Comunicați, vă rog, suveranei că mă supun voinței sale.

L-a salutat apoi pe general și a ieșit din cabinet.

În cursul zilei, marele duce a fost vizitat, pe rînd, de membrii casei imperiale, care se aflau la Petersburg. Erau cu toții indignați de arestarea acestuia și de abuzul de putere al împărătesei, care poruncise să fie frustrat de libertate un membru al familiei suveranului doar pe baza presupunerii că ar fi participat la uciderea lui Rasputin.

În aceeași zi, marele duce a primit o telegramă de la marea ducesă Elizaveta Feodorovna, din Moscova, în care numele meu era asociat cu dispariția „stareţului". Cunoscînd relațiile mele prietenești cu marele duce și neimaginîndu-și că și el participase la complot, marea ducesă îl ruga să-mi transmită că se roagă pentru mine și că binecuvîntează fapta mea îndrăzneață.

Această telegramă ne-a discreditat enorm. Protopopov o interceptase, trimisese o copie împărătesei, iar

ea a conchis că la complot participase şi marea ducesă Elizaveta Feodorovna.

Telefonul suna fără întrerupere. Cel mai insistent era marele duce Nikolai Mihailovici, care ne comunica veşti dintre cele mai neverosimile. Mai mult încă, a trecut de cîteva ori pe la noi, pretinzînd că ştie totul, că ne este chiar complice şi sperînd că ne vom deconspira într-un fel sau altul. Nesatisfăcut de discuţiile telefonice şi de vizitele repetate, el spera să afle cîte ceva căutînd cadavrul lui Rasputin. În acest scop îşi îmbrăca şuba, îşi ridica gulerul pentru a nu fi recunoscut şi hoinărea cu o birjă prin insule, doar, doar va da peste vreo urmă.

Cu prilejul uneia dintre vizite ne-a înştiinţat că împărăteasa era convinsă de vinovăţia noastră şi considera că trebuie să fim împuşcaţi imediat. Noroc că mulţi dintre cei care se aflau în anturajul ei o împiedicau să ia o asemenea decizie. Chiar şi Protopopov o sfătuise să aştepte întoarcerea suveranului de la cartierul general. I se expediase deja o telegramă şi era aşteptat să sosească dintr-o clipă în alta.

În ziua în care marele duce Nikolai Mihailovici ne-a înştiinţat despre aceasta, M.G. mi-a transmis o veste la fel de alarmantă : se pregătea un atentat împotriva noastră şi ne sfătuia să luăm măsuri de precauţie. Cunoştea faptul întrucît asistase, în locuinţa lui Rasputin, la jurămîntul de răzbunare făcut de 20 dintre cei mai înfocaţi discipoli ai acestuia.

A fost o zi foarte obositoare și ne-am bucurat cînd ultimii vizitatori au părăsit palatul.

Rămași singuri, am putut să discutăm din nou pe îndelete, ne-am împărtășit unul altuia opiniile. Nu-l văzusem niciodată pînă atunci pe marele duce Dimitrii Pavlovici atît de franc și de cordial. Întîmplările oribile prin care trecuse lăsaseră urme adînci în sufletul lui sensibil, iar eu eram fericit că mă aflam lîngă el în momentele acelea grele și luam asupra-mi o parte din singurătatea și din grijile care îl hărțuiau.

* * *

A doua zi, pe 19 decembrie, suveranul a sosit la Țarskoe Selo.

Cei care se aflau în apropierea sa au mărturisit că vestea morții lui Rasputin i-a prilejuit o bucurie imensă, cum nu mai trăise de la începutul războiului. Era evident că el însuși credea că prin dispariția „starețului" vor cădea cătușele pe care le purta și de care altfel nu avea puterea să se elibereze. Dar, abia ajuns la Țarskoe Selo, dispoziția lui sufletească s-a schimbat brusc, el căzînd din nou și total sub influența celor din preajmă.

Ca și mai înainte, în oraș circulau sumedenie de zvonuri. Ele constituiau hrana zilnică a întregii societăți, de sus pînă jos, erau crezute și provocau neliniște.

Vestea apropiatei noastre execuții ajunsese la muncitorii marilor uzine și stîrnise o intensă agitație. În

adunările lor ei au hotărît să ne răpească și să ne ascundă la loc sigur.

Deși ne aflam în stare de arest și, oficial, doar membrii familiei aveau permisiunea să ne viziteze, mulți dintre prieteni și cunoscuți izbuteau să se strecoare pînă la noi. Veneau, de asemenea, ofițeri din regimente și ne asigurau că unitățile lor erau gata să ne apere cu îndîrjire. Se găseau încă sub puternica impresie a evenimentului petrecut și-i propuneau marelui duce planuri hotărîte de acțiune, pe care, acesta, desigur, nu le putea accepta.

Înainte de prînz și-a făcut apariția marele duce Nikolai Mihailovici și ne-a anunțat că leșul lui Rasputin fusese găsit într-o copcă, lîngă podul Petrovski.

Seara ne-a vizitat din nou generalul Maksimovici. Aducea știrea că marele duce era arestat din ordinul suveranului.

Pe la trei noaptea am fost treziți și anunțați că în palat se aflau persoane suspecte, care pătrunseseră pe ușa din spate. Susțineau că fuseseră trimise să păzească palatul. Nu aveau, însă nici un act doveditor, drept care le-am evacuat imediat și am instalat la toate intrările slujitori de-ai noștri.

În ziua de 20, la ceai, s-au adunat iarăși aproape toți membrii familiei imperiale. S-a discutat, firește, despre arestarea marelui duce, considerată, în unanimitate, drept un eveniment de primă importanță în viața statului. Nimeni nu se gîndea că existau probleme

mult mai serioase, că de hotărîrile pe care le lua suveranul în acele zile depindeau soarta țării și deznodămîntul războiului, care nu putea fi victorios fără unitatea desăvîrșită dintre puterea supremă și popor.

O parte din zi ne-am petrecut-o în compania generalului Laiming, fostul mentor al marelui duce Dimitrii Pavlovici. El ne-a povestit împrejurările în care a fost găsit și scos din Neva cadavrul lui Rasputin.

Pentru anchetarea „cazului Rasputin" fusese desemnat colonelul Glohaciov, șeful secției pază. Acesta i-a comunicat procurorului curții de apel din Petersburg că în urma cercetărilor efectuate a fost găsit pe podul Petrovski un „pîslar nr. 11, de culoare neagră, cu pete de sînge proaspăt." Pîslarul a fost dus la locuința lui Rasputin, iar oamenii casei l-au recunoscut. Pe lîngă aceasta, se constatase că zăpada de pe pod era bătătorită de cizme și de pneuri de automobil. Astfel, conchidea colonelul Glohaciov, firul care putea elucida asasinatul nu trebuia căutat pe Moika, la numărul 94, ci pe podul Petrovski, în capătul celălalt al orașului. În urma acestui raport, cercetările au avut ca obiect podul Petrovski. La ele au participat înalți reprezentanți ai cercurilor judiciare și administrative. E suficient să menționez funcțiile pe care le dețineau pentru a înțelege ce importanță avea Rasputin și ce „catastrofă" reprezenta moartea lui atît pentru guvern, cît și pentru suverani. După cum glăsuiește raportul, la cercetarea podului au luat parte „demnitari superiori

din Ministerul de Justiție, în frunte cu ministrul, procurorul curții de apel, adjunctul procurorului, anchetatorul judiciar pentru cazuri deosebit de grave și reprezentantul Ministerului de interne..."

Toți acești înalți demnitari au depus o rîvnă imensă pentru rezolvarea cazului pe care îl investigau. Au fost interogați santinela de pe pod, paznicii de la berăria din apropiere, paznicii Asociației teatrale imperiale a artiștilor pensionari... Interogatoriile n-au dus la nici un rezultat. Au cercetat din nou podul și au găsit încă o probă a asasinatului : bucăți de rogojină cu urme de sînge. Atenția le-a fost atrasă de faptul că pe o mică porțiune a balustradei zăpada fusese curățată, ceea ce sugera că acolo stătuse un obiect oarecare. Această constatare le-a întărit anchetatorilor ideea că asasinatul s-a produs pe podul Petrovski, un loc izolat, la periferia orașului și nu pe Moika.

Existau și alte motive care i-au determinat pe anchetatori să susțină o astfel de supoziție : în timpul transportului — considerau ei — cadavrul ar fi trebuit să lase urme de sînge pe străzi. În oraș nu se găsise, însă, nici o picătură, deși fusese cercetat cu minuțiozitate. Al doilea motiv era legat de pîslarul găsit pe pod : era greu de presupus că înainte de a fi transportat de la locul crimei leșul fusese îmbrăcat cu atîta meticulozitate, încît n-au fost omiși nici pîslarii înalți, de iarnă.

Anchetatorii își imaginaseră, probabil, următorul scenariu : Rasputin fusese ucis pe pod, trupul lui stă-

tuse cîtva timp pe balustradă, apoi a fost aruncat în copca aflată exact în dreptul locului în care se găsiseră bucățile de rogojină pătate de sînge, iar zăpada de pe balustradă lipsea.

Au fost chemați grabnic cîțiva scafandri. Timp de două ore și jumătate aceștia au explorat adîncurile fluviului fără nici un rezultat. După părerea lor, torentul Nevei, deosebit de iute în acel loc, dusese cadavrul, pe sub gheață, departe de podul Petrovski. Gerurile puternice i-au obligat pe anchetatori să suspende cercetările. Podul a fost încercuit și lîngă balustradă — instalată o santinelă.

Unul dintre gardienii poliției fluviale a observat, cu totul întîmplător, la marginea unui ochi de apă, mîneca unei șube de castor, prinsă în gheață. Gardianul l-a anunțat pe comandantul poliției fluviale, iar acesta a ordonat să fie tăiată gheața în locul respectiv. După numai un sfert de oră, din apă a fost scos cadavrul lui Rasputin, care zăcuse în albia fluviului, la aproximativ 30 de stînjeni de podul Petrovski. Era învelit într-un strat de gheață atît de gros, încît nu i se distingeau trăsăturile feței. Abia după ce cămașa de gheață a fost înlăturată anchetatorii au putut să vadă chipul desfigurat al lui Rasputin : capul spart în cîteva locuri, părul smuls ici-colo (probabil, în cădere se lovise de marginea dură a copcii), barba, încă înghețată, lipită de îmbrăcăminte, un ochi vînăt, pe obraji și pe piept cheaguri de sînge... Mîinile și picioarele îi erau legate cu

sfoară. Degetele mîinii drepte încremeniseră strînse în pumn.

Anchetatorii au întocmit obșnuitul proces-verbal, după care cadavrul a fost dus într-o magazie de lemn, de pe mal, și acoperit cu o rogojină.

Între timp sosiseră la fața locului ministrul de interne Protopopov, comandantul districtului militar Petersburg, șeful secției de pază și alți demnitari din administrația orașului. Procuratura a primit dispoziție să alcătuiască un raport detalilat, în care să descrie aspectul exterior al cadavrului și împrejurările în care a fost descoperit. Procurorul adjunct Galkin, căruia îi revenea această misiune, și-a mutat provizoriu biroul într-o casă particulară din apropierea podului.

Însoțite de înalții demnitari prezenți, organele de anchetă s-au îndreptat, pe la ora 11, spre magazia de lemn și au început examinarea minuțioasă a cadavrului.

Răposatul a fost dezbrăcat. Pe trup i s-au descoperit două răni provocate de o armă de foc : una în regiunea pieptului, în dreptul inimii, alta în gît. Medicii au considerat ambele răni mortale.

Chemată la locul în care se afla cadavrul, servitoarea lui Rasputin și-a recunoscut numaidecît stăpînul, domiciliat în strada Gorohovaia nr. 64 pînă în noaptea de 16 decembrie, cînd dispăruse fără urmă.

La ora 12, lîngă trupul lui Rasputin au fost acceptate cele două fiice ale sale și sublocotenentul Paphadze, logodnicul uneia dintre ele. Fiicele au cerut ca trupul

neînsuflețit să fie transportat la locuința lor, dar autoritățile s-au opus.

Vestea că trupul lui Rasputin a fost găsit s-a răspîndit cu repeziciune în oraș și curînd, spre podul Petrovski a început un adevărat pelerinaj de trăsuri și automobile. Din dispoziția autorităților, nimeni n-a avut acces în magazia în care zăcea cadavrul.

Apoi răposatul a fost fotografiat de două ori — îmbrăcat și dezbrăcat — și așezat într-un sicriu din lemn de brad.

Sforile de la mîini și de la picioare, șuba de castor și alte obiecte au fost împachetate, sigilate și anexate dosarului, drept probe materiale.

După-amiază, Rasputin a fost dus la azilul de bătrîni „Cesmenski", pentru autopsie. Însă cu mult timp înainte, întreaga zonă fusese înconjurată de un puternic detașament de polițiști, călări și pedeștri.

Autopsia a durat pînă la 1 noaptea, s-a desfășurat în prezența acelorași înalți demnitari și a fost efectuată de unul dintre profesorii Oficiului judiciar al Academiei militare de medicină, asistat de cîțiva medici ai poliției. Cu acest prilej, pe lîngă cele două răni provocate de gloanțe, pe trup i-au fost descoperite numeroase vînătăi, iar în stomac o masă vîscoasă de culoare cenușie. Analiza acesteia nu s-a mai făcut deoarece împărăteasa a dat dispoziție ca autopsia să fie oprită. Nu se cunosc celelalte ordine ale împărătesei. Se știe, însă, că în jurul orei 2 noaptea, generalul Grigoriev a

solicitat să-i fie trimis la azil un automobil. Cam la aceeași oră, în camera mortuară a fost adus un alt sicriu, de stejar. Trupul lui Rasputin a fost depus în el și expediat, cu automobilul, într-o direcție necunoscută.

* * *

Spre uimirea marelui duce Dimitrii Pavlovici și a mea, pe 21 decembrie, seara, în palatul Serghievski a apărut un grup de soldați. Ni s-a explicat că era o gardă trimisă de autoritățile militare, din ordinul primului ministru, care aflase că discipolii lui Rasputin pregăteau un atentat împotriva noastră.

Concomitent cu această gardă, a încercat să pătrundă în palat o „pază" de o cu totul altă factură. La generalul Laiming, care locuia cu noi, la Serghievski, s-a prezentat un agent de la secția de pază, trimis, chipurile, de ministrul de interne Protopopov. Agentul i-a raportat că ministrul deținea informații potrivit cărora viața marelui duce Dimitrii Pavlovici se afla în pericol și din această cauză ordonase agenților săi să păzească palatul.

Auzind aceasta, marele duce a afirmat că nu are nevoie de protecția lui Protopopov și l-a rugat pe generalul Laiming să ceară agenților respectivi documentele care puteau confirma că sînt trimiși, într-adevăr, de Ministerul de interne. Nu posedau astfel de documente, drept care au fost imediat scoși din palat. Faptul nu i-a împiedicat să ne păzească de afară și să observe cine intra sau ieșea din palat.

Nemulțumiți doar cu urmărirea din exterior, adepții lui Rasputin au făcut noi tentative de a ajunge la noi. La primul etaj al palatului, legat de încăperile de jos printr-o scară în spirală (marele duce ocupa parterul), fusese amenajată o infirmerie ruso-engleză. Sub pretextul vizitării răniților au început să urce acolo indivizi dubioși, din clica lui Rasputin. Sora principală a infirmeriei, lady Sibel Grey, ne-a sfătuit să blocăm circulația pe scară și să instalăm o santinelă, ceea ce am și făcut.

Trăiam ca într-o cetate asediată și din acest motiv aveam impresia că urmărim evenimentele de foarte departe. Citeam ziarele, ascultam relatările și conversațiile celor care ne vizitau. Fiecare își expunea opiniile și aprecierile personale despre ceea ce se întîmpla. Adesea observam la ei teama de orice inițiativă curajoasă, tendința de a a aștepta pasivi ziua de mîine. Oameni care aveau posibilitatea de a acționa se retrăgeau timorați, deschizînd astfel calea forțelor oarbe ale destinului, ca și cum doar ele trebuiau să decidă soarta țării. Chiar și cei care își slujeau patria cu loialitate confereau acestei îndatoriri limite înguste, de serviciu, în cadrul ministerelor ori departamentelor de care aparțineau. În rîvna lor mioapă și servilă ei nu erau conștienți de importanța momentului, nu se încumetau să-și depășească limitele precis stabilite ale atribuțiilor curente. Își exprimau devotamentul față de țar prin supunerea totală și prin dorința de a-i fi pe plac și se temeau că se vor compromite grav dacă prin atitudinea lor vor încerca o cît de mică opoziție.

Fatalist convins, definitiv încredinţat de inutilitatea luptei împotriva destinului, împăratul Nicolae al II-lea era torturat, spre sfîrşitul domniei, nu numai de eşecurile sale politice, ci şi de atmosfera maladivă care îl înconjura. Pentru a-i trezi suveranului spiritul de iniţiativă şi voinţa de a acţiona era necesar ca forţe puternice şi bine organizate să se opună cercului vicios care se afla mereu în preajma sa.

Cine să alcătuiască, însă, aceste forţe puternice şi bine organizate ? Unde se aflau, oare, oamenii aceia capabili să renunţe, să uite, chiar, interesele şi calculele lor personale ?

Anii scurşi sub influenţa lui Rasputin, încărcaţi de intrigi subterane, contaminaseră grav cercurile suspuse, sădiseră în conştiinţe neîncrederea, otrăviseră cu scepticism şi suspiciune chiar şi pe cei mai curaţi şi mai buni. Unii se temeau să ia hotărîri importante, iar alţii nu mai credeau în nimic sau, pur şi simplu, refuzau să se mai gîndească la ceva...

După ce ne petreceam vizitatorii rămîneam numai cu marele duce, rememoram ceea ce auzisem în cursul zilei — discuţii, zvonuri, fapte — şi ne împărtăşeam reciproc impresiile. Concluziile la care ajungeam erau dintre cele mai triste. Constatam cu stupoare că speranţele care ne întăriseră hotărîrea de a-l ucide pe Rasputin şi ne dăduseră puterea de a traversa noaptea de coşmar din 16 spre 17 decembrie, se spulberau una cîte una.

Citeam în memorie, pagină după pagină, ca într-o carte, tot ce trăisem în ultima vreme : cunoştinţa cu Rasputin, ideea de a-l ucide întărindu-se treptat, jocul chinuitor de-a „prietenia“ cu un om atît de respingător, minciuna la care am fost silit să apelez şi încordarea nervoasă, aproape inumană, căreia a trebuit să-i fac faţă pentru a suporta pînă la capăt rolul pe care singur mi-l asumasem.

Cîtă naivitate juvenilă exista în mine şi în noi toţi, dacă eram capabili să credem că vom putea stîrpi răul printr-o singură lovitură !

Ni se păruse că Rasputin era o banală excrescenţă a cărei extirpare avea darul de a readuce normalitatea la locul ei şi nu voiam să credem că „stareţul“ reprezenta, de fapt, o tumoare malignă, cu rădăcinile înfipte adînc în toate straturile societăţii şi care — iată ! — îşi continua acţiunea distructivă chiar şi după ce fuseseră luate măsuri extreme. Dar şi mai trist ar fi dacă am considera că apariţia lui Rasputin n-a fost o întîmplare nefericită, ci rezultatul firesc al procesului de descompunere a societăţii noastre.

Fapt este că în zilele în care eram arestaţi în palatul Serghevski am înţeles cît de greu e să întorci mersul istoriei, chiar în condiţiile existenţei celor mai sincere năzuinţe şi a celor mai fierbinţi disponibilităţi pentru sacrificiu.

Cu toate acestea, noi şi atunci continuam să sperăm că în cele din urmă binele va învinge.

La fel gîndea ţara întreagă. Un autentic avînt patriotic se simţea pretutindeni. Ziarele publicau articole

entuziaste, care considerau dispariţia lui Rasputin „eradicarea răului ce a năpăstuit Rusia." Se putea lesne observa că — măcar în acest caz — vocea presei oglindea cu fidelitate opinia generală. Din nefericire, această superbă libertate a presei a fost de scurtă durată. După numai trei zile, printr-o dispoziţie specială, tuturor ziarelor li s-a interzis să mai publice vreun cuvînt despre Rasputin. Opinia publică a continuat, totuşi, să se exprime folosind alte mijloace.

Străzile Petersburgului aveau un aspect sărbătoresc. Trecătorii se opreau unii pe alţii fericiţi, se salutau şi se felicitau chiar dacă atunci se vedeau pentru prima oară. Lîngă palatul marelui duce Dimitrii Pavlovici şi lîngă locuinţa mea de pe Moika, oamenii îngenuncheau şi îşi făceau cruce. În bisericile din întregul oraş s-au ţinut slujbe de mulţumire, în teatre publicul cînta cu înflăcărare imnul naţional, în casele particulare, la întrunirile ofiţereşti, în restaurante se toasta în sănătatea noastră. În pofida măsurilor severe prin care autorităţile voiau să ne izoleze complet de lumea exterioară, primeam sute de scrisori şi mesaje emoţionante. Ni se scria de pe front, din oraşe şi sate, din fabrici şi uzine, ne scriau oameni simpli şi organizaţii obşteşti.

Primeam, însă, şi scrisori în care admiratorii lui Rasputin jurau să răzbune asasinarea acestuia şi ne ameninţau cu moartea.

Marea ducesă Maria Pavlovna Jr., care venise din Pskov, unde se afla statul major al frontului de nord.

ne-a spus că moartea lui Rasputin a provocat, în armată, un imens entuziasm și a reînviat speranța că împăratul va zdrobi clica de șarlatani și va chema în anturajul său oameni loiali și devotați.

În una din zilele acelea m-a chemat la el A. F. Trepov, președintele Consiliului de miniștri. Îmi pusesem mari speranțe în această întîlnire, dar ea mi-a provocat o adîncă deziluzie. Mă chemase din porunca suveranului, care voia să afle cu orice preț cine l-a ucis pe Rasputin.

A. F. Trepov m-a întîmpinat cu multă amabilitate, a menționat că-mi cunoaște foarte bine părinții și m-a rugat să nu văd în el o persoană oficială, ci un vechi prieten al familiei mele.

— M-ați chemat din ordinul împăratului ? l-am întrebat.

El a dat afirmativ din cap.

— Prin urmare tot ce vă voi spune va fi comunicat maiestății sale ?

— Bineînțeles. Nu pot să-mi mint suveranul.

— Să presupunem că l-aș fi ucis pe Rasputin. Considerați că în aceste condiții voi recunoaște ? Sau că voi dezvălui numele celor vinovați, dacă le-aș cunoaște? Transmiteți, vă rog, maiestății sale că persoanele care l-au lichidat pe Rasputin au avut un singur scop — să salveze tronul și țara de la pieire. Permiteți-mi să vă întreb, la rîndul meu : e posibil ca autoritățile să-și piardă timpul căutînd ucigașii lui Rasputin, acum cînd fiecare minut este prețios și ne aflăm, cu certitudine,

în fața ultimei șanse de a salva situația ? Cunoașteți, sper, ce mare importanță acordă întreaga Rusie lichidării acestui escroc notoriu și ce entuziasm a trezit pretutindeni evenimentul. Guvernul alcătuit sub influența lui Rasputin este total dezorientat, iar în ceea ce-l privește pe suveran, eu sînt convins că în adîncul sufletului se bucură de cele petrecute și așteaptă să-l ajutăm.

Primul ministru m-a ascultat cu atenție și mirare.

— Spuneți-mi, prințe — mi s-a adresat el deodată — de unde aveți atîta prezență de spirit și atîta pricepere de a vă stăpîni ?

Nu i-am răspuns nimic. Nici el n-a mai rostit nici un cuvînt.

* * *

Situația marelui duce Dimitrii Pavlovici și a mea rămînea în continuare, neclară. La Țarskoe Selo aveau loc consfătuiri interminabile privitoare la ceea ce urma să se întîmple cu noi.

La 21 decembrie s-a întors la Petersburg marele duce Alexandr Mihailovici, tatăl soției mele. Părăsise Kievul, unde se afla în calitate de comandant al unităților ruse de aviație, deoarece auzise despre pericolul care ne amenința. A venit imediat la palatul Serghievski, după care s-a dus la Țarskoe Selo, cu intenția de a înlătura primejdia ce plana asupra noastră.

În urma întrevederii lui cu suveranul, a fost emis ordinul ca marele duce Dimitrii Pavlovici să plece ne-

întîrziat în Persia şi să se pună la dispoziţia comandantului de armată, generalul Baratov. Ca însoţitori i-au fost stabiliţi fostul său mentor, generalul Laiming şi contele Kutaisov, ofiţer în garda ţarului.

Pe la 11 seara s-a înfăţişat guvernatorul oraşului şi i-a comunicat că va pleca chiar în noaptea aceea, la ora 2.

În ceea ce mă priveşte, s-a hotărît să fiu surghiunit la moşia mea Rakitnoe, din gubernia Kursk. Trenul meu pleca la 12 noaptea. Drept însoţitori mi-au fost desemnaţi căpitanul Zencikov, profesor la corpul de gardă şi Ignatiev, comandantul adjunct al secţiei de supraveghere. Ambii primiseră, de la Protopopov personal, dispoziţia de a mă ţine, pînă la destinaţie, într-o izolare totală.

M-am despărţit greu de marele duce. Prin ceea ce trăisem şi gîndisem împreună, cele cîteva zile de arest valorau cîţiva ani. Cîte vise urziserăm şi cîte speranţe am înmormîntat amîndoi! Soarta ne silea acum să ne despărţim şi nu ştiam cînd ne vom reîntîlni şi în ce împrejurări.

La ora unsprezece şi jumătate a venit marele duce Aleksandr Mihailovici şi m-a dus la gară.

Peronul era înţesat de poliţişti, trecătorii ocazionali nu aveau voie să se apropie. La despărţire, socrul meu mi-a şoptit că a doua zi va pleca şi el din Petersburg şi că mă va ajunge pe drum.

Am urcat în vagon cu un sentiment apăsător... În gară a răsunat al treilea semnal, locomotiva a fluierat

strident, peronul a plutit o vreme uşor, pe lîngă tren, apoi a dispărut. Curînd nu s-a mai zărit nici Petersburgul.

Dincolo de geam noaptea de iarnă era compactă, cîmpia dormea sub zăpadă.

Eram singur cu gîndurile care mă copleşeau, acompaniate de zgomotul monoton al roţilor, singur în vagonul care mă ducea prin noaptea pustie...

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ
Lector : ANGELA MARTIN
Tehnoredactor : FLORICA PREDA

Bun de tipar : 4 XII 1991
Coli de tipar : 9
Apărut : 1991

Tiparul executat sub comanda nr. 10 115
Regia Autonomă a Imprimeriilor
Imprimeria „CORESI" București
România

133+
2 T.L.
TOTAL 135 lei

ISBN 973-23-0354-9